

MIRELA-IOANA BORCHIN

COORDONATOR

75
VOLUM OMAGIAL

A portrait of Eugén Dorcescu, an elderly man with a mustache, wearing a patterned sweater over a collared shirt. He is looking slightly to the right.

DESPRE **EUGEN
DORCESCU**

MIRELA-IOANA BORCHIN

(coordonator)

Despre
EUGEN DORCESCU

VOLUM OMAGIAL

75

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OMAGIU. Dorcescu, Eugen

Despre Eugen Dorcescu : volum omagial 75 / coord.: Mirela-Ioana Borchin. – Timișoara : Mirton, 2017.

ISBN 978-973-52-1705-1

I. Borchin, Mirela Ioana (coord.).

821.135.1.09

MIRELA-IOANA BORCHIN

(coordonator)

Despre
EUGEN DORCESCU

VOLUM OMAGIAL

75

EDITURA MIRTON

Timișoara

2017

Coperta I: Eugen Dorcescu, 27 ianuarie 2017.
Fotografie de Adriana Weimer.

Redactor de carte: Mirela-Ioana Borchin.

© Mirela-Ioana Borchin.

CUVÂNT ÎNAINTE

Acest volum omagial, scris în onoarea Poetului Eugen Dorcescu la împlinirea a 75 de ani, a creat cadrul reunirii unor eseuri inedite, al căror numitor comun îl reprezintă exprimarea prețuirii și a gândurilor de bine nutrite față de marele scriitor.

Asumându-mi un rol în exegeza dorcesciană și având certitudinea că atât personalitatea, cât și poezia Maestrului Dorcescu se pretează, cu acest prilej, la (re)evaluare, am apelat la mari scriitori și la colaboratori consacrați ai Poetului, invitându-i să contribuie, cu scrieri inedite, la acest eveniment aniversar. Opiniile și felicitările Domniilor Lor m-au ajutat să compun o operă colectivă de recunoaștere a prezenței excepționale a lui Eugen Dorcescu în cultura timișoreană din ultima jumătate de veac.

Astfel, la aniversarea din 18 martie 2017, îi vom dărui unui scriitor redevabil – poet, prozator, eseist și traducător –, unui editor de frunte, unui apreciat doctor în științele filologice și, nu în ultimul rând, ci dimpotrivă, unui cetățean de onoare al Timișoarei, cartea la care am trudit împreună. Eugen Dorcescu este deplin îndreptățit să primească un asemenea dar. Vocile unor experți incontestabili au confirmat locul său în elita poeziei românești (Virgil Nemoianu, Marian Popa, Cornel Ungureanu, Alexandru Ruja, Adrian Dinu Rachieru), dar și complexitatea și anvergura europeană a operei sale (Andrés

Sánchez Robayna, Jaime Siles, Coriolano González Montañez).

Deși prezintă personalitatea lui Eugen Dorcescu din perspective diferite, eseurile, așezate în ordinea alfabetică a numelor autorilor, scot la iveală numeroase aspecte convergente ale unui veritabil portret artistic, închinat sărbătoritului, probând veridicitatea crezului său poetic, cu puternice rezonanțe avatarice:

*Nu mă disting de propriul arheu
De lup, de trubadur și de cetate,
De Râu, de cavaler – acestea toate
Și altele asemenea sunt eu. (s.n. – M.-I.B.)*

Câteva eseuri se axează pe analiza unora dintre multiplele deschideri ale liricii dorcesciene, mai cu seamă pentru că hermeneuții nu rezistă tentației de a aborda autorul prin opera sa. Acestea evidențiază uluitoarea cultură spirituală a Poetului, generozitatea față de marile culturi religioase ale umanității, din care se degajă tendința de compatibilizare, sintetizare și unificare a vectorilor spirituali într-o simbolistică dirijată de principii cultural-artistice ferme, dar nu rigide. Construcția poetică dorcesciană pornește de la discriminări – cum ar fi, lupta dintre carne și duh, opoziția Samsara-Nirvana – și ajunge la anihilarea acestora în unicitatea Ființei, la acel „întuneric perfect/ care e însăși lumina”, denunțând iluzia oricărei dualități și a oricărei contradicții. Discursul argumentativ subiacent este fără nicio fisură logică, iar rafinamentul expresiei, ca și varietatea mijloacelor stilistice, excluzând orice exces retoric sau estetic, contribuie la sporirea forței persuasive a textului dorcescian.

În partea finală, am inclus și un eseu-raport asupra receptării lui Eugen Dorcescu în spațiul hispanic, ilustrând modul în care a fost tradus și comentat în Spania, Argentina și Mexic, în ultimul deceniu.

În ansamblu, volumul demonstrează faptul că omogenitatea viziunii și calitatea realizării artistice sunt pilonii creației lui Eugen Dorcescu, după cum știința de carte și profesionalismul îi determină comportamentul social. Inerentele variațiuni individuale ale autorilor de eseuri nu implică pericolul îndepărtării de aceste coordonate definitorii.

Pentru istoria literară, însemnătatea volumului rezidă în găzduirea unei afirmații-cheie pentru încadrarea Poetului în foarte onoranta tradiție a căutătorilor de sublim, deschisă, în lirica românească, de Mihai Eminescu și dusă mai departe de Lucian Blaga și Al. Philippide. O autoritate incontestabilă în exegeza dorcesciană, Andrés Sánchez Robayna, cel care a propus întâia oară abordarea lui Eugen Dorcescu drept poet metafizic european – și tot mai mulți au aderat la această idee (v. eseurile de aici ale lui Zenovie Cârlușea, Simion Dănilă, Adrian Dinu Rachieru, Vasile D. Țâra etc.) – remarcă faptul că poezia marelui scriitor timișorean, care „scrutează o dată și încă o dată profunzimea existenței”, este întemeiată pe o tradiție, întrebându-se retoric dacă aceasta n-ar fi tocmai *tradiția sublimului*. Avansează, deci, o nouă temă de reflecție. Adrian Dinu Rachieru și Cornel Ungureanu îl raportează pe Eugen Dorcescu la Al. Philippide, după ce G. I. Tohăneanu, „fără să pregete” l-a așezat alături de I. Pillat și Al. Philippide, iar Mirela-Ioana Borchin scrie un amplu studiu referitor la spiritualizarea simbolurilor în opera dorcesciană, atrăgând atenția asupra aspirației Poetului spre sublimul, care, în deja cristalizata poetică a avataru-

rilor, nu se mai restrânge la o categorie estetică, ci existențială. Sublimul nu îi este accesibil oricui:

„sublimul rămâne
întotdeauna
sublim
chiar dacă
oamenii
nu-l mai
observă” (*Drumul spre Tenerife*)

Totuși, fascinația sublimului îi definește pe acei *the happy few*, cărora le sunt dedicate cărțile lui Eugen Dorcescu.

Titlul volumului a fost inspirat de celebrul *Sur Racine* al lui Roland Barthes. Era vremea să apară și la noi o carte *Despre Eugen Dorcescu*. În perspectiva unei memorabile aniversări a unui scriitor clasic, prin valoare, cu care avem șansa de a fi contemporani și de a-i ura, împreună,

LA MULȚI ANI PLINI DE BUCURIE!

Mirela-Ioana Borchin

EUGEN DORCESCU

Poet, prozator, eseist, traducător din limbile franceză și spaniolă.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

BIOBIBLIOGRAFIE

Repere biografice:

Nume: BERCA

Prenume: EUGENIU

Pseudonim: **EUGEN DORCESCU**

Data nașterii: 18 martie 1942.

Locul nașterii: Târgu-Jiu, județul Gorj, Str. Victoriei, nr. 93.

Părinții: tatăl – Eugeniu Berca, învățător; mama – Alexandra Berca (născută **Dorcescu**), învățătoare.

Studii: Liceul „Frații Buzești” din Craiova (absolvit în 1961); Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara (1961-1966).

Funcții: cercetător, cercetător științific și cercetător științific principal, la Filiala din Timișoara a Academiei Române (1966-1984); redactor (1985), redactor-șef (1985-1989), director (1990) la Editura „Facla” din Timișoara.

Doctorat: Doctor în filologie, cu teza *Structura lingvistică a metaforei în poezia română modernă* (Universitatea din Timișoara, 1975).

Data primirii în Uniunea Scriitorilor: 1976.

Repere bibliografice:

Debutul absolut: „Luceafărul”, 1970 (poezie). Debutul în revistă („Luceafărul”) a fost vegheat de Al. Philippide, Ștefan Bănulescu și Cezar Baltag.

Debutul editorial: **Pax magna**, poezie, Editura Cartea Românească, București, 1972.

Opera:

Cărți tipărite în limba română:

Pax magna, poezie, Editura Cartea Românească, București, 1972 (debutul editorial a fost vegheat de Mircea Ciobanu, Marin Preda și Mihai Gafița), 106 p.; **Metafora poetică**, eseu, Editura Cartea Românească, București, 1975, 153 p.; **Desen în galben**, poezie, Editura Facla, Timișoara, 1978, 55 p.; **Embleme ale realității**, eseu, Editura Cartea Românească, București, 1978, 182 p.; **Arhitectura visului**, poezie, Editura Facla, Timișoara, 1982, 54 p.; **Culegătorul de alge**, poezie, Editura Facla, Timișoara, 1985, 48 p.; **Dodoacă și Biciușcă**, proză fantastică, ilustrații de Estera Takács, Editura Facla, Timișoara, 1986, 66 p.; **Castelul de calcar**, proză fantastică, ilustrații de Done Stan, Editura Ion Creangă, București, 1988, 68 p.; **Căsuța fermecată**, povestiri, ilustrații de Andreea Flondor - Străin, Editura Junimea, Iași, 1989, 56 p.; **Epistole**, poezie, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1990, 72 p. ; **Cărarea din insulă**, proză fantastică, ilustrații de Andreea Flondor - Străin, Editura Excelsior, Timișoara, 1991, 84 p.; **Psalmii în versuri**, Editura Excelsior, Timișoara, 1993, 68 p.; **Cronică**, poezie, text coperta a IV-a G. I. Tohăneanu, Editura de Vest, Timișoara, 1993, 72 p.; **Piticul arămiu**, povestiri, ilustrații de Emil Grama, Editura de Vest, Timișoara, 1995, 70 p.; **Abaddon**, poezie, Editura Amarcord, Timișoara, 1995,

64 p.; **Psalmii în versuri**, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Marineasa, Timișoara, 1997, 96 p.; **Ecclesiastul în versuri**, Editura Marineasa, Timișoara, 1997, 48 p.; **Pildele în versuri**, Editura Marineasa, Timișoara, 1998, 56 p.; **Poezii despre și pentru Raluca**, ilustrații de Ortansa Ilie, Editura Excelsior, Timișoara, 1998, 16 p.; **Scrisori la un prieten**, scrisori literare, Editura Excelsior, Timișoara, 2000, 132 p.; **Exodul**, poezie, text coperta a IV-a Adriana Iliescu, Editura Augusta, Timișoara, 2001, 76 p.; **Omul de cenușă**, poezie, antologie de autor, cu o prefață de Adrian Dinu Rachieru, scurtă crestomație critică („Opinii”) și biobibliografie de Olimpia Berca, text coperta a IV-a Virgil Nemoianu, Editura Augusta, Timișoara, 2002, 302 p.; **Elegii**, poezie, text coperta a IV-a Adriana Iliescu, Editura Mirton, Timișoara, 2003, 70 p. ; **Biblice**, volum antologic, conținând **Psalmii**, **Ecclesiastul**, **Pildele** și **Rugăciunea regelui Manase**, text coperta a IV-a Valeriu Anania, Editura Marineasa, Timișoara, 2003, 200 p.; **Moartea tatălui**, poezie, prefață de Ion Arieșanu, Editura Marineasa, 2005, 78 p.; **Basme și povestiri feerice**, volum antologic, Editura Eubeea, Timișoara, 2005, 316 p.; **L’histoire d’une névrose**, Unsprezece povestiri francofone, Editura Mirton, Timișoara, 2007, 196 p.; **În Piața Centrală**, poezie, prefață de Virgil Nemoianu, text coperta a IV-a Virgil Nemoianu, Editura Marineasa, 2007, 100 p.; **drumul spre tenerife**, poezie, Editura Eubeea, Timișoara, 2009, 102 p.; **Poetica non-imanenței**, eseu, Editura Palimpsest, București, 2009, 272 p.; **Elegiile de la Bad Hofgastein**, poezie, Editura Mirton, Timișoara, 2010, 50 p.; **Nirvana**, poezie, Editura Mirton, Timișoara, 2014, 50 p.; **NIRVANA. Cea mai frumoasă poezie**, Ediție critică (Selecție, Schiță biobibliografică, Notă asupra ediției și Eselu hermeneutic) de Mirela-Ioana Borchin, Editura Eurostampa, Timișoara, 2015, 608 p.

Cărți traduse în limba spaniolă:

- Eugen Dorcescu, **el camino hacia tenerife**, traducere: Coriolano González Montañez și Eugen Dorcescu, Idea Ediciones, Colección Atlantica, Santa Cruz de Tenerife – Las Palmas de Gran Canaria, 2010, 120 p.;

- Eugen Dorcescu, **Poemas del Viejo – Poemele Bătrânului**, ediție bilingvă, spaniolă - română, traducere: Rosa Lentini și Eugen Dorcescu, prefață: Andrés Sánchez Robayna, Ediciones Igitur, Montblanc (Tarragona), Spania, 2012, 70 p.;

- Eugen Dorcescu, **Las elegías de Bad Hofgastein**, ediție bilingvă, spaniolă - română, traducere și prefață: Coriolano González Montañez; text coperta a IV-a: Andrés Sánchez Robayna; ilustrația copertei I: „Cristales del crepúsculo”, 2003, pictură abstractă de Fernando Sabido Sánchez, Editura Mirton, Timișoara, 2013, 103 p.

Prezența în volume colective și antologii (selectiv):

- **Poeti romeni contemporanei**, coordonatori Cezar Ivănescu, Mihai Ungheanu și Ion Marin Almăjan, Traducere Viorica Bălteanu, Città di Mazara del Vallo, Italia, 1986;

- Lucian Alexiu, **Casa Faunului. 40 de poeți contemporani transpuși în engleză, franceză și germană**, Editura Hestia, Timișoara, 1995;

- **O mie și una de poezii românești**, Antologie de Laurențiu Ulici, Editura Du Style, București, 1997;

- Andrés Sánchez Robayna (Ed.), **Ars poetica (Versiones de poesía moderna)**, Editura Pre-Textos, Valencia, Spania, 2011, cuprinzând traduceri din poezia europeană, precum și din alte spații geografice și culturale, de la romantism până în strictă contemporaneitate;

- *ANTOLOGÍA POESÍA UNIVERSAL: MÁS DE 9.100 POETAS DE 175 PAÍSES* - Editor: Fernando Sabido Sánchez, Madrid, 2012.

Cărți apărute la edituri on-line:

Omul din oglindă, poezie, antologie de autor (2003-2009), Editura on-line Semănătorul, București, ianuarie 2009;

Abyssus abyssum invocat, poezie, antologie tematică de autor, Editura on-line Semănătorul, București, 2009;

113 Poezii, antologie de autor (1972-2012), Ed. Calameo, 2013;

Literatură și metafizică, eseuri, ISSUU, 2017.

Ediții critice:

Constantin Diaconovici Loga, *Gramatica românească* (în colaborare cu Olimpia Șerban-Berca), Editura Facla, Timișoara, 1973, 179 p.

Traduceri din limbile franceză și spaniolă:

- Pierre Loti, **Doamna Crizantema**, roman, Editura Excelsior, Timișoara, 1998, 137 p.;

- Coriolano González Montañez, **Călătoria**, poezie, Editura Mirton, Timișoara, 2010, 72 p.;

- Rosa Lentini, **Tsunami și alte poeme**, poezie, Editura Mirton, Timișoara, 2011, 60 p.;

- Andrés Sánchez Robayna, **Umbra și aparența – La sombra y la apariencia**, ediție bilingvă spaniolă-română, traducere și prezentare: Eugen Dorcescu, Editura Mirton, Timișoara, 2012, 107 p.;

- Fernando Sabido Sánchez, **Poemas – Poeme**, cu o Prefață în limba engleză de Mirela-Ioana Borchin, ISSUU, 2017, 23 p.

- Jaime Siles, **Poemas – Poeme**, cu o Prefață în limba engleză de Mirela-Ioana Borchin, ISSUU, 2017, 25 p.

Alte traduceri (în reviste): Baudelaire, Lamartine, Leconte de Lisle, Jaime Siles, Ernesto Suárez, Elkin Restrepo, M. Cinta Montagut, Goya Gutiérrez.

*

Referințe critice (selectiv)

În volume:

Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1977; Alexandru Ruja, *Parte din întreg*, I, Editura de Vest, Timișoara, 1994; Laurențiu Ulici, *Literatura română contemporană*, Editura Eminescu, București, 1995; Olimpia Berca, *Dicționar al scriitorilor bănățeni*, Editura Amarcord, Timișoara, 1996; Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul scriitorilor români*, D-L, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998; Alexandru Ruja, *Parte din întreg*, II, Editura Excelsior, Timișoara, 1999; Alexandru Ruja, *Literatura română contemporană. Poezia I*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2002; *Dicționarul general al literaturii române*, C-D, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004; *Dicționar al scriitorilor din Banat*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2005; Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006; Alexandru Ruja, *Printre cărți*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006; Paul Eugen Banciu, Aquilina Birăescu, *Timișoara literară. Dicționar biobibliografic al membrilor Uniunii Scriitorilor – Filiala Timișoara*, Editura Marineasa, Timișoara, 2007; Ion Arieșanu, *Printre înțelepți*, Editura Eubeea, Timișoara, 2008; Alexandru Ruja, *Printre cărți – prin ani*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2009; Sorina Ianovici-Jecza, Olimpia Berca, *Poezia lui Eugen Dorcescu, comentată*

de... *Crestomație critică*, Editura Brumar, Fundația Triade, Timișoara, 2009; Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine, II*, Editura Semne, București, 2009; Iulian Boldea, *Aproximații*, Editura Ideea Europeană, București, 2010; Boris Crăciun, Daniela Crăciun-Costin, *Dicționarul scriitorilor români de azi*, Editura Porțile Orientului, Iași, 2011; Alexandru Ruja, *Lecturi – cărți – zile*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2012; Iulian Chivu, *Lecturi intermitente*, Editura Tipo Moldova, 2013; Alina Kristinka, *Literatura română. Dicționarul autorilor români contemporani*, Editura Arial, Ploiești, 2013; Cezarina Adamescu, *Întâlniri afective*, Editura InfoRapArt, Galați, 2013; Iulian Chivu, *Lecturi reflexive*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2015; Academia Română. Filiala Timișoara, *Enciclopedia Banatului. Literatura*, Editura David Press Print, Timișoara, 2015; Cornel Ungureanu, *Literatura Banatului*, Editura Brumar, Timișoara, 2015; Cristina Ștefan, *Însemnări (ne)critice. Jurnal de lectură*, Editura ArtBook, Bacău, 2016; Cristina Ștefan, *Însemnări necritice, II*, Editura Art Book, Bacău, 2016; Mirela-Ioana Borchin, *Eugen Dorcescu sau vocația vectorială a Nirvanei, Eseu hermeneutic, în Eugen Dorcescu, Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, Ediție critică de Mirela-Ioana Borchin, Editura Eurostampa, Timișoara, 2015, p. 459 - 602; Mirela-Ioana Borchin, *Etern într-o eternă noapte-zi. Eseu hermeneutic în dialog cu Poetul Eugen Dorcescu*, Editura Mirton, Timișoara, 2016 etc.

*

Premii, distincții:

- Premiul pentru poezie al Asociației Scriitorilor din Timișoara, acordat în 1983, pentru volumul **Arhitectura visului**, 1982;

- Premiul pentru poezie al Filialei din Timișoara a Uniunii Scriitorilor, acordat în 1994, pentru volumele **Psalmii în versuri**, 1993 și **Cronică**, 1993;

- Premiul pentru eseu al Filialei din Timișoara a Uniunii Scriitorilor, acordat în 2001, pentru volumul **Scrisori la un prieten**, 2000;

- Premiul Salonului Național de Carte „Cart Vest”, acordat în 2000, pentru volumul **Scrisori la un prieten**, 2000;

- Diploma de Excelență a Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu cultural național al județului Timiș, 2002;

- Diploma și medalia „Pro cultura timisiensis”, 2002;

- Diploma de Excelență pentru întreaga activitate literară, acordată de Filiala din Timișoara a Uniunii Scriitorilor, 2006;

- Premiul literar „Nikolaus Berwanger” pe anul 2006, pentru întreaga creație poetică, decernat de Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor;

- Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara, acordat în 2010, pentru volumul **drumul spre tenerife**, 2009;

- Premiul de Excelență al Municipiului Timișoara pentru poezie pe anul 2010;

- Premiul „Opera Omnia”, pentru întreaga creație literară, acordat de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Timișoara, 23 noiembrie 2012;

- Premiul de Excelență al Municipiului Timișoara pentru întreaga creație literară, 23 noiembrie 2012;

- Premiul special al Juriului Filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor din România, pentru *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, ediție critică de Mirela-Ioana Borchin, 12 decembrie 2016;

- Titlul de Cetățean de Onoare al Timișoarei, decernat la 1 august 2014.

I.

OMUL ȘI POETUL

ELOGIU CĂRTURARULUI ȘI PRIETENULUI EUGEN DORCESCU

Am fost colegi la Filologia timișoreană într-o perioadă în care abia se înființase, de câțiva ani, iar profesorii erau și ei tineri, unii veniți din alte centre universitare, alții din învățământul liceal și, cei mai tineri, direct din amfiteatrele respectivei instituții. În învățământ, ca și în alte domenii ale culturii și artei, începuse dezghețul, se predau, cu oarecare discreție, scriitori, personalități ale culturii, care până atunci fuseseră interzise. După terminarea studiilor, eu – mai înainte, el – după mine, cu un an, ne-am reîntâlnit la ședințele cenaclului Filialei Uniunii Scriitorilor și în paginile revistei „Orizont”, unde, în 1975, a publicat o primă cronică la cele trei cărți pe care le tipărisem până atunci: *Sînt dator cu o durere* (povestiri), *Spune-mi, unde duce acest drum?* și *Neîmpăcați în mânia* (ambele romane). Din acel moment, pot afirma, cu deplină temei, că Eugen Dorcescu mi-a onorat creația, scriind despre ea și despre personalitatea mea, până în anii din urmă.

După numirea mea, în 1979, la conducerea Editurii „Facla”, și după pensionarea șefului de redacție, poetul Alexandru Jebeleanu, gândul mi s-a îndreptat spre Eugen Dorcescu, pe care îl vedeam capabil să ocupe această funcție și să aibă o contribuție valoroasă la alcătuirea planurilor editoriale, la atragerea unor colaboratori de

primă mărime din toate domeniile pe care le cuprindea editura. Așteptările nu mi-au fost înșelate, iar colaborarea cu Eugen Dorcescu a avut roade excepționale. Am mers, umăr la umăr, sfătuindu-ne, hotărând soarta unor manuscrite, în exclusivitate în funcție de valoarea lor, bătând drumurile spre orașele și satele Banatului, Ardealului și Mehedințiului, pentru a ne întâlni cu cititorii, ducându-le lumina și frumusețea cărții. A fost momentul cel mai cald și mai frumos al frățietății noastre.

După ce am intrat într-o relație de prietenie și colaborare cu poetul sicilian Rolando Certa, redactor-șef al revistei **Impegno 80** și organizator al unui prestigios congres internațional de literatură, intitulat **Incontro fra i popoli del Mediterraneo**, am alcătuit o echipă de scriitori români: Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Alexandru Căprariu, Alexandru Andrițoiu, Mihai Ungheanu, Eugen Dorcescu etc., cu care ne-am prezentat, în 1986, la invitația organizatorilor, la acel congres, aducând la cunoștința celor prezenți, scriitori din peste 30 de țări ale lumii, vocea poeziei române, a literaturii, în general. Eu zic a fi fost un moment de triumf al poeziei noastre și al creației, nu doar literare, ci și folclorice.

Am fost în preajma poetului Eugen Dorcescu, împărțându-mi mereu planurile literare; în cazul lui, citindu-mi poeme abia născute, transmițându-mi bucuria și emoția versului. Într-un timp, prin anii optzeci, într-o deplasare la Băile Herculane, mi-a citit o poezie, apărută mai apoi în revista „Familia”, cred, pe care mi-a scris o dedicație, poezie care se despărțea de universul lui poetic de până atunci, intrând într-o lume a misterului, într-un adânc al istoriei cețoase și, în același timp, aureolată de o suflare divină. Poema m-a încântat atât de tare, încât l-am rugat să mi-o repete de câteva ori și, la mai toate întâlnirile

literare, care au urmat, am reiterat acea rugămintă. Cu acea poemă, Eugen Dorcescu prevestea drumul pe care va merge, după 1990, drum deschis cu încântătoarea și valoroasa stihuire a *Psalmilor*.

Nu-mi propun să intru în adâncimea creației poetice a lui Eugen Dorcescu. Au făcut-o alții mai pricepuți decât mine, printre care doamna Mirela-Ioana Borchin, într-o exhaustivă *Postfață* la masivul volumul antologic, intitulat *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, semnat de Eugen Dorcescu. Mă văd nevoit să conchid, afirmând că Eugen Dorcescu nu doar că a avut, așa cum am încercat să dovedesc, o valoroasă contribuție la dezvoltarea creației literare, a artelor, a cercetării istoriei, a științelor din vestul României, ci, mai ales, că, prin creația lui poetică, el poate fi considerat unul dintre importanții poeți români contemporani, bătuiți de ideea că, numai prin credință și prin cuvântul sacru, omul se poate înălța pe sine însuși. La mulți și rodnici ani, iubite coleg!

SCHIȚĂ DE PORTRET: EUGEN DORCESCU

Mereu am spus și, acum, la moment aniversar, mă bucur să pot repeta că, de câte ori Eugen DORCESCU rostește un text ori i-l citesc, indiferent de tematica acestuia, am convingerea că tot ce era de spus, s-a spus. Textele sale sunt ușor reperabile, având, printre altele, distincția, eleganța, rigoarea și autoritatea solemnă a edificiilor neoclasicismului într-un peisaj urban. De unde atunci forța lor aparte de expresie și puterea de a expoda, în final, precum o sentință definitivă? Una fără drept de apel. Cu efect instant. De ghilotină emoțională în acțiune.

De unde această convingere că nu am în față un cod sec de legi, ci un rostitor nespus de viu al unor adevăruri imuabile, fundamentale?

De unde această uimire, încântare, prețuire și, uneori, o derută pe măsură?

Cultura ne îmbogățește neconținut modul de a fi și a gândi. Naște în noi o acută nevoie de autocunoaștere prin modele. De aspirație spre înțelepciune și perfecțiune. De reîntoarcere permanentă la „terra ferma” valorilor universale. La idealitate.

Pășind pe urmele lui Baricco, pot afirma cu tărie că Eugen DORCESCU face parte din acea seminție de creatori – tot mai rară – care, asemeni înaintașilor, pentru aflarea adevărului, perforează îndelung straturile timpului spre profunzimile milenare ale istoriei, ale credințelor, ale

culturii și artelor, nemulțumindu-se, ca atâția alții azi, să alunece doar pe deasupra realității, în căutarea excepției, experimentului, efemerului, senzaționalului, a noului cu orice preț.

Sub ochii noștri, autorul – un desăvârșit dresor de cuvinte – le adună și alătură, pentru noi, cu o gravitate și o precizie matematică, fără să le permită o clipă măcar clivajul, derapajul, ca, în final, să le unească și detoneze prin flama unei sentințe definitive. Uneori, situația poate fi însă și inversată. Atunci, întâi are loc explozia finală, ca, apoi, să ni se expună pe îndelete cauzele care au generat-o.

Ființă eminentemente reflexivă, altruistă și profund religioasă, cititor în mai multe limbi al textelor biblice, Eugen DORCESCU s-a împăcat de mult cu sine, cu destinul și lumea, încât, pe plan socio-uman, și-a epurat definitiv sufletul de pizmă, ură, ranchiună și răzbunare, iar, pe cel cultural-artistic, de orgolii vane.

În toate, sub o formă sau alta, Omul Eugen DORCESCU poate fi predictibil. Dar Artistul și fascinanta sa Poezie niciodată.

Despre ea s-a scris enorm și se va scrie mereu.

Eu doar, profitând de fericitul ceas aniversar, îi urez din inimă:

LA MULȚI ȘI FERICIȚI ANI!

În rest, cum să și-i chivernisească, sunt convins că nu-i nevoie să-i dau eu povețe.

LA MULȚI ANI CREAȚIEI POETICE, PARTE DIN MAREA CREAȚIE!

La primul impuls, auzind despre cartea omagială dedicată distinsului, pentru mine, specialului Eugen Dorcescu, am răspuns cu bucurie că-i voi face un portret literar. M-am grăbit angajându-mă într-o astfel de promisiune. Despre poetul, omul, personalitatea lui Eugen Dorcescu, nu se poate scrie nici ușor, nici în cuvinte, care, oricât de pritocite ar fi, să nu depășească o pagină, așa cum firesc este într-o însumare de urări. Mă voi rezuma, așadar, la câteva selecțiuni dintre cele multe pe care le port în minte.

El, POETUL, așa cum singur se definește, a străbătut NIRVANA cunoașterii, a ars căutând valențele cognitivului, ale sensurilor din abisurile înțelegerii lumii, a dorit apropierea de revelație, a trecut prin focul metafizicii, plătind cu zbaterea neliniștii creatoare, cu alunecarea în chiar abisul cunoașterii incomplete. AVATARUL, EXISTENȚA, REVELAȚIA sunt doar câteva coordonate care i-au marcat creația poetică.

La intersecția acestora cu viața și dilemele sale, se află VERSUL, atât de cizelat, atât de ființă el însuși devenit, încât volumele semnate de Eugen Dorcescu sunt o reflecție poetico-intelectuală a trăirii la cote superioare. Planează, peste, lumina înțelepciunii și paradigmele umane, aspirând spre asumarea și cunoașterea ESENȚEI.

Din interviurile care au făcut subiectul emisiunilor „Viața literară”, transmise la Radio România Timișoara, păstrez imaginea unui poet calm, deși structura sa este cea a unui argonaut explorator al expresivităților lumii și vieții, în raport cu MAREA CREAȚIE, a unui scriitor pentru care cuvântul este lavă, aer, val, atracție pătimașă, parte din trăirea față de care trebuie să ai responsabilitate, iubire și, neapărat, să știi de la bun început că el, cuvântul, mai ales cel scris, poetic, este o taină de care nu te poți apropia oricum. CUVÂNTUL-FIINȚĂ în opera lui Eugen Dorcescu ar putea genera și susține un întreg studiu filologic.

În acest caz, oare ce-ar fi mai potrivit și mai ales pentru o urare? Ar trebui, desigur, un cuvânt, măcar unul, care să aibă neapărat suprafețe octogonale din lumină, dar nu aflu decât ceea ce poate fi admirativ, prețuitor.

Caut și adaug și un crâmpei din bucuria de-a trăi, o luungă urare de La mulți ani... într-o creație poetică!

Fațetele aprofundării dilemelor abisale să-i fie trepte spre revelația a cât de magnific-misterioasă poate fi viața pe pământ!

AMINTIRE DESPRE EUGEN DORCESCU

Rândurile pe care le scriu despre Eugen Dorcescu acum, când trece pragul a 75 de ani de viață și a mai bine de jumătate de veac în slujba culturii, izvorăsc dintr-o apropiere a noastră, ca oameni, amici și colegi, aproape egală cu prezența poetului în slujba literelor române. Ne cunoaștem din 1970, când cercetarea filologică se înfiripa ca o profesie de sine-stătătoare în Timișoara, prin înființarea, la Filiala Academiei, a Sectorului de lingvistică. Ulterior, treceam la Universitate, reveneam la Academie, după cum se dispunea „de sus”. Printre cei existenți în nucleul anterior al cercetării l-am găsit, în 1970, și pe Eugen Dorcescu. A inițiat (împreună cu actualul director al Institutului de Studii Banatice, Crișu Dascălu) un proiect de cercetare a limbajului poetic, extins apoi și asupra stilurilor non-artistice ale limbii române, proiect în care eram angrenați mulți dintre cercetători. I-am remarcat claritatea ideilor, capacitatea de organizare (distribuirea tematicilor de cercetat) și tenacitatea cu care urmărea realizarea capitolelor cercetării de către fiecare om din colectiv. Concretizarea a venit destul de rapid. Începând din 1974, se publica anual câte un volum (la Tipografia Universității) cu rezultatele cercetării. Se publicau la Tipografia Universității și cărți individuale, cuprinse într-un „plan de tipărituri”, respectat riguros. Olimpia Berca, soția lui Eugen, și eu, am propus o *Bibliografie a stilisticii românești*, foarte necesară atunci. Cu un an înainte, apăruse *Bibliografia onomasticii românești*, realizată de Prof.

Vasile Frățilă și de mine. O dactilografiasem în întregime. Era o activitate agasantă, dar așa făceam atunci. Mă angajasem să dactilografiez și bibliografia stilisticii. Eram exasperat de ceea ce mă aștepta (câteva sute de pagini) și, încurajat și de îngăduința doamnei Olimpia Berca, trăgănam finalizarea cărții. Pentru că se apropia termenul de predare la tipografie, Eugen Dorcescu ne-a convocat (pe doamna Olimpia Berca și pe mine), să aflăm stadiul lucrării. Nu aveam ce să-i spunem. În afară de fișele care consemnau bibliografia, nu dactilografiasem niciun rând. Ne-a privit cu destulă asprime și ne-a spus, fără puțința noastră de a-i da vreo replică: „Mă, vă apucați acum de carte. Nu vă opriți, până n-o terminați”. N-am putut să reacționăm nicicum, eram în culpă. Am făcut eforturi mari pentru a preda la timp dactilograma cărții (nu eram dactilograf și lucrările personale nu intrau în grija dactilografei). Cartea a apărut în intervalul planificat și a fost bine primită. La prima vedere, o asemenea „punere la punct” din partea conducătorului colectivului nu constituie ceva ieșit din comun. Totuși, în perioada când se concretiza formula „noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc”, atitudinea intransigentă a lui Eugen Dorcescu este un exemplu de rectitudine morală și de responsabilitate. Așa l-am cunoscut întotdeauna pe Eugen Dorcescu, mai ales atunci când a demisionat din funcția de director al Editurii „Facla”, pentru a nu face compromisuri politice. Nu știu dacă am în întregime dreptate, dar omul cu principii și bărbatul puternic se văd în poezia lui, în care nu se înregistrează niciun diminutiv. Poate relația pe care o fac e hazardată. Poate e exagerată. Poate sunt realități care nu se pot compara. Eu simt că nu greșesc prea mult în aprecieri.

Omului pe care-l prețuiesc de jumătate de veac, despre care am scris, de care m-am simțit apropiat, îi spun acum din toată inima: La mulți ani, Eugene!

SALVAREA PRIN TEXT

Eugen Dorcescu este, fără îndoială, un Poet, adică un autor cu o puternică personalitate, stăpân pe unelte și profund original în substanța versurilor sale. Și, asemenea confrăților de altitudine similară, el are știința omogenizării operei, prin structurarea ei în jurul unor nuclee semantice recurente. Este vorba despre *motive* cu circulație universală, dar care, aflându-se la dispoziția tuturor, se dovedesc capabile să-i deosebească pe unii de ceilalți. Specificitatea fiecărui creator se relevă astfel prin raportarea la un fundal comun. Motivul mai are și rolul de a atesta racordarea poetului la o tradiție literară validă. Unul dintre motivele ușor de identificat în poezia lui Eugen Dorcescu este cuplul *prezență-absență*.

Dacă s-ar face o cercetare statistică a lexicului acestei poezii, ar rezulta că *absența* este întâlnită mult mai des decât *prezența*. O explicație posibilă este aceea că, dacă *prezența* este de la sine înțeleasă, ea semnalandu-se efectiv, prin toate componentele versurilor, trecând aproape neobservată de cititor, *absența* constituie elementul dinamic al textului, ea fiind cea care naște tensiune și dramatism.

Absența nu este niciodată tratată în sine, ca pretext poetic, ci este de fiecare dată *absența cuiva*. Perceperea absenței este cu atât mai intensă, cu cât este vorba despre o persoană din intimitatea poetului. Asistăm la des-

ființarea treptată a spațiului familial de prezențele care l-au definit: *tatăl, mama, femeia iubită* și la generarea unei concavități existențiale („prăpastie”, „grotă”), care nu face decât să amplifice dureros singurătatea.

Condiția supraviețuitorului este echivocă, el simțindu-se solidar cu ființa dispărută într-o asumare a absenței comune: „Sunt la fel de absent/ cum absentă ești tu”. Estomparea până la dispariție a diferențelor în interiorul unei absențe devine posibilă prin înțelegerea caducității ca anticipare involuntară a inexistenței: „Cum ar putea/ să existe/ ceva, cineva/ care trece”.

Absența se insinuează în prezență și sfârșește prin a i se substitui: „absența capătă trup/.../ mult mai prezent/ decât prezența”. Ea nu poate fi ignorată, de unde sentimentul ubicuității ei. Ea stă pretutindeni la pândă, așteptând o defecțiune a prezenței, un moment de abdicare a acesteia de la propria condiție, pentru a și-o instaura pe a ei. Absorbirea absenței în prezență conduce la o conviețuire atât de strânsă, încât efectul este unul echivoc. Nu se poate ști dacă prezența diluează absența, slăbindu-i efectul dureros, sau dacă, dimpotrivă, absența diminuează capacitatea de rezistență a prezenței.

Capacitatea de a suporta efectele absenței („moarte și viață deopotrivă”) este limitată de identificarea unor modalități de recuperare ipotetică a celor dispăruți. Astfel, casa părintească, la prima vedere un depozit sigur de amintiri, își dovedește neputința de a le apăra: „Casa-i mormântul/ în care se descompune încet/ memoria/ tatălui”. *Amintirea* însăși este antrenată într-un conflict nemilos cu *uitarea*, care îi anulează sistematic vocația protectoare: „Amintirile însele/ par uitate/ departe”. Mai promițător pare că este *visul*, această replică dematerializată a realului, în care absența își poate reface referențialii-

tatea, însă numai ca imagine dorită mereu și mereu: „Mai vino când și când. Măcar în vis...”.

Dar poetul deține o reductabilă *armă secretă* cu ajutorul căreia anulează efectul devastator al absenței: TEXTUL. Adăpostindu-i în substanța lirică pe cei trei mari absenți ai intimității sale: tatăl, mama și femeia iubită, Eugen Dorcescu îi înfășoară în aparența dilematică a relației *absență-prezență*, dar numai pentru a le dărui viețile față de care se simte dator.

GENȚIENE DE CARPAȚI

Prieten constant al revistei noastre, maestrul Eugen Dorcescu a reamintit confrăților săi gorjeni, prin întreaga sa acțiune literară, că marile valori sunt, de obicei, consacrate nu la ele acasă, ci în lumea largă, acolo unde ecoul operei lor, detașat de contingente inerțiale, capătă ecou universal. Despre ecourile europene ale poeziei sale, precum și despre recunoașterile „de acasă”, am publicat articole edificatoare. Și tot în calitatea mea de „făcător de revistă”, i-am solicitat maestrului Dorcescu pagini de poezii, care au înnobilit coloanele trimestrialului de cultură de la Târgu-Jiu. Îi mulțumim și îi rămânem îndatorați, urându-i acum, la încoronarea aniversară, sănătatea cea mai de preț, satisfacțiile și împlinirile cele mai dorite, pe scurt, îndreptățita împlinire a toate!

Poet al reflecției dolorifice, sublimându-și suferința în lamura unor esențializări eonice, Eugen Dorcescu reface pe cont propriu un destin de mare creator, într-un parcurs biografic ce a alimentat mereu substanța tot mai cristalină și de aspirație ideatică a poeziei sale. De aici, profilul de excepție al acestui spirit, ce intră cu toată strălucirea în efigie.

Înscriindu-se în marea tradiție a poeziei noastre, de la Eminescu până la Arghezi și Lucian Blaga, Eugen Dorcescu este autorul unei opere profunde, de înalte aspirații și larg orizont spiritual, una dintre cele mai vii poezii

europene a modernității, după cum observa cu atâta pătrundere hermeneutul hispanic Andrés Sánchez Robayna, atrăgând atenția asupra statutului de „poet european”/ *poeta europeus*. Subscriem, cu toată convingerea în consistența monumentului, de departe vizibil, și îl îmbrățișăm cu frățească prețuire pe Maestrul, aflat în prag aniversar. Întru mulți ani să ne trăiți/ că ne trebuiți!...

O METAFIZICĂ SALVATOARE

Ne vedem rar. Ne citim des. Ne știam și îl prețuiam de mult, dar, în cele din urmă, ne-a apropiat definitiv trecerea prin aceeași tragică experiență. De atunci, ne scriem când și când. Ca să ne mărturisim tristeți sau bucurii, care se cer împărtășite cuiva de-o seamă. Altfel, s-ar risipi ca pulberea pustiei și n-ar fi bine. Ele ne sunt date spre luare-aminte, dar greu de purtat de unul singur. Or, această monadă om-operă, pe numele ei lumesc *Eugen Dorcescu*, mi-a oferit revelația creatorului liber, nu lipsit de credință, ci de apartenență cultică, adică a celui tip creator, în care, chiar de nu l-ai cunoaște, găsești un refugiu, o înțelegere și o solidarizare necondiționate de imperative dogmatice, dar purtător al unei cumva genuine, ecumenice credințe, reconfortantă și capabilă a-ți oferi adăpost.

Într-o memorabilă convorbire cu Poetul, doamna Mirela-Ioana Borchin, riguroasa sa exegetă, se mărturisea astfel: „... mă bucur că nu sunteți un creștin dogmatic. Sunteți un om liber și împliți libertatea de informare cu cea de gândire și exprimare”. Admirabilă caracterizare, pe care Poetul și-o asumă de mai multe ori de-a lungul dialogului lor, nu fără un discret orgoliu: „Acum, într-o lume secularizată, care produce multă literatură minoră – fiindcă s-a eliminat spiritul din texte – orice referință spirituală e calificată drept religiozitate. Nu am acceptat calificativul, fiindcă e fals. Și, firește, minimalizator [...] Eu

sunt un om credincios, dar nu sunt poet religios. Or, cei mai mulți fac asemenea confuzii”. Deci, dacă nu acceptă ca, în taxonomia literară, poezia să-i fie catalogată ca religioasă, cum ar trebui ea receptată? „Trăirile mistice – consideră Eugen Dorcescu – sunt foarte asemănătoare, cvasiidentice. Religiile pot fi și sunt diferite [...] Eu nu sunt un poet religios, ci, eventual, mistic”. Afirmatie riscantă, întrucât noțiunea de mistic comportă și o conotație negativă, asociată bigotismului. Poetul trăiește într-o perpetuuă fervoare a credinței, supremele sale valori fiind El Shaddai, Dumnezeu cel Atotputernic, și soția pierdută, iubirea unicat. Prin cultură, educație, convingeri, se consideră totuși creștin, pentru că orice om evoluat simte nevoia unei apartenențe identitare. Iar, în viziunea sa, *Predica de pe Munte* concentrează, în concizia și claritatea ei, esența învățăturii creștine. E, cum se vede, un misticism *sui generis*, foarte personal, care comportă totuși riscul amintit, de care e conștient, și atunci aduce precizarea lămuritoare: „Dar nici mistic nu sunt, ci, mai degrabă, dacă e nevoie, neapărat, de încadrări, metafizice”.

Eugen Dorcescu a dezvoltat o metafizică a libertății spirituale, a iubirii și speranței. De aceea, toți cei ce vor fi trecut prin experiențe asemănătoare, se vor regăsi în Opera Domniei Sale. Este și principalul motiv al prețuirii și dragostei mele. Dar m-am luat cu vorba și am uitat că aceste rânduri sunt prilejuate de o aniversare: trei sferturi de veac! Când eu însumi am suit această treaptă, am fost puțin timorat, cu o acută senzație că am îmbătrânit subit. Acum însă, aflându-mă în cel de-al nouălea deceniu, prietenul Eugen Dorcescu mi se pare de aici, chiar dacă nu ferice, neverosimil și molipsitor de tânăr, capabil de a transmite și altora încredere, curaj, speranță. De l-ar ține Dumnezeu tot așa!...

PORTRETUL MAESTRULUI EUGEN DORCESCU

Îl privesc cum trece agale pe străzile urbei, la braț cu Doamna. Pășesc rar, hotărât, cunoscând Calea pe care o urmează, dar cu atenție și cu sfială, parcă, nu cumva să tulbure, să deranjeze, să încurce trecătorii grăbiți, foarte grăbiți, în goana lor spre deșertăciune. Întotdeauna vorbeau, dialogau. Cuvântul era mereu cel care îi unea. Cuvântul.

Privindu-i de mai multe ori, am înțeles: amândoi formau un tot, un întreg. Amândoi, împreună, formau un Univers al Cuvântului, un Templu al Cuvântului, o Biserică, și ea, a Cuvântului. Refugiați în această Tainiță a Cuvântului, erau ocrotiți de tot vacarmul furnicarului omenesc de pe străzile Cetății. Doar așa s-au păstrat puri.

Acum, când Doamna, auzind chemarea Divină, a purces pe calea lăcașurilor cerești, Maestrul a rămas să cutreiere, în continuare, pe aceleași cărări, ca odinioară, când erau amândoi. Același mers, aceeași ținută, aceeași smerenie, doar că povara drumului și a Crucii o duce în tăcere. Dialogul? O, da, dialogul îl poartă în minte, în suflet, în inimă. În nicio clipă a vieții nu a părăsit Cuvântul. La fel cum Cuvântul nu l-a părăsit pe Dânsul.

Acesta este Maestrul meu, Eugen Dorcescu. Cu siguranță, este un mare Poet, traducător, eseist, purtător și înmulțitor al talanților cu care Dumnezeu l-a binecuvân-

tat. Și, la toate acestea, și la altele, multe, eu adaug și mărturisesc: Maestrul Eugen Dorcescu este un mare Purtător, Mărturisitor și Trăitor al Cuvântului.

Dimineața devreme, foarte devreme, în apartamentul său, pe care, împreună cu Doamna, l-au transformat într-o chilie monahicească, Maestrul deschide ușa minții, a inimii și a sufletului și invită Cuvântul să-l cerceteze, să-l povățuiască, să-l întărească, să-l înțeleptească, să-l sfințească.

Întărit, astfel, începe, apoi, să scrie, pe albul imaculat al gândurilor, Cuvântul. Cu Acesta își însuflețește verbul, metafora, versul, dăruite nouă, cititorilor, în volumele pe care le editează.

Acesta este Maestrul Eugen Dorcescu, așa cum îl cunosc eu.

Îi mulțumesc lui Dumnezeu că m-a binecuvântat și mi-a rânduit să-l cunosc pe Maestrul Eugen Dorcescu, să beneficiaz și să mă bucur de atenția și prietenia Dânsului, care îmi fac o deosebită cinste și onoare și care mă motivează ca și eu, în versurile pe care le scriu, să nu părăsesc niciodată cărarea îngustă a Cuvântului.

FEREASTRĂ DESCHISĂ SPRE POEZIA LUI EUGEN DORCESCU

Colaborator fidel al revistei trimestriale de cultură „Coloana Infinitului” – seria nouă, scriitorul Eugen Dorcescu a publicat, din 2005 până în prezent, comentarii-eseu despre cărțile unor talentați autori, articolele Domniei Sale bucurându-se de o atenție deosebită din partea cititorilor. Este recunoscut ca un mare poet contemporan, dovadă și multitudinea referințelor critice publicate în volumul *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2015.

O exegeză extrem de cuprinzătoare și aprofundată a operei poetului Eugen Dorcescu este realizată de Mirela-Ioana Borchin, rezultat remarcabil al unor serioase cercetări de lingvistică aplicată, semiotică și hermeneutică. Având privilegiul să citesc, dar, mai ales, să recitesc toate cărțile apărute din 2014 până în prezent, am rămas surprinsă de întâlnirea, pe plan ideatic, a creației lui Eugen Dorcescu cu opera lui Constantin Brâncuși, de afinitățile dintre ei în ceea ce privește simbolistica, sacralitatea, arhetipurile, motivele. Iată, foarte succint, câteva deschideri.

Fondul arhaic românesc, creștinismul cosmic, cunoștințele vaste din diverse culturi au contribuit serios la sintezele artistice create. Forma poetică sau forma plastică,

după modul fiecăruia de exprimare, este înnobilită de o lumină spirituală, rod al meditației interioare, propunând o eliberare (*délivrance*, spune Brâncuși), o desprindere de povara corporalului, pentru a întâmpina Adevărul și Lumina: „Totul e proiectat pe marele ecran al Conștiinței, pe Adevărul în sine, pe Lumina esențială, care e totuna cu noi înșine” (E. Dorcescu în *Etern, într-o eternă noapte-zi*, Mirela-Ioana Borchin, Ed. Mirton, 2016, p. 139), iar „Lumina nu este dată celor care nu știu să vadă” (C. Brâncuși). Ideea își caută forma și la poetul E. Dorcescu și la sculptorul C. Brâncuși. Forma trebuie încărcată de idee, purtătoare a unui conținut spiritual superior, general uman: „Poezia, care nu are acces la concept, rămâne minoră, nu poate fi universală” (E. Dorcescu, *Ibidem*, p. 142), „Poezia mea recurge la un limbaj deopotrivă generator de idei și, totodată, îndeajuns de plastic. E cunoaștere a esenței, dar cunoaștere sensibilă” (E. Dorcescu, p. 139). „Această sculptură va aparține tuturor timpurilor – din pricină că am despuiat forma esențială de toate trăsăturile care ar putea să vă povestească de vreo anumită epocă” (C. Brâncuși). Atât poetul, cât și sculptorul au găsit o modalitate originală de a re-exprima lumea în infinitatea ei. „Poezia evocă ieșirea eului din iluzia timpului (a prezentului) și intrarea, revenirea lui, în eternitate, în ne-timp” (E. Dorcescu, p. 29). De aceea, poezia înseamnă o „certitudine a apartenenței la Ființă..., ființa noastră ne depășește pe noi înșine, fiindcă aparține Ființei” (E. Dorcescu, p. 138). Creațiile lui Brâncuși mărturisesc „acea asceză voluntară în care eul, despuiat de vanitate și de elementele accidentale ale individualului, năzuiește să renască în sinteza cuprinzătoare a universului” (Sidney Geist, *Brâncuși*). Bătrânul din poezia

dorcesciană, personaj unic în literatura română, fără pic de egoism, „are revelația faptului că el este conștiință, temporar individuală, și aspiră la a deveni totuna cu conștiința universală – vacuitatea” (E. Dorcescu, p. 119). Și tăcerea, semn de înțelepciune, poate fi o temă comună. Spune poetul: „Cuvintele, sărmatele, nu pot/ S-absoarbă taina tainicului cod/ Și vin la ușa Tainei să se-ncline” (E. Dorcescu, *Ecclesiast*). Iar C. Brâncuși afirmă: „Și viața, și moartea, la fel ca și materia, se cufundă, în ultim, într-o formă unică – tăcerea... Căci totul se scurge în vasul tăcerii – marea oceanică unde se varsă întregul nostru Univers”... Cercul *Mesei* simbolizează virtualul, subzistând în tăcere. De asemenea, nu putem să nu remarcăm aceeași viziune a iubirii fără de moarte. „*Sărutul* nu este o copie fidelă a două modele – bărbat și femeie, care se drăgostesc, ci este vorba despre o viziune a iubirii fără de moarte, pe care eu am văzut-o cu ochiul minții. Am eliminat din opera mea tot ce nu e esențial... Iar, cu cât veți privi mai mult această operă, cu atât mai ușor îi veți descoperi sensul: misterul fecundității și al morții rămâne însuși misterul acestei iubiri – care va supraviețui, chiar și dincolo de mormânt” (C. Brâncuși). Iar autorul poemelor din volumul *Nirvana*: „Te-am iubit când/ erai trup și sânge/ și duh./ Te iubesc și cenușă” (28) confirmă puterea iubirii dincolo de moarte, extazul nirvanic. Mai spune poetul: „Vom sta alături, ușă/ lângă ușă./ În două urne/ gemene-n mormânt” (26), „Adio, iubito! La/ cerească vedere” (25), „Ești sufletul meu dublu,/ nevăzut,/ cel mai subtil, mai/ nobil element./ Mai existent ca orice/ existent” (29). Fără îndoială, asistăm la o odă dedicată iubirii eterne.

Subiectul abordat, punerea în lumină a afinităților dintre cei doi artiști, este încă foarte ofertant. Au plecat

amândoi din același ținut al țării și s-au întâlnit în universul profund al creațiilor lor, pentru că, după cum susține Lucian Blaga: „Geniile creatoare de cultură majoră, nu fac, în mare, decât să urmeze un itinerar îndelung pregătit”¹.

---

¹ Spațiul natal este un topos abisal și, adesea, contradictoriu. O spune însuși Iisus. Iată un text dramatic, intens suprinzător (n.n., M.-I.B.):

Eugen Dorcescu

Añoranza*

Oraș patriarhal, uituc, uitat,
Cu parc și râu, cu munții-nvecinat,
În floare și-n mireasmă scufundat...
Tu, urbea fericită, de-altădat’!
Te-am cercetat, prin ani, din când în când,
Și te-am aflat același, dormitând,
Sub arșiță, sub ploaie, și sub vânt.
Punct fix, precum o pajură-n zenit,
Cu fontă-n plisc și gheară de granit,
Exact ce-ai ignorat te-a nemurit.

Oraș uituc, oraș de neuitat,
Din care-am fost, pe vremuri, alungat.

18 martie 2012

---

*Añoranza (sp.) = dor, nostalgie.

ADEVĂRATUL DEBUT

Când, într-o zi de toamnă a lui 1966, se deschise ușa Sectorului (de lingvistică), prin ea pătrunse un foarte tânăr absolvent al Filologiei timișorene: Eugeniu Berca, care ne devenea coleg și pe care l-am adoptat numaidecât. Avea o liniște a lui, dezvăluită de o mimică sumară, dar și o încordare abia ghicită sub platoșa unei politeți reticente. Urmară câteva luni în care așteptam ca adevăratul Eugen (cum i se spunea de acum) să iasă la rampă. Între timp, i se încredință, poate prea brusc, să înceapă, alături de încă o colegă, munca la *Atlasul lingvistic al Banatului*, așa că prezențele sale în Sector se răriră considerabil, cei doi fiind mai mereu plecați în lungi și istovitoare anchete prin satele bănățene. Totuși, a rămas destul răgaz să ne cunoaștem mai bine, cu atât mai mult cu cât olteanului care era i se dezlegă încet-încet limba. Vorbea însă rar, așezat, ca și când deprinderile de acasă se estompaseră în anii săi timișoreni.

Nu îmi amintesc acum când începuse cu adevărat să povestească. De fapt, nu povestea, ci mai degrabă se confesa în fața unui auditoriu, care putea să nici nu fi fost prezent. Spunea totul ca pentru sine, ca pentru a retrăi pe cont propriu acei ani ai copilăriei de sub munte. La început, cuvintele treceau pe lângă mine. Le auzeam doar curgerea liniștită, un susur de ape lunecând peste pietre. Apoi însă, când s-au adunat în timp, am început să le

pricep înțelesul, atât cât acesta mi se dezvăluia din frânturi, din reveniri, din stăpânite elanuri.

Tânărul vorbea cu voce egală, tărăgănată, despre zilele copilăriei sale de sub munte, despre zilele vacanțelor petrecute acolo, despre seducția de atunci, amplificată de nostalgia de acum, a unei scenerii șocant de simplă: muntele, pădurea, râul fugind peste stânci, albia întotdeauna mai largă decât firul apei, o altă apă din pietre rotunjite, un peisaj pe care avea însușirea de a-l însufleți povestindu-l. Dar poate că animația venea din cele două prezențe care condiționau relatarea: cea a celui care vorbea și cea a mereu tăcutului frate.

Într-o bună zi, cred că era spre vară, Eugen îmi spuse într-un moment prielnic că ar vrea să îmi arate ceva, însă cu condiția de a fi numai noi doi, singuri. Puțin intrigat de această cerință, l-am invitat numaidecât la mine acasă, pe strada Romulus, la numărul 60, unde locuiam cu părinții. Cum aceștia erau la serviciu, condiția pusă de el era ușor de respectat. Ne-am așezat la masă, înconjurați de binefăcătoarea răcoare a odăii, și am așteptat. Să fi trecut minute bune, până când a scos, de unde nu știu, mai multe coli de hârtie, acoperite cu scrisul lui caligrafic, de premiant, aproape caligrafic. Mi le întinse peste tăblia mesei, cu gest aproape retractil, care însemna fără doar și poate „citește”, la care se adăugară, ca un ecou întârziat, și cuvintele:

– Am scris ceva... Aș vrea să-mi spui părerea ta...

Acel *ceva* însuma câteva pagini scrise îndesat, cu litere în contururi ferme, răsucite în evantai de gestul precipitat al înmânării. Restabilindu-le consecuția, pe cea de deasupra am citit titlul, scris cu majuscule, al textului: *PIRAMIDA*. Numaidecât îmi reapăru în minte o întâmplare, reluată mereu de mai tânărul coleg, care avea

protagoniștii de acum bine știuți, antrenați adolescentin în ridicarea unei construcții de bolovani acolo, pe malul râului, o construcție ce se încăpățâna să se ridice spre cerul acelei veri, în ciuda greutății de a o înălța sau, poate, tocmai pentru a dovedi că se poate. Colile înnegreau această întâmplare sub literele lor, deși, citindu-le, ea părea o alta, mai adunată și mai articulată, revelația mea subită fiind aceea că ele însele însemnau ceea ce titlul promitea: un efort arhitectonic ascensional. M-a surprins, atunci, acuratețea scriiturii, spunerea ușor avântată a frazelor și o calmă selecție a cuvintelor binevenite, ceea ce i-am și comunicat neașteptatului autor, la care am mai adăugat anularea (conștientă?) a oricăror legături ombilicale cu marea tradiție literară, pe care o bănuiam prezentă, dar pe care nu o detectasem în acele pagini. Îmi amintesc că fusesem mai plăcut surprins de prospețimea zicerii decât de cele zise, poate și din cauză că le mai auzisem de atâtea ori în mereu alte tonalități și vibrații. Iată un adevărat debut, aș fi dorit să rostesc atunci, dar nu am făcut-o, dintr-o precauție aproape superstițioasă. Acum însă, când șirul cărților lui Eugen Dorcescu se orânduiește neobosit în rafturi, ferit, așadar, de orice temere, o pot face liniștit:

– Atunci a fost adevăratul său debut.

EUGEN DORCESCU – MĂRTURISITORUL ȘI POETUL

Când vorbește în public Eugen Dorcescu, se așterne imediat tăcerea și toată lumea ciulește urechile, dornică să-i asculte miera cadențelor necesare și profunzimea ideilor, care nu pot fi, de regulă, decât din sfera sacrului. În toamna trecută, la o mondenitate desfășurată în sala devenită neîncăpătoare de la sediul Filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor din România, am fost martorul unei destăinuirii nu chiar surprinzătoare pentru cei ce l-au citit pe Eugen Dorcescu. Surpriza a fost momentul (la un an după apariția antologiei declarate *ne varietur* a poeziilor sale, în redacția Mirelei-Ioana Borchin, *Nirvana. Cea mai frumoasă pozie*) și cadrul ales (numeroasa lui „familie”, cum a declarat el respectiva filială scriitoricească). „O să vă fac o mărturisire – s-a adresat el celor prezenți – pe care n-am mai rostit-o până acum... De ce să n-o fac?... Eu sunt un credincios... Cred în Dumnezeu cel Atotputernic, în El Shaddai...” Apoi a interpretat sacerdotal poemul *Miserere* sau *Psalmul 50 (51)*, a cărui esență sună astfel: „Jertfa ce-Ți place e duhul zdrobit de durere”.

Da, de ce să nu-și fi mărturisit *coram publico* credința în Dumnezeu distinsul meu coleg și prieten? Numai pentru că aceasta ar fi o chestiune intimă a unui „rătăcit”, sau prohibită ideologic, sau contagioasă ca o ciumă, sau pentru că intelectualii „rasați”, când aud de așa ceva,

strâmbă din nasul lor fin, dedat cu aromele (post)modernității? Într-un stat liber, e treaba fiecăruia să gândească ce vrea și să exprime ce gândește (Spinoza), dacă în felul acesta omul este fericit. Controversele pe această temă nu se vor sfârși niciodată și trebuie să admitem că Frații Goncourt aveau dreptate să noteze în jurnalul lor că o discuție aprinsă despre existența lui Dumnezeu nu face altceva decât să dea „prilej oamenilor de duh să spună cele mai multe prostii”. Chiar și atei, care, la prima vedere, par cei mai înverșunați satanici, adică anti-tei, recunosc existența lui Dumnezeu. De pildă, câteva numai dintre multele cazuri celebre: *Voltaire* se salută cu Dumnezeu, dar nu vorbește cu el; *Nietzsche*, care preferă un politeism de tip vechi grecesc (în care noțiunea de păcat nu există, instinctele primare, precum cel de autoconservare, dominând), consimte că filozofia modernă este anticreștină, dar în niciun caz antireligioasă; pentru el personal, *Vechiul Testament* este superior, fiind mai aproape de om, în comparație cu *Noul Testament*, care, promovând asceza, este profund antiuman; trebuie să mai adăugăm că, în viziunea lui, Iisus, cel mai nobil om care a existat vreodată pe pământ, n-a fost creștin în sensul doctrinei cristice formulate de Pavel, care, de fapt, este primul creștin adevărat și care nu avea nevoie de un Iisus viu, ci de unul mort, pentru a-și impune dogma); *Mircea Eliade* însă, cel mai bun cunoscător al istoriei religiilor, întreat odată ce religie și-ar alege dacă ar fi un religios practicant, a numit ortodoxismul creștin; pentru *Emil Cioran*, Dumnezeu este o fatalitate: „nu poți trăi nici cu Dumnezeu, nici fără Dumnezeu”; preluând de la Kierkegaard mărturisirea că „zi după zi de-a lungul anilor”, Dumnezeu „mi-a fost singurul confident”, recunoaște că aceasta este „singura formă de credință pe care-o

pot concepe și unicul rol ce i se poate atribui lui Dumnezeu”, iar unui prieten îi spune că „ideea de Dumnezeu nu are decât un sens: să născocеști pe cineva cu care să vorbești când nu mai ai cui să te adresezi și când ești singur, singur, singur”; și, în altă parte a *Caietelor*: „Sunt o natură profund necredincioasă și profund religioasă: sunt un om fără certitudini și aș putea spune, precum Celălalt, că împărăția mea nu e din lumea aceasta”. Sau: „Sunt un necredincios care nu citește decât gânditori religioși. Motivul adânc este că doar ei s-au apropiat de anumite abisuri. La care «laicii» sunt refractari sau de care sunt incapabili”.

Am înșirat toate cele de mai sus pentru a pune în evidență decanta, eleganta, demna și liniștitoare mărturisire prin care statura moral-spirituală a lui Eugen nu pierde din înălțimea și frumusețea poetului Dorcescu, unul dintre liricii *geniali* ai literaturii române și universale. Și, credeți-mă, știu ce spun, nu mă joc cum s-au jucat unii contemporani de-ai noștri cu cuvântul *geniu*, atribuindu-l unor impostori despre care nu mai vorbește nimeni astăzi. Nici nu vreau să fiu asasinul lui Dorcescu, definindu-l ca poet (mă gândesc tot la Kierkegaard: „Cine mă definește mă asasinează.”). Nu-i cazul s-o fac, fiindcă poetul Dorcescu își definește singur și mult mai bine esența decât aș face-o eu. Iată o mostră: „Poezia mea nu e peisagistică, deși are foarte plastice «descrieri» de natură. Nu e religioasă, deși îl are în centru pe El Shaddai. Nu e thanatică, deși vorbește mereu despre moarte. Nu e erotică, deși e plină de aluzii la iubirea sufletească și trupească. Poezia mea nu e nimic din toate acestea. Dacă arhitema ei este *ființa*, adică «sinteza de nepătruns dintre viață și moarte», atunci e firesc să acopere, pe cât posibil, tot spațiul și timpul în care se manifestă *ființa*, precum și toate soluțiile

propuse de filosofii, de religii etc., la această interogație". Deci, zadarnic vom căuta noi în poezia dorcesciană o *singură* concepție filozofică sau o *singură* dogmă religioasă, fiindcă ea le presupune pe toate câte au fost formulate până acum. Și, la urma urmei, ce mare filozofie poate fi cuprinsă într-o poezioară? Filozofia o găsim în tratate, dacă, în „somasochismul” nostru, avem vreun chef să ne autotorturăm spiritul. Dar, întrucât nu prea mulți își doresc asta, adevăratul poet știe că „filozofia ucide inspirația”, cum a spus Cioran, care, citând un critic englez, aduce ca argument faptul că, după Aristotel, ultimul dintre cei mai mari filozofi ai vechilor greci, n-a mai existat poezie în Grecia, adăugând de la el: „Hölderlin era contemporan cu Hegel. Dar, după Hegel, n-a mai existat un poet de talia lui Hölderlin și nici un filozof de talia lui Hegel”. Dintr-o discuție despre poezie și filozofie nu poate lipsi nici următoarea opinie a aceluiași Cioran din *Caiete*: „Heidegger vorbește despre Hölderlin, ca și cum ar fi vorba de un presocratic. Să aplici același tratament unui poet și unui gânditor mi se pare o erezie. Sunt domenii de care filozofii n-ar trebui să se apropie. Să dezarticulezi un poem la fel cum dezarticulezi un sistem este o crimă contra poeziei./ Lucru ciudat: poeții sunt mulțumiți când se fac considerații filozofice despre opera lor. Se simt flatați, au iluzia unei promovări. Ce lamentabil!/ Doar iubitorul sincer de poezie suferă din cauza acestei imixtiuni profanatoare a filozofilor într-un domeniu ce-ar trebui să le rămână interzis, ce le este interzis *în mod natural*. Nu există niciun filozof (Nietzsche?) care să fi produs măcar un poem acceptabil! (Există, ce-i drept, sisteme cu tendințe poetice – Platon, Schopenhauer; însă aici e vorba de o viziune sau de o operă influențată de frecventarea poezilor, Schopenhauer.)” Să invocăm și un

argument al lui Constantin Noica (dintr-o scrisoare către o prietenă), legat de rețeta fericirii: „Ești foarte fericită că n-ai făcut din filozofie un sens în viață. Ce blândă e religia pe lângă ea!”

Dacă refuz, așadar, să definesc poezia lui Dorcescu, nu-mi pot reprimă totuși imboldul de a servi un motiv fundamental de a o citi zi de zi: lirica lui se situează în imediata vecinătate a răscolitoarei poezii a *Vechiului Testament*, o poezie scrisă într-un stil înalt, dezarmant de sinceră și simplă, cu un vocabular în care și neologismele par arhaice și de unde, în loc de idei, ne inundă *fiorii* omeneștii noastre existențialități, ca în *Epilogul* de la *Nirvana*: „Izvoditoru-acestor stihuri știe/ Că, isprăvindu-și truda, pune punct/ La scriitură și biografie./ Că, deși viu, de-acuma, e defunct./ (Din milă și dezgust, nu din trufie)./ Să nu vă mire deci că-nchide ușa/ Spre lume, fericit și solitar./ Că își desface lanțul și cătușa/ Ce l-au legat de semeni în zadar./ Atât mai vrea: Să-i presărați cenușa/ Fie-ntr-un Râu subcarpatin, solar/ (În *Sohodol*, în *Ibru* sau *Gomnușa*),/ Fie-ntr-un Râu ce curge-n alt hotar/ (Verzui ca spânzul, reavăn ca scorușa) –/ În Gange, Mississippi, în *Isar*...”

O LECȚIE DE OMENIE

Eugen Dorcescu mi-a fost șef preț de vreo 10 ani. Știți ce înseamnă șef: te laudă, te muștruluiește, dar te și pedepsește, dacă e cazul.

Programul nostru la institutul unde lucram era lejer, șeful – pâinea lui Dumnezeu. Nu ne lega de birou. Ne cerea doar să ne facem corect treaba pentru care eram plătiți, aici nu glumea.

A impus totuși o regulă pe care ne-a rugat s-o respectăm strict: în locul celor 8 ore obligatorii zilnic, de luni până sâmbătă (sâmbăta se lucra), îți venea rândul, cam o dată la două săptămâni, să „faci de serviciu” la telefon, de la ora 8 la 15. Dar, știți cum e omul, îi dai un deget, îți ia toată mâna: veneam la nouă și plecam la două. Ba se mai întâmpla să uităm și să nu venim deloc.

Mie mi s-a întâmplat odată să uit. Mă așteptam nu să fiu pedepsit, dar de ceartă mă gândeam că n-am cum să scap.

Telefonase decanul, a vorbit cu... șeful. Eugen văzuse că nu m-am prezentat și a rămas în locul meu să păzească telefonul. A doua zi, către mine: „Ionele, ai lipsit ieri, am stat eu în locul tău”.

... Mai bine mi-ai fi tăiat din salariu, Eugene!

NIRVANA. CEA MAI FRUMOASĂ POEZIE...

Noi suntem lecturile noastre. Această convingere, pe care o aveam încă din tinerețe, mi-a fost confirmată de omul pe care l-am admirat încă înainte de a ne cunoaște personal. Îl ascultam cu interes cu prilejul unor evenimente de la Filiala Uniunii Scriitorilor din Timișoara, mai ales lansări de carte.

Nu lua cuvântul decât atunci când avea ceva de spus. Dar observațiile lui erau atât de avizate, atât de elegante exprimate, încât nu se putea să nu-ți atragă atenția.

De aceea, m-am simțit onorat în ziua în care a trecut pragul editurii cu proiectul unei antologii. Nu a venit întâmplător. Am fost recomandați de o Doamnă distinsă, o prietenă a noastră, Doamna Mirela-Ioana Borchin, care a socotit că putem face față acestei provocări.

Dar despre ce antologie era vorba? Era rodul muncii sale de o viață. Era selecția celor mai frumoase creații proprii și era dedicată celei care i-a fost parteneră de viață și de vise. Era vorba despre volumul *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*.

Acele zile au fost pentru mine o sărbătoare, un festin intelectual. Am cunoscut un om talentat, poate cel mai mare poet român contemporan, dar și un intelectual rafinat și profund, care păstrează temeri și angoase, melancolii și tristeți, dar niciodată resentimente.

Între abis și transcendent, preocupat, ca orice poet, de marile întrebări ale existenței, mi s-a părut un lup singuratic, așa cum apare în versurile:

„Potăile au încolțit un lup.
Le-aude hămăind tot mai aproape.
Fac cerc în jurul lui, să nu le scape,
Se bucură că-l latră și că-l rup.

Iar el stă neclintit în luminiș,
Sub grei copaci, sub cerul greu, în soare.
Privește-n tulburi lumi interioare
Cu ochii verzi și reci, întredeschiși”.

În răstimpul necesar editării și tipăririi antologiei, îmi povestea despre familie, despre prietenii din țară și străinătate, despre renumiți profesori și critici literari din lumea hispanică, despre felul cum a învățat limba spaniolă de dragul unor prieteni de la UNIVERSIDAD de la LAGUNA din TENERIFE.

Dar revenea, iarăși și iarăși, amintirea fostei soții, convingerea subliminală că această antologie va veni ca o izbăvire artistică.

„Haveil havulim hacoil haveil” (*Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune*), cuvinte cu care începe cartea din *Biblie*, cunoscută sub numele de *Ecclesiastul*, au găsit o transpunere poetică impresionantă, care mă urmărește și acum:

Din nou răsare soarele-n zadar.
Și ca și ieri, zadarnic va apune.
Zadarnici sori, zadarnicele lune
Măsoară-un timp zadarnic, iar și iar.

Zadarnic ieși în prag. Zadarnic pleci.
Și apoi te-ntorci. Și iar le faci cu schimbul.
Străbați în van zadarnice poteci,
Căci spațiu-i mai zadarnic decât timpul.
Și tu ești mai zadarnic decât tot.
Și totu-i mai zadarnic decât tine.
Strivite de mesajul cosmoglot,
Cuvintele, sărmănele, nu pot
S-absoarbă taina tainicului cod –
Și vin la ușa Tainei să se-ncline.

Impresia pe care mi-a lăsat-o poetul Eugen Dorcescu este aceea a unui înțelept, privind de la înălțimea unei vieți trăite onest și exemplar, în lumina unor lecturi diverse și consistente, transfigurate și în urma lecturii zilnice a „cărții cărților” – *Biblia*.

De la astfel de oameni, ai ce învăța.

Mă încearcă regretul că nu l-am cunoscut cu mulți ani înainte. Dar sper ca, la această frumoasă vârstă, să ne promită și alte cărți minunate, pe care iubitorii poeziei sale le așteaptă.

LA LUMINA ȘI CĂLDURA VERSURILOR

Dacă vrei să citești versuri de Eugen Dorcescu, mai întâi ar fi bine să te pregătești, altfel există riscul de a intra în lumea lor, fără a avea fereastra sufletului deschisă suficient. Ceea ce ar fi o sminteală. Ar fi bine să te aduni, să-ți strângi fărâmele din tine, risipite prin cine știe ce lucruri banale, chiar dacă ele sunt uneori de neocolit. Să te întregești din mărunțișuri, pentru ca versurile să ajungă la tine, la cel deplin.

În *Nirvana*, Spiritul există cu adevărat, nu Materia, iar întrebările ce-și caută răspunsul o dovedesc cu prisosință:

*E oare cu puțință:
Niciodată?
Niciunde? Și
nicicum?
Și nicăieri?
De ce-a mai fost
ce-a fost? De ce
să speri? De ce să
crezi că e ce nu se-arată?*

Poezia lui Eugen Dorcescu, de o matură sinceritate, mărturisește că autorul ei trăiește profund și intens trecerea prin această lume. Versurile sale, deși răscolitoare, sunt dătătoare de speranță, liniște și lumină.

A-l cunoaște pe Poet în lumea Cetății e un privilegiu. A-l asculta vorbind despre poezie, a sa ori a confrăților, e o rară delectare, pentru că oferă sensuri și nuanțe altfel anevoie de aflat. Dintr-o dată, lumea noastră, de aici și de acum, devine mai limpede și mai ușor de înțeles, chiar și rostul nostru vremelnic. Iată de ce îl prețuiesc!

CĂLĂTORIA, CA METAFORĂ A VIEȚII

O călătorie ritualică este volumul *Drumul spre Tenerife* (Editura Eubeea, Timișoara, 2009). Cartea sugerează destinul omului pe pământ, pentru a se cunoaște și a se redescoperi: „drumul se maturiza clădit/ de cuvintele noastre rostite/... absorbindu-le absorbindu-ne/ dinspre noi cei ce suntem înspre noi cei/ ce devenim călătorind” (p. 9). Aș spune că **Eugen Dorcescu** – pentru a afla acest drum – spintecă timpul, pătrunzând prin faliile prezentului în Edenul dispărut cu: „un ochi rotitor rățăcitor/ de fântână/ spre insularitatea/ la isla/ din mine însumi”, de fapt, spre „insula” poetului: „eu însumi/ strivit între săgețile/ aprinse ale dimineții/ smuls din propria-mi/ bătrânețe sinistră/... eu însumi pornit pe drumul spre tenerife/ drum alb și singur și/ iluminat ca o cărare a/ lunii pe mare/ și eu pe linia lui/ pe linia drumului/ aidoma primului om aidoma/ omului primordial” (p. 13).

Cu o virtuozitate poetică impresionantă, mustind de metafore înmuiate în sensibilitate și în mister, simbolurile devin mai mult decât „un semn/ o mică săgeată spre cer”, cuvintele sunt ale unui înțelept, ale unui poet european, îmbrățișat, recunoscut de confracții săi prin onorurile adresate. La Eugen Dorcescu, oricare ar fi dogmele, *cuvântul* simbolizează „manifestarea inteligenței în limbaj, în creația continuă a universului”. Simbolic, *cuvântul drum* înseamnă cunoaștere, maturizare și redescoperire de

sine, reprezintă o metaforă a vieții ca în basmele noastre populare. De fapt, *Drumul spre Tenerife* este drumul în sine „drumul/ spre acest vis/ al soarelui și al oceanului/ spre această nesfârșită reverie/ a soarelui și a oceanului/ drumul pe care umblăm în/ plină noapte/ noi trei/ eu femeia mea/ și lângă noi luna” (p. 26). În oglindă, oceanul și drumul își află sensul prin labirint. *Drumul spre Tenerife* este alteori drumul spre Paradis: „În paradis/ în amurg/ pe țarm lângă oceanul/ ce-amestecă și macerează/ în trupu-i lichid/ sare și/ soare/ din venele astrului/ curg/ și coboară-n/ adânc/ dâre de sânge șerpuitoare/ liniștea-i/ aidoma apei/ străvezie și grea/ palmierii se/ subțiază în/ briză visează nenumăratele flori... pe plaja neagră/ înecată în flori// în palmieri și/ în valuri/ în timp ce soarele/ lunecă-n vid/ decapitat răvășit/ stau și simt cum/ vântul din larg mă/ prinde în laț/ mă sugrumă/ ... stau pe țarm/ și roind de/ apă de soare/ renăscut din/ mister/ regăsit în mister/ învelit în/ al soarelui/ sânge” (p. 92). Alteori, poetul, rămas în frânturi paradisiace, îi află dincolo de iscodirile minții locul: „un glas venit de/ acolo mi-a spus/ într-o noapte/ târziu/ că drumul spre/ tenerife/ e începutul drumului/ de întoarcere/ în paradis/ așa mi-a spus El” (p. 63). Autorul vede clar doar „visul/ ce mă acoperă/ ce mă ferește de frigul cosmic”.

Mircea Eliade subliniază că *logica simbolurilor este confirmată nu numai de simbolismul magico-religios, ci și de simbolismul manifestat de activitatea subconștientă și transcendentă a omului*. În această *artă poetică*, Eugen Dorcescu afirmă: „într-un cuvânt/ abia îndrăznesc a rosti/ spre ceea ce numeam și/ numesc/ într-un limbaj ce transmite/ mesaje doar/ între mine și mine/ agonizantul meu paradis/ tenerife” (p. 34). Cuvintele lui Eugen Dorcescu au electricitate și când ziua e: „zarvă acoperită de roiul/ sonor al

cuvintelor/ al râsetelor/ acoperită de măruntele/ fulgere încrucișate/ ale ochilor” (p. 79). Iar cuvântul „încolțit în oul cosmic, cel care a fost dat oamenilor... este verbul purtător al germenului creației... se regăsește în concepțiile cosmogonice ale multor popoare”.

Poetul Eugen Dorcescu ne amintește de nostalgia Paradisului, în înțelesul lui Mircea Eliade: „dorința de a te afla mereu și fără strădanie în inima lumii realității și, pe scurt, dorința de a depăși în chip firesc condiția omească și de a regăsi condiția divină”. Dar, în *Cântecul de călătorie*, ni se amintește că „nu suntem liberi/ a rostit însoțitorul meu/ nevăzut/ nimeni nu este și/ nici n-a fost/ liber/ vreodată/ de vreme ce viața/ și moartea se/ hotărăsc în/ afara noastră... era/ mistică/ tăcerea/ aceea”. Apa – simbolul regenerării – apare și în râul care își mângâie albia și în izvorul păstrat în urciorul, precum poemul, care reține „urletul ploii”, umplând universul, fiindcă „n-a mai rămas decât drumul/ ca o punte peste/ adâncurile lichide...”

A rămas, de fapt, „tenerife/ pumnul lui Dumnezeu/ strângând laolaltă/ ținând împreună/ infernul și/ paradisul”.

RECUNOSCUT ȘI RESPECTAT

Personalitatea Domnului Eugen Dorcescu mi-a apărut din prima clipă, nu doar ca o carte deschisă, ci și ca o carte avansând pe loc presimțirea unui adevăr bine deținut și ocrotit. Lectura omului era de-a dreptul instructivă, un inițiat manifestat firesc în modestie și onestitate, respectuos și cordial, cu bune purtări, iar lectura intelectualului, de mare clasă și lungă durată, se arată a fi la fel de densă și de bogată, ca formație și ca penetranță, deschizând o amplă acoladă a profunzimilor și a omeniei totodată. S-a impus prin a fi un teoretician, în câmpul literaturii, informat și echilibrat, aducând judecăți corecte, de adecvare a înțelegerii și de justete a observației.

Scrie o poezie de substanță, care se vede a nu fi fapt secund, raportat la teorie, ci, poate, dimpotrivă, aici există loc de spus că este mai vădită vocația creatoare de a realiza un edificiu liric corespunzător conștiinței sale literare, dimensiunii individualității sale. Îl simți animat de un lirism viguros și tandru, neîndoielnic în comunicare și sigur în expresie. Este autorul marcant al unei prozodii impecabile, al unui vers minuțios lucrat. Conținutul comunicării, lirica exprimată găsesc mereu tristețea ca viață și suferința ca destin, o tristețe difuză și un destin cețos, stând definitiv sub semnul crepuscularului.

Însemnările de călătorie sunt clar consemnate nu doar pentru a le păstra amintirea, ci pentru a le folosi ca prile-

juri de reflecție asupra lumii și culturii. Erudiția și priceperea care îl caracterizează au făcut, de asemenea, să fie solicitat în a lectura diferite texte înainte de tipărire, cărora, ca un chirurg, le-a adus un necesar nivel de corectitudine a sensului, a exprimării.

Numele Eugen Dorcescu desemnează o personalitate inconfundabilă în cultura noastră contemporană, cu loc de frunte pe drept câștigat și care nu poate lipsi din gândurile nimănui care îl cunoaște și l-a citit. Singur valorează cât o adevărată instituție de cultură, dacă mi se permite o asemenea formulare, cu atât mai mult cu cât a refuzat în permanență parti-pris-urile și găștile de disipare a mediului literar și artistic.

Nu mă tem sub niciun fel că aceste rânduri pot părea simple laude la moment de omagiere, știu bine că nu este deloc așa, ci sunt chiar adevăruri, știute și acceptate de toată suflarea literară și de toți cei autentici și cinstiți din teritoriul culturii. Toate acestea, și încă multe altele, îl singularizează, îl valorizează, în direct acord cu felul în care este recunoscut și acceptat.

TREPTELE DEVENIRII

La cele trei sferturi de veac ale sale, Eugen Dorcescu a ajuns să fie poetul cu vocație universală. A ajuns pe un drum al său, croit prin decenii de spirit cenzurat din secol XX, eliberat nu doar în expresie lirică apoi, ci, mai ales, în sinele descătușat, vizionar, al poetului. S-a produs, cum scriam, cu ani în urmă, într-un comentariu, „o asumată schimbare la față a poetului”. Volumul antologic *Biblicele*, cuprinzând patru cărți cu texte din *Biblie*, rostuite în vers, începând cu ilustra lucrare *Psalmii*, este revelator pentru intrarea poetului în exercițiul creator al sacralului. Sacralitate în universul cunoașterii mistice. Poemele din volume cum ar fi *Cronică*, *Abaddon*, *Exodul*, în abordarea lor laică, se află de acum sub spectrul existențialului, un imanent adus în justițiarul misticului. Primul efect sub viziune metafizică.

Un serial de poeme tensionat și dramatic construite, revelatoare în viziune, *Poemele Bătrânului (Elegii)*, *Moartea tatălui – O cântare a treptelor*, *Piața Centrală*, *Drumul spre Tenerife*, *Elegiile de la Bad Hofgastein*, se succedă epopeic, în trăiri când elegiace, când ecclesiastice. Magistral este portretul Bătrânului, aprofundat în interioritatea lui, dar și în imagine plastică – omul definit în universul lui existențial. O solemnitate mitică în interpretarea realului, răsfântă dominant de duhul misticului: *Lumina –/ substanță/ a eternității*, *Domnul arată celor/ aleși/ un mic Paradis/ înainte de stingere*, *Numai Duhul/ se poartă/ pe deasupra genunii*. Neregăsit în trup, dedublat în oglinda cu sine, eul se zbate

și se întreabă în căutare cu Divinitatea. „Toate înoată, absente, în/ golul imens. Toate par că nu/ sunt... Și ai zice că sunt.../ Numai Tatăl nu este”. Absența, ca o obsesie: „o prezență negativă”, „e moarte și viață, deopotrivă”, naște jale și frustrare”, *o prezență mult mai cruntă/ Mai greu de îndurat decât prezența*. Adică, absența e mai grea decât ecclesiasticul „timp zadarnic, iar și iar”. Cele două proiecții, *zădărnice* și *moarte*, se suprapun, pentru că însăși moartea se regăsește în zădărnicia vieții prin suferință. Adică, prin absență: „De când *tu* nu mai ești, mi-e tot mai greu./ Trăiesc pe alt meleag, în altă lume/ Și cel care trăiește nu sunt eu”. Inegalabila, elegiaca și tragică *Nirvana* nu doar încheie un capitol al viziunii morții prin suferința absenței, în succesiunea epopeică a poemelor, ci și proiectează o nouă revelație în metafizica poetică a lui Eugen Dorcescu, „spre Creator, spre ne-timpul și ne-spațiul Lui – Nirvana”, precum însuși se autodefinește în dialogul cu Mirela-Ioana Borchin din cartea *Etern, într-o eternă noapte-zi*. Poetul, în metafizica devenirii creației sale.

Consecvent și necruțător cu el însuși, cercetător în profunzime și în înalt, Eugen Dorcescu și-a zidit opera cu un demiurgic sacrificiu de sine, cu harul câștigat întru unicitatea poematice sale. Poetul a fost și este în continuare un diriguiitor critic, generos în climatul scriitoricesc, căutător și dezvăluitor de esențe, atunci când cuvântează despre creațiile confrăților. Cultivă sentimentul prieteniei, duce cu el o biblică iertare față de lumea căreia, în general, i-a „cântat” în poeme și față de căderea în urâtul și dihononia nevindecabile. Ne știm și dialogăm de când el era cercetător, iar eu redactor cultural la ziar, ne-am adunat mai aproape în editarea cărților, colegi, la editură, am sădit, zic eu, o prietenie durabilă în comunicare, de la suflet la suflet, de la carte la carte. La mulți ani, dragă Eugen!

EUGEN DORCESCU ȘI LUMEA SA METAFIZICĂ

Noi, cei care, cu acest prilej aniversar, putem menționa că am fost contemporani cu Poetul Eugen Dorcescu, de-a lungul unei perioade destul de îndelungate a vieții noastre, putem depune mărturie despre un fenomen rar și prețios, în mijlocul acestei schimbătoare lumi, al acestei stranii istorii a umanității. Mă refer la evenimentul păstrării privilegiate și al șlefuirii măiestre a tradiției marii poezii metafizice. Denumirea nu are așa de mare importanță, căci se poate vorbi și de o poetică mistică sau transcendentă. Sau de o reculegere meditativă spre sensuri perene. Oricum, e vorba de fascinația captării celui ce citește această poezie spre un univers aparte, detașat de ambianța zgomotoasă a vremelnicului pieritor al „Samsarei”. Tulburătoarea puritate a acestei lumi dorcesciene, frumusețea ei gravă, aparenta simplitate ce te poartă prin toposuri cvasimitice, punctate de evenimente simple și obișnuite – toate invocate însă, ca trepte, întru înălțare spirituală – această atmosferă unică, deci, îi captivează, în mod miraculous, nu doar pe cei din generația Poetului, ci și pe cei din tânăra generație. Dă, Doamne, să fie un semn bun!

În ultimele luni, am avut cu Poetul Eugen Dorcescu un dialog privilegiat. De comun acord, am abordat una dintre temele ce străbat poezia sa cu adânci trimiteri metafizice:

cea a cuplului *prezență/ absență*. S-a înjghebat un fel de dialog – pornit de la secvențele poetice care dezvoltă această temă –, dialog care, cred, relevă oricui cum un astfel de subiect, aparent obișnuit, se încarcă, în poezie, și de extraordinare adâncimi de sens. Desigur, „absența” se împărtășește acum și din semnificația sa omenească, a plecării definitive a cuiva apropiat. Așadar, plecarea – și, astfel, absența – a mamei, a tatălui, a soției. Dar, toate aceste absențe se dovedesc a fi dublate, în revelațiile poetice dorcesciene, de intensitatea unei prezențe aparte. Pentru ca, în spatele acestor prezentificări, în abisuri, să se profileze prezența unică – în absența Sa aparentă – a Ființei supreme.

Acest cvasidialog s-a dezvoltat și în legătură cu o problemă care m-a preocupat personal în ultimul timp, cea a actualității operei ideatice a trei mari intelectuali români: Cioran, Eliade, Noica (în corelație cu problematica temporalității, ridicată de Heidegger). Sper ca mărturia aceasta să ajungă curând în spațiul public, pentru a susține cele ce le-am amintit.

Dincolo de acest fapt circumstanțial, însă, bucuria de a împărtăși o aniversare cu Poetul Eugen Dorcescu poate fi considerată un privilegiu pentru orice contemporan care i-a fost apropiat.

EUGEN DORCESCU

Eugen Dorcescu? Un scriitor român contemporan de marcă, de referință. Unul dintre cei mai mari și mai talentați poeți al literaturii române. Opera sa complexă și completă, rotundă, dar și aprecierile critice, confirmă acest adevăr incontestabil. Creația sa, în general, și poezia sa, în special, ne dezvăluie profilul unui profesionist, cu o vastă cultură și cu o erudiție de invidiat, care impune respect și admirație. O personalitate distinctă în galeria marilor personalități ale culturii contemporane, cunoscut și recunoscut, atât în țară, cât și în afara ei. Un om cu un caracter de o mare ținută etică, de o noblețe rafinată, frumos modelată de destin, exprimând întotdeauna o atitudine care îmbină, armonios, echilibrat, raționalul și sentimentalul, atât tandrețea adolescenței, cât și fermitatea paternă, rigoarea unui maestru.

Poezia sa hrănește spiritul oricărui cititor avizat, care caută, năzuind temerar spre culmile inefabile, învăluite în mister, ale unei lumi de dincolo de lume, lumea sacrului, a Spiritului Suprem, a Divinului. Mai toate poemele sale au un mesaj profetic, prin care, deopotrivă, confirmă valorile perene, reflectate în oglinda retrovizoare a zilei de ieri, dar afirmându-le, totodată, pe cele viitoare, ale zilei de mâine. Întreaga sa creație este asemenea unui fruct rumen,

pârguit, împlinit, delicios, invitându-ne să mușcăm din el. Prin cultura, experiența și tactul său pedagogic, Eugen Dorcescu rămâne-va, de-a pururi, unul dintre acei puțini oameni, care m-au îndrumat în arta scrisului, care m-au făcut... om. Îi mulțumesc.

EUGEN DORCESCU: EL YO Y EL ÉL

Conocí a Eugen Dorcescu y a su mujer Olimpia-Octavia en la librería *Joc Secund* de Timisoara a la que el Instituto Cervantes nos había invitado a J. H. Tundidor, a Coriolano González y a mí, a un encuentro informal con poetas rumanos, al final del cual Dorcescu se dió a conocer. Me llamó la atención el comedimiento de la pareja, su respeto y la exquisita educación que en él se correspondía con la de un caballero quijotesco y algo desfasado que ve gigantes donde hay molinos, solo porque los gigantes le hablan de una desmesura, la desmesura poética, y de una incapacidad de ocultamiento, destinada a todo poeta.

Más tarde llegó su primera traducción al castellano: *El camino hacia Tenerife*², escrito en una estancia del matrimonio en la isla, traducido por el propio Dorcescu junto a Coriolano, y posteriormente, tras una larga correspondencia vía internet, Eugen me mandó los *Poemas del Viejo*³, para cuya traducción me pidió ayuda. Aunque su título original era otro, yo lo rebauticé en honor a un Ungaretti cuyo *Cuaderno del viejo* acababa de publicarse, y el autor se decidió inequívocamente por él.

---

² Editorial Idea, Santa Cruz de Tenerife-Las Palmas de Gran Canaria, 2010.

³ Ediciones Igitur. Montblanc (Tarragona), 2012, Prólogo de Andrés Sánchez Robayna.

Todo poema habla sobre la existencia de quien escribe. No podía ser de otro modo con *Poemas del Viejo*, una serie en verso libre de 30 poemas con un solo tema, que sigue la tradición de un Tudor Arghezi, pero también se remonta a la pregunta existencial de un Lucian Blaga. A diferencia de ellos, sin embargo, el yo lírico aparece en tercera persona, buscando con ello un distanciamiento que se corresponda con la incapacidad del viejo de sentir la vida, esto es, la supremacía de Thánatos sobre Eros, porque allí donde antes tenía conexión con el mundo ahora solo encuentra cenizas. El cuento de *La cenicienta* le sirve al autor de base para exponer esa conversión a cenizas de todo aquello que en la juventud eran sueños posibles, definitivamente alejado del *happy end* del relato infantil. La percepción, y debemos recordar que la poesía no es sino una forma verbal de articularla, gira en torno a esa combustión, incluso el sol y la luna son vistos como dos crematorios cósmicos.

Al alejamiento se suma la sensación de inmovilismo, el poeta nos habla de la porte de esfinge del Viejo, de su impenetrabilidad, de lo inconmovible de su vida, de su cuerpo inexpresivo; el yo/él lírico hace corresponder la añoranza con esa penetrabilidad del joven con su entorno, ahora un viejo alejado del „M'illumino d'inmenso" del Ungaretti de *La alegría*. En el último poema reflexiona: „Envejezco, / se dice a sí mismo el Viejo" y luego corrige: „No: Envejecí, Ésta es la palabra". Lo que el yo lírico en tercera persona pone de manifiesto es el asombro abismal de la nada anunciada, aparecida, cómo no, demasiado pronto, como toda enfermedad, pérdida y muerte que llegan inesperadamente, y siempre a alguien ajeno a uno. Esta es la razón última de la utilización de la tercera

persona, donde cobra protagonismo sobre el yo, lo inesperado de la revelación.

Desechar lo superfluo es el primer grito de la poesía y Eugen Dorcescu, uno de los poetas rumanos vivos más europeos, consigue en los poemas que va desgranando como dejándolos caer, establecer una dialéctica, que es la base moderna de toda poesía, entre esencia y existencia, esto es, llegar a la fuente de toda conciencia trágica. Es el asombro imprevisto el que se instala más allá de la decepción, y al Viejo no le quedan lágrimas porque, como dice Joseph Brodsky en un texto sobre W.H. Auden: „cuando se tiene la vida muy larga, la decepción deja de ser un recurso más”.

(ROSA LENTINI

EUGEN DORCESCU: EUL ȘI EL

*I-am cunoscut pe Eugen Dorcescu și pe soția sa Olimpia-Octavia în librăria **Joc secund** din Timișoara, unde Institutul Cervantes ne invitase pe J. H. Tundidor, Coriolano González și pe mine, la o întâlnire informală cu poeți români, întâlnire la finalul căreia Dorcescu s-a lăsat cunoscut. Mi-a atras atenția urbanitatea celor doi, atitudinea lor plină de respect, educația lor rafinată, care la el se completa cu aceea a unui cavalier quijotesco și oarecum anacronic, care vede giganți unde sunt mori, doar fiindcă giganții îi vorbesc de grandoare, de o grandoare poetică, și de acea incapacitate de a trece neobservat, destinată oricărui poet.*

*Mai târziu a sosit prima sa traducere în castiliană: **El camino hacia tenerife**⁴, scris într-un sejur al cuplului în*

---

⁴ Editorial Idea, Santa Cruz de Tenerife-Las Palmas de Gran Canaria, 2010.

*Insulă, tradus de Dorcescu însuși împreună cu Coriolano, și, apoi, după o lungă corespondență via internet, Eugen mi-a trimis **Poemas del Viejo**⁵, volum pentru traducerea căruia mi-a cerut ajutorul. Chiar dacă titlul său original era altul, și eu l-am rebotezat în onoarea lui Ungaretti, al cărui **Cuaderno del viejo** tocmai se publicase, autorul s-a decis fără echivoc în favoarea lui.*

*Orice poem vorbește despre existența celui care scrie. Nu putea fi altfel cu **Poemas del Viejo**, o serie de 30 de poeme în vers liber cu o singură temă, care urmează tradiția unui Tudor Arghezi, dar, de asemenea, se înalță la întrebările existențiale ale unui Lucian Blaga. Totuși, spre deosebire de aceștia, eu liric apare la persoana a treia, căutând prin aceasta o distanțare, ce se corelează cu incapacitatea Bătrânului de a simți viața, altfel spus, cu supremația lui Thánatos asupra lui Eros, fiindcă, acolo unde înainte avea conexiune cu lumea, acum întâlnește numai cenușa. Basmul **Cenușăresei** îi slujește autorului drept suport pentru a relata această convertire în cenușă a tot ceea ce în tinerețe erau vise posibile, definitiv îndepărtate de happy-end-ul poveștii infantile. Percepția, și trebuie să reamintim că poezia nu este decât o formă verbală de a o articula, se rotește în jurul acestei combustii, chiar soarele și luna sunt văzuți ca două crematorii cosmice.*

*Înstrăinării i se adaugă senzația de nemișcare, poetul ne vorbește despre ținuta de sfinx a Bătrânului, despre impenetrabilitatea sa, despre neclintirea vieții sale, despre trupul său inexpressiv; eul liric (acel „el” liric) își leagă nostalgia de acea deschidere spre ambianța a tânărului, devenit acum un bătrân, precum cel înstrăinat din „M’illumino d’inmenso” al lui Ungaretti din **La alegría**. În ultimul poem reflectează:*

---

⁵ Ediciones Igitur. Montblanc (Tarragona), 2012, Prefață de Andrés Sánchez Robayna.

*„Îmbătrânesc,/ își zice Bătrânul” și se corectează de îndată:
„Nu: Am îmbătrânit. Iată cuvântul”. Ceea ce eul liric la
persoana a treia pune în lumină este uimirea abisală a nimicului
anunțat, ivit, cum altfel, prea devreme, precum orice boală,
pierdere și moarte, ce vin pe neașteptate și întotdeauna cuiva
străin de noi. Aceasta este rațiunea ultimă a utilizării persoanei
a treia, protagonistă în locul eului: apariția neașteptată a
revelației.*

*A renunța la ceea ce este superfluu este primul strigăt al
poeziei și Eugen Dorcescu, unul din cei mai europeni poeți
români în viață, reușește în poemele sale să stabilească dialectica
dintre esență și existență, baza modernă a poeziei, reușește adică
să ajungă la sursa conștiinței tragice. Uimirea neprevăzută se
instalează dincolo de decepție, și Bătrânului nu-i mai rămân
lacrimi, fiindcă, cum spune Joseph Brodsky în textul despre W.
H. Auden: „când viața e foarte lungă, decepția încetează să mai
fie o mângâiere”.)*

CE E ȘI CE NU E DEȘERTĂCIUNE

Din când în când, în vacarmul cultural-artistic de care avem parte, se mai deosebește câte un clinchet delicat, parcă venind din alte timpuri; iată, apare un *ceasornicar*, pe care doar câte un neologism sau vreo tușă mai hotărâtă îl trădează că e, totuși, un contemporan de-ai noștri.

Nici stridente, nici poante deocheate, nici obișnuitele, deja, deșteptăciuni de șuetă nu fac parte din melodia poemelor pe care le avem în față. Un ritm ce ne amintește de *Iliada* sau de *Odiseea* lui Homer, de piesele lui Shakespeare. De vină o fi întrucâtva și bătrânul Murnu, care a avut ceva de spus în traducerea românească a marelui aed.

Să ne amintim de simplitatea și de claritatea cuvintelor Sfântului Ioan Gură de Aur, integral pus la punct cu filosofia antică și stăpânind în cel mai înalt grad retorica, dar care se unesc într-un tot ce nu-l pune în valoare atât pe autor, cât pe Cel ce plutește deasupra textelor.

Să ne folosim de această lecție poetico-muzicală a lui Eugen Dorcescu, desprinzând din *Ecclesiastul* său ceea ce are și ceea ce nu are rost sau ce e și ce nu e *deșertăciune*.

LA PALABRA CRISTALINA DE EUGEN DORCESCU

Conoci la poesía de Eugen Dorcescu a través de un amigo común, el poeta canario Coriolano González Montañez, que me dio a leer *Las elegías de Bad Hofgastein*. Su lectura me hizo entrar en la poesía de un escritor con una dimensión espiritual difícil de encontrar en la poesía europea actual. Parece que este tiempo no es dado a la profundidad que requiere la espiritualidad.

Los poemas de este libro son poemas puros, sin adornos, dotados de una sencillez que nos interpela y que penetran hasta el fondo de nuestro sentir. En esa pureza guarda una clara similitud con nuestro poeta Juan Ramón Jiménez que como Dorcescu dota a las palabras de una extraordinaria densidad.

En la poesía de Dorcescu se da una combinación de profundidad de sentimiento y pensamiento, la necesaria búsqueda de la razón de la existencia que todo creador y todo ser humano se ve abocado a intentar.

El lenguaje matizado, claro, limpio con el que en este libro expresa el dolor por la pérdida de una madre cuya ausencia se ha convertido en presencia inmutable, mantiene un equilibrio prodigioso. Nunca las palabras del poeta pueden tacharse de sensibleras.

El paisaje exterior recoge el paisaje interior del poeta. El otoño, el viento del otoño que arrastra las hojas caídas

sobre la tumba de la madre no son más que el reflejo del tiempo que vuela y nos lleva consigo. El paisaje como contrapunto y receptor de la tristeza: „Yo no ceso de/ estar vivo/ la madre no cesa/ de morir”.

El tiempo no deja de ser un camino que debemos transitar, que nos despoja del pasado y nos transforma para llevarnos a un futuro que, tal vez, nos proporcione eso que llamamos felicidad.

Leer la poesía de Eugen Dorcescu es un ejercicio de reflexión e introspección necesario.

(M. CINTA MONTAGUT
**CUVÂNTUL CRISTALIN AL LUI
EUGEN DORCESCU**

*Am cunoscut poezia lui Eugen Dorcescu prin mijlocirea unui prieten comun, poetul Coriolano González Montañez, din Insulele Canare, care mi-a dat să citesc **Las elegias de Bad Hofgastein**. Lectura lor m-a făcut să pătrund în poezia unui scriitor cu o dimensiune spirituală greu de întâlnit în poezia europeană de astăzi. S-ar părea că timpul de acum nu este propice profunzimii pe care o pretinde spiritualitatea.*

Poemele acestei cărți sunt pure, fără podoabe, dotate cu o naturalețe ce ne interpelează, poeme ce pătrund până în adâncul sensibilității noastre. În această puritate, se păstrează o clară similitudine cu poetul nostru Juan Ramón Jiménez, care, ca și Dorcescu, înzestrează cuvintele cu o extraordinară densitate.

În poezia lui Dorcescu ni se oferă o combinație de profunzimi, cea a sentimentului și cea a gândului, căutarea de neocolit a sensului existenței, pe care orice creator și orice ființă umană au tendința de a o încerca. Limbajul nuanțat, clar, limpede, cu care dă glas, în această carte, durerii pentru pierderea mamei, a

cărei absență s-a convertit într-o neclintită prezență, păstrează un prodigios echilibru. Niciodată cuvintele poetului nu pot fi taxate drept sensiblerii.

Peisajul exterior recuperează peisajul interior al poetului. Toamna, vântul toamnei, ce smulge frunzele căzute pe mormântul mamei, nu sunt decât reflexul timpului ce zboară și ne duce cu sine. Peisajul – contrapunct și receptor al tristeții: „Eu nuncetez a/ fi viu./ Mama nu-ncetează/ să moară”.

Timpul rămâne un drum pe care trebuie să-l străbatem, un drum ce ne privează de trecut și ne transformă, spre a ne duce într-un viitor care, poate, ne va dărui acel ceva numit fericire.

A citi poezia lui Eugen Dorcescu înseamnă a face un exercițiu necesar de reflecție și introspecție.)

EUGEN DORCESCU Y LA ISLA

Cuando Eugen Dorcescu y su mujer, Olimpia Berca, llegan a Tenerife en la primavera de 2008, la isla simplemente los aguardaba. Ellos ya habían comenzado el viaje un tiempo antes. La arribada al territorio insular fue la constatación de que un lugar en el mundo ya les pertenecía.

Mi primer encuentro con Eugen Dorcescu se produjo en la librería Joc Secund de Timisoara en noviembre de 2007. Podría decir que intervino la Providencia, pero seguramente sería más acertado decir que fue su afabilidad, la empatía con las palabras que cruzamos durante el coloquio. En ese momento, de algún modo, comenzó su viaje hacia la isla y, con el viaje, también comenzaron a bullir en su espíritu creador los versos que luego alumbrarían su libro *drumul spre tenerife (el camino hacia tenerife)*.

Los correos cruzados desde noviembre hasta su primera llegada a la isla en mayo de 2008 preparan ese camino que ya no tendrá retorno. El matrimonio llega en plena primavera y en cierta manera se encuentran y se reconocen en el territorio insular.

La literatura ofrece a veces caminos insondables y muestra que existen aquellos que escriben versos y aquellos otros que son poetas, que son creadores. Eugen Dorcescu pertenece a este segundo grupo: sus ojos de

otras latitudes siempre inquietos ante la realidad de la isla, sus ansias de comprender este territorio rodeado de mar y todo aquello que lo conforma.

Los poemas aún no tenían la palabra escrita, pero existían en su mirada: en el ascenso al volcán, la contemplación del valle y de la montaña desde los miradores; en el faro del confín de la isla donde se unían los mares del norte y del sur trazando una línea que nos dirige a otra isla; en el paseo por las calles antiguas de alguna ciudad; en el asombro ante el árbol milenario o el colorido de las buganvillas tan queridas por Eugen Dorcescu; en el paseo por las alfombras florales de la celebración del Corpus Christi; en la degustación de una gastronomía distinta.

Todo eran versos, del mismo modo que la reflexión y la introspección que producían la contemplación de quien se sabe mortal y que se rinde ante el asombro del hombre ante la creación. La isla se le muestra como un paraíso, pero no ya físico sino emocional y, sobre todo, espiritual. Quizás fuera esa casualidad o esa Providencia, pero ese breve periodo muestra un oasis, un alto en el camino de la vida que queda por momentos detenido en aquella primavera.

La isla llena a Eugen Dorcescu, pero él también colma a la isla. Sus versos recrearán un espacio que ya no podrá ser comprendido sin unos poemas que miran desde afuera y que nos redescubren una insularidad que debe ser contemplada desde una doble perspectiva: la del que la habita y la del que la observa. Es la mirada del retorno, la mirada del asombro. De manera espiritual, el poeta se hace isleño porque asume la isla como suya y la aprehende, la interioriza y la transforma en un espacio íntimo que abiertamente ofrece en sus palabras. No es

necesario decir que el poeta es un hombre generoso, pero sí afirmar que esa generosidad lo ha llevado a mostrarnos ahora una isla-paraiso, una isla que en la antigüedad fue también considerada un infierno, pero que queda desterrada ante una visión espiritual y, por momentos, catártica.

Un año después, retornará junto a su mujer. Sobre la mesa un libro de versos que traduciríamos al español para que fuera publicado también en la isla. Siento que esos versos son un regalo personal porque sus ojos son mis ojos y el esfuerzo de la traducción hace que sus versos también sean míos.

Hubo un tercer viaje que nunca se produjo en el que se debía presentar su libro, pero la salud de Olimpia Berca lo impidió. Sin embargo, esta isla también es isla-permanencia porque ambos siguen aquí, el poeta y su mujer. Porque aún pasean por sus caminos; porque aún sus voces suenan en los lugares donde conversamos, donde comimos; porque a esta isla la muerte no ha llegado, porque esta isla también pertenece a Eugen Dorcescu, el amigo que encontré en aquella librería, entre versos, entre palabras. Porque Eugen Dorcescu es buganvilla, es drago, es isla.

(CORIOLANO GONZÁLEZ MONTAÑEZ
EUGEN DORCESCU ȘI INSULA

Când Eugen Dorcescu și soția sa, Olimpia Berca, au ajuns în Tenerife, în primăvara lui 2008, Insula, pur și simplu, îi aștepta. Ei își începuseră, de fapt, călătoria cu un timp înainte. Sosirea în teritoriul insular i-a făcut să constate că un loc în lume le aparține.

*Prima mea întâlnire cu Eugen Dorcescu s-a întâmplat la librăria Joc Secund din Timișoara, în noiembrie 2007. Aș putea afirma că a intervenit Providența, dar, cu siguranță, ar fi mai potrivit să vorbesc despre afabilitatea poetului, despre empatia cuvintelor pe care le-am schimbat pe durata colocviului. În acel moment, într-un fel anume, a debutat călătoria sa spre Insulă și, odată cu ea, au început, de asemenea, să fiarbă, în spiritul-i creator, versurile, care, apoi, vor ilumina cartea **drumul spre tenerife (el camino hacia tenerife)**.*

Scrisorile noastre, din noiembrie și până la cea dintâi acostare a sa în Insulă, în mai 2008, pregătesc acest drum, care nu va mai cunoaște întoarcere. Cei doi ajung în plină primăvară și, într-un manieră oarecare, se regăsesc, se recunosc în ținutul insular.

Literatura ne oferă, uneori, căi insondabile și ne arată că există unii oameni care scriu versuri și alții care sunt poeți, care sunt creatori. Eugen Dorcescu aparține celei de-a doua categorii: o probau ochii săi, din alte latitudini, mereu neliniștiți dinaintea realității insulare, dorința sa intensă de a înțelege acest tărâm înconjurat de mare și tot ce-l configurează.

Poemele încă nu aveau cuvânt scris, dar existau în privirea sa, în ascensiunea sa pe vulcan, în contemplarea, de pe foișoare, a văii și a muntelui; în farul de la capătul Insulei, unde se unesc marea de nord și cea de sud, trasând o linie ce ne conduce la altă insulă; în rătăcirea pe străzile străvechi ale unei cetăți; în uimirea pe care o încerca în fața lui drago, arborele milenar, sau a coloritului florilor de buganvilla, atât de iubite de Eugen Dorcescu; în plimbarea pe covoarele florale de la sărbătoarea Corpus Christi; în degustarea unei gastronomii distincte.

Totul era vers, la fel ca reflecția și introspecția pe care le genera contemplarea în sinele cuiva care se știe muritor și care se lasă cucerit de uimire dinaintea creației. Insula i se arată aidoma unui paradis, însă nu unul fizic, ci unul emoțional și,

mai cu seamă, *spiritual*. Va fi fost *întâmplarea sau Providența*, dar *acea scurtă perioadă desemnează o oază, un popas pe drumul vieții, drum ce s-a oprit, din când în când, în primăvara aceea.*

*Insula îl umple pe Eugen Dorcescu, dar și el, de asemenea, copleșește Insula. Versurile sale vor recrea un spațiu cu nepuțință de înțeles fără unele poeme ce privesc din afară și ne redescoperă o insularitate ce se cuvine a fi abordată dintr-o dublă perspectivă: a celui care o locuiește și a celui care o observe. Este privirea întoarcerii, privirea uimirii. În chip *spiritual*, poetul devine *insular*, fiindcă își asumă Insula ca fiind a sa și o asimilează, o interiorizează și o transformă într-un spațiu intim, pe care ni-l dăruiește, deschis, în cuvintele sale. Nu e necesar să spun că poetul este un om generos, dar trebuie să afirm că generozitatea aceasta l-a făcut să ne arate acum o *insulă-paradis*, o *insulă* care, în Antichitate, a fost considerată și un *infern*, dar care rămâne străină de sine însăși în fața unei viziuni spirituale și, pe alocuri, catartice.*

După un an, va reveni, împreună cu soția. Pe masă, o carte de versuri, pe care o vom traduce în spaniolă, spre a fi publicată tot aici, în Insulă. Simt că aceste versuri sunt un dar personal, întrucât ochii săi sunt ochii mei și strădania traducerii face ca, la fel, versurile sale să fie ale mele.

A fost și o a treia călătorie, care nu a mai avut loc, cea în care urma să i se prezinte cartea, dar sănătatea Olimpiei Berca l-a împiedicat să vină. Însă această Insulă este, deopotrivă, Insulă - Permanență, fiindcă amândoi continuă să fie aici, poetul și soția sa. Fiindcă cei doi se plimbă încă pe drumurile ei; fiindcă vocile lor răsună încă în locurile unde am conversat, unde am prânzit; fiindcă în Insula aceasta moartea nu a ajuns, fiindcă Insula aceasta îi aparține și lui Eugen Dorcescu, prietenul pe care l-am întâlnit în acea librărie, între versuri, între cuvinte. Fiindcă Eugen Dorcescu este buganvilla, este drago, este Insula.)

EUGEN DORCESCU – STAREA SINELUI ÎN SINE

Cât de explicabilă o fi senzația când, la un pericol, simți că ți s-au oprit cuvintele în gât, chiar în momentul în care vrei să ții după ajutor și când simți că... ți s-au tăiat picioarele și nu te poți îndepărta de pericol, nu știi și nici nu mă pot hazarda în... perorații.

Dar știi cu certitudine că, la o simplă încercare de a... descifra cifra metaforic al poeziei lui Eugen Dorcescu, ți se poate întâmpla... să-ți pierzi graiul. Pentru că, fără a fi „înfiorător de abisală”, poezia sa nu este câtuși de puțin una „de suprafață”, o „zicere” plană. Apoi, fără a fi cutremurată de neguri care irump din hăuri, ea nu este în niciun caz dezgolită de jocuri ale bucuriei trăirii. Poezia sa este, de fapt, starea sinelui în sine, dacă nu chiar o revelație a inefabilului cotidian, a clipei, o expresie a intensității nobile, unde El e în tine și cu tine. Unde El există.

Am încercat doar o... privire cinematografică asupra liricii lui Eugen Dorcescu, o poezie în care se suprapun elemente de romantism cerebral și raționalism sentimental, o poezie a unui cărturar trăitor la cele mai înalte tensiuni ale timpului. Fie-mi iertată, deci, simplitatea percepției, dar rândurile de față sunt departe de a se vrea o exegeză.

La o frumoasă și elegantă aniversare a poetului, care a cultivat și întreținut nedisimulat de-a lungul anilor față de confrăți, față de semenii urbei, în general, un cult al camaraderiei și al frațietății, cred că se cuvine a ne... scoate pălăria și a-i da binețe cu dragoste, venerație și respect. Și pentru Opera poetică și pentru iscusința de a arde pentru spusele confrăților (vezi numai câte și câte manuscrise au trecut „prin mâna sa” înainte de a lua drumul tiparului).

Dă-i, Doamne, lui Eugen al nostru, sănătate și ține-l, Doamne, în putere încă mulți, mulți ani!

UN GÂND DESPRE UN MARE SCRITOR

Creatorul și hermeneutul. Față în față, prinși „etern, într-o eternă noapte-zi”, într-un subtil joc al iscodirilor, generând semne, sensuri, deschideri și replieri, elanuri și precauții, transparențe sau ecranări. Sinuozitățile dialogului provocator sau proteguitor. Doi literați trăind din plin surprizele și libertățile ideilor din zece capitole, tot atâtea căi de acces spre opera, poetica și poietica lui Eugen Dorcescu, scriitor exemplar prin uimitoarea capacitate de conciliere a unor vectori considerați adesea ca antinomici, atunci când teoria textului își pune lupele peste „realitatea” textului. Dacă mulți autori preferă practica textuală, pur și simplu, decuplată de la resursele rafturilor teoretice, Eugen Dorcescu se bazează pe spectaculoasa simbioză dintre temeinicul fundal științific și clocotul expresivității, favorizând, printre altele, și interesante autoscopii: „La mine nu a fost niciodată dicteu automat. Eul meu, cel empiric, și cel artistic, nu scapă, în nicio împrejurare, de sub controlul unei anumite lucidități, spectrale, astrale, abisale [...]. Adesea, lucrez mult, sub raportul concentrării forțelor lăuntrice, la desăvârșirea unui text. Însă nu pot explica în ce fel scriu eu. Și nici nu vreau să explic... Sau pot. Și vreau. Scriu cu o hiperluciditate halucinantă, cum, parcă, am mai spus”. Pentru cititorii interesați de „mecanismul” liric și de metamorfozele spiritului creator, *Etern, într-o eternă noapte-zi* este un volum exemplar.

POEMA TERȚULUI TAINIC INCLUS

Pentru un scriitor, momentul aniversar are un *ceva* special – ca aroma de ambrozii din băutura zeilor, emanat chiar din esența sa de *ființare* întru *creație*.

E drept, la fiecare apariție editorială din creația unui scriitor, se joacă la fileu ideea dacă este cartea cea mare, reprezentativă. Competiția rămâne deschisă, continuu, întru autodepășire. Într-un colț tainic, se culcușește nostalgia cărții celei mari, încă nescrise, căci nu e nicio vârstă în afara capodoperelor.

În momentul în care însă scriitorul și-a scris cu adevărat Opera, fiecare carte se constituie, în fapt, într-o piesă de puzzle la întregul creației – marea Operă în sine, în afara oricărei ierarhizări, cu valoarea sa intrinsecă și extrinsecă, dar, implicit, cu ADN-ul Operei, fără de care Opera ar fi imperfectă. Și atunci, ca o jubilație, momentul aniversar e timpul voluptuos al mângâierii întregului, ca pe o operă rotundă, împlinită.

Astfel este pentru Poetul Eugen Dorcescu momentul aniversar '75, un jubileu de „Opera Omnia”. Cu plus valoare, este o aniversare întru Lumină, sub cupola Cetății.

În urmă cu un anotimp, în toamna lui 2016, Silviu Orăvitzan își celebra momentul aniversar '75, printr-o expoziție retrospectivă copleșitoare, sub semnul *luminii sacre*, – „Lumină în lumină”, și, adiacent, sub semnul *trans-*

disciplinarității – cale a cunoașterii unitare și complete, teoretizată, cu amploare mondială, de Basarab Nicolescu, prezent la vernisaj.

Cum *ut pictura poesis*, un pandant este antologia lui Eugen Dorcescu, *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, nevarietur – ca o expunere similară, copleșitoare sub semnul *luminii taborice* – care aici este *Nirvana*. „Nirvana este Lumina și Înțelepciunea supremă, unde Spirit și Materie devin Una”, e „Ne-timpul și Ne-spațiul Lui”, al Creatorului.

Antologia este o retrospectivă cu toate motivele și temele posibile *in nuce*, hieroglifă a unei Opere din peste cincisprezece volume.

Ambii artiști își raportează creația la textele *Scripturii*, dar, în același timp, se împlinesc, nemonopolizați de creștinismul ortodox, într-o transcendere de ecumenism spiritual. (Ambii au fost binecuvântați cu prietenia Mitropolitului Bartolomeu Anania, nimic nu e întâmplător!)

Lumina divină este cea a unei Divinități din toate religiile, cu multiple nume: Dumnezeu, El Shaddai, Allah, Yah Elohim, deci. simbol universal, sub semnul acelui halou strălucitor, din nimbul auriu. În același timp, în creație domină semnul fundamental al crucii, care, la fel, e simbol universal – „totul e doar răstignire”, spune Poetul.

Este aceeași regăsire a Ființei la punctul de intersecție al Crucii – „locul dramatic, tragic, dar și luminos”, unde se intersectează imanența cu transcendența.

Ca și pictura lui S. Orăvitzan, poezia lui E. Dorcescu se poate analiza deplin prin prisma *transdisciplinarității*.

Într-o hermeneutică epistemologică, nu mai e disputa care ar fi forma de cunoaștere mai aproape de totalitate: toate sunt unitar transdisciplinare, deci universale, sub același semn al lui *trans-*, un *dincolo de* și un *dincoace de*.

Acesta este *Terțul Ascuns* – principiul de bază, ori *Terțul tainic inclus*, pornind de la logica Terțului inclus a lui Șt. Lupașcu. E locul misterului și al Marelui Anonim, cu Cenzura Transcendentă, lumea sub cupola „corolei de minuni a lumii”, la intersecția dintre cunoașterea dionisiacă și cea luciferică din filosofia și poezia lui Lucian Blaga.

La Eugen Dorcescu esențială este lupta dintre carne și duh, dintre materie și spirit. „În esența lor ultimă, Spiritul și Materia sunt identice. Separarea lor, non-echivalența lor, dă naștere stării de spirit numită Samsara. Identitatea și echivalența lor sunt specifice Nirvanei”, precizează Poetul. Tentațiile Samsarei sunt necesare pentru a accede la Nirvana, lumina supremă. În tandem cu seria de picturi a lui S. Orăvitzan, „Cămașa lui Hristos”, avem, astfel, expresia vizuală și poematică a cuvintelor din *Biblie* – „a făcut Dumnezeu tunică de piele și i-a îmbrăcat pe Adam și pe femeia lui” (*Geneza* 3, 21). Tunicile de piele sunt veșmintele morții din culoarea neagră, care ne leagă de lumea materială. Trebuie să le abandonăm și să îmbrăcăm veșmântul lui Hristos, cu vibrația sa infinită, pentru a ne bucura de aurul luminii divine, să pătrundem lumina spirituală a adevăratei vieți. Moartea și Viața nu se privesc separat, șansa omului e că poate experimenta Terțul Ascuns, cel dintre Moarte și Viață, într-o spiritualizare, explică Basarab Nicolescu prin *transdisciplinaritate*.

Liantul dintre carne și duh este iubirea, „Domnul te cheamă și te ia în brațele Lui de lumină”, psalmodiază Poetul, iar Terțul Ascuns este Iubirea absolută prin oameni, prin actul înduhovnicirii trupului. Nirvana este „Lumina clară”, acea lumină albă, taborică, indusă și de picturile lui S. Orăvitzan, captatoare de lumină în maniera mozaicului bizantin.

În acest nimb luminos este poezia erotică a lui E. Dorcescu, a trupului înduhovnicit, și e înscrisă dimensiunea erotică a picturii lui S. Orăvitzan, ca liturghie a iubirii.

În litera *Scripturii* se revelează paradoxul luminii din întuneric, camera obscură în care țâșnește întunericul. Cele două contrarii devin Una, Nirvana e anularea contrariilor, „bezna-i însăși lumina întoarsă spre sine, concentrată-n tăria strălucirii depline”.

Căutările artistice sunt sub semnul Labirintului. „Cobor tremurător în labirint, când răsăritul – sabie de argint – despică zidul cerului” – vers deopotrivă ideogramă pentru seria de picturi „Labirint”.

În termeni de sacru și profan, de imanență și transcendență, de taină și mister, de vizibil al invizibilului etc. se regăsesc spiritele românești în dimensiunea europeană – Bлага, Orăvitzan, Dorcescu, și mondială – Eliade, Nicolescu, Brâncuși – întru materie inepuizabilă pentru studii comparative.

Transdisciplinaritatea, ca metodologie hermeneutică, este intuită chiar de poet, când se referă la varii domenii în care a fost inclusă poezia sa: „poezia mea nu e nimic din toate acestea, și, de fapt, este toate acestea. Dacă arhitema ei este ființa, adică «sinteza de nepătruns dintre viață și moarte», atunci e firesc să acopere, pe cât posibil, tot spațiul și timpul în care se manifestă ființa, precum și toate soluțiile propuse de filosofii, de religii etc., la această interogație”.

Poetul este un Ioan Evanghelistul, Mărturisitor al Luminii și, în același timp, un Apostol Pavel din Epistole, căci, mărturisește E. Dorcescu: „*în fond, tot ce scriem nu-i decât o epistolă adresată celuiilalt*”.

BUCURIA DESCOPERIRII UNUI MARE POET

„Amestec sunt de bine și de rău,
Desprins și nedesprins de chipul Tău!”
(*Sfârșit de veac*, 10)

Din ce neliniști existențiale se vor fi născut aceste două versuri tulburătoare!... O mărturisire a autocunoașterii, a intensității cu care Poetul simte și se simte desprins de Tatăl, dar nu pe deplin! Binecuvântată desprindere, câtă vreme El este în lume spre folosul și bucuria noastră, ale celor care iubim poezia, ca sublimat de suflet! Și totuși, îmi vin în minte versuri din volumul *Nirvana*. *Cea mai frumoasă poezie:*

„Din nou răsare soarele-n zadar.
Și, ca și ieri, zadarnic va apune
Zadarnici sori, zadarnicele lune
Măsoară-un timp zadarnic, iar și iar.
Zadarnic ieși în prag. Zadarnic pleci.
Și-apoi te-ntorci. Și iar le faci cu schimbul.
Străbați în van zadarnice poteci,
Căci spațiu-i mai zadarnic decât timpul.
Și tu ești mai zadarnic decât tot.
Și totu-i mai zadarnic decât tine.
Strivite de mesajul cosmoglot,
Cuvintele, sărmenele, nu pot
S-absoarbă taina tainicului cod –
Și vin la ușa Tainei să se-ncline”. (*Ecclesiast*)

Multe sunt și vor mai fi zadarnice, motivul „deșertăciunii deșertăciunilor” neavând vreo șansă de a dispărea din conștientul colectiv. Ceea nu e zadarnic, cel puțin în prezentul vieții mele și a altor degustători de poezie adevărată, este truda Poetului, care a avut ca finalitate realizarea unor poezii ce nu pătrund doar în cap prin ferestre albastre, căprui sau verzi, ci își continuă drumul spre inimă, purtate de sângele trezit din amorțire! Și rămân acolo!

Aur, Eugen Dorcescu, cu greutate, cu valoare indubitabilă, cu strălucire! Până nu demult, „... o comoară în adâncuri înfundată...”, care se cerea pusă sub lumina minții doritorilor de frumos, a iubitorilor de poezie autentică! Își juca flacăra roșie, așteptând. Nu a așteptat nici mult, dar nici puțin... Cei de departe – din Timișoara, dar și din Spania – se împărtășeau de ceva vreme cu aghiazma binecuvântată a versului Domniei Sale...

Nouă a trebuit să ne deschidă ochii sufletului și mintea, pentru a cunoaște mai bine opera Poetului, Doamna Mirela-Ioana Borchin, prin intermediul căreia mulți ne-am înfruptat, în ultimii doi ani, din Frumosul poeziei lui Eugen Dorcescu!

« M.-I.B.: Din câte paradoxuri e făcută viața... neviață! Tot ce afirmăm poate fi în secunda următoare negat! »... Eu nu voi nega niciodată ce-am afirmat despre doi oameni excepționali, care au adăugat o tentă de culoare vieții mele!

Mă bucur să mă număr printre fericiții posesori a două cărți minunate: *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie și Etern, într-o eternă noapte-zi*, primite, cu autograf, de la POET și de la eseista Mirela-Ioana Borchin. Le mulțumesc încă o dată! Domnului EUGEN DORCESCU, în această zi de tânără primăvară, îi urez, cu sinceritate și drag, LA MULȚI ANI!!!

OMUL CARE ADUCE LUMINA

Sufletul unui creator e plin de neliniști, de incertitudini, de o luptă neconținută pentru a scoate din mintea și simțirea lui, atât de vulnerabilă, un crâmpeli de lumină, care te ajută să-ți găsești drumul ce te duce spre vârfurile atât de greu cucerite, care sunt ascunse, cufundate în eul tău misterios, complicat, niciodată definit printr-o stare anume. Trebuie să te întorci mereu și mereu pe același drum, al autocunoașterii, ca să te identifici și să te descoperi în trăirile tale.

E o fericire greu de atins, dar nu avem alt drum, alt destin.

Bunul meu confrate și prieten, Eugen Dorcescu, m-a ajutat de multe ori să merg înainte. Am simțit în el forța tulburătoare a adâncurilor, a crezului suprem, în puterea omului care e hărăzit să aducă lumină și în cele mai ascunse sfere ale conștiinței, supuse la atâtea încercări. El și-a construit opera poetică pe convigerea neclintită în minunea de a fi OM.

Ne cunoaștem de o jumătate de secol. Prezența lui, la întâlnirile noastre literare, mereu activă, mereu înțeleghătoare, ne-a surprins de multe ori cu dezvăluiri șocante, nebănuite. Ascultând intepretările lui originale, ai impresia că îți prefațează o nouă carte posibilă. Textul, astfel, devine un pretext pentru a călători în lumi ce te duc dincolo de orizonturi, primește aripi să poată zbura în

universul de necuprins și să coboare în adâncuri, în lumea tainică și fermecătoare a sufletului.

Cărțile lui, dăruite mie, umplu un raft din biblioteca mea. Recitesc de multe ori, nu numai din curiozitate sau din admirație, ci și cu setea cunoașterii. Poetul te surprinde, te răscolește cu fiecare vers, născut dintr-o meditație profundă, bazată pe rațiune, filosofie și înțelepciune, ce se adâncește în fiecare nouă creație.

Deseori, mă cuprinde sentimentul că simt vraja perfecțiunii, dar el ne demonstrează că, oricât de sus te-ai urcat, trebuie să mergi mai departe, să nu te oprești amețit de piscurile cucerite deja. El știe că ne e dor de lumină, de o ploaie strecurată printre raze, ca o speranță, ca un îndemn. Ca o rugăciune.

EUGEN DORCESCU – UN HERMENEUT

Știe multă lume că, de lungă vreme, Eugen Dorcescu trudește la un ambițios proiect liric. Dacă interogația raționalistă se dovedește, deseori, neputincioasă, cărțile sale încearcă să palpeze ființa profundă și să cerceteze, dincolo de ea, tema transcendentului sau a avatarurilor, întâlnind întruchipări străvechi, venind, de fapt, spre sinele iscoditor. Or, în alte volume *trăite*, cum ar fi, de pildă, *Nirvana*, să descopere durerea despărțirilor, constatând că absența e o prezență „mai greu de îndurat decât prezența”. Acum avem posibilitatea de a scruta întregul acestei creații, văzută de unii ca o aventură riscantă, ancorând în sfera religiosului. Zbuciumul său interogativ, trecut prin lecturi esențiale (metabolizate), și o experiență mistică l-au apropiat de fiorul sacru. Evident, poetul era deplin familiarizat cu textele biblice (constatase chiar Valeriu Anania) și, intrând în această „atmosferă”, el nu produce versificări de circumstanță, atent doar la poeticitate și semnificații etice. Efortul său vibratil se distanțează de geometria rece, păstrând, însă, solemnitățile, cadența imnică, suflul neologizării; fiindcă poetul *re-crează*, de fapt, translând, într-un nou limbaj, teme și motive bătătorite, cheltuind erudiție și aflând în credință reazemul. Cândva un penetrant critic, admirat și acum pentru volutele sale exegetice, hermeneutic Eugén Dorcescu a câștigat „pariul cu poezia”, constatase Mircea Bârsilă. Sunt, recunosc, printre cei care

au regretat „dezertziunea” criticului, refugiat – *definitiv* – în poezie. Mai ales că, păgubitor, poetul nici n-a fost receptat „cum se cuvine”. Chiar dacă Virgil Nemoianu se (ne) întreba muștrător: „câtă lume își dă seama că Eugen Dorcescu e unul dintre marii noștri poeți contemporani?”

Temperament post-romantic, poetul, anunțându-ne că însângerează „deșertul de zăpadă”, nu-și exhibă trăirile; le divulgă surdinizat, cu delicatețe și zgârcenie, conjugând rafinat componenta cosmică, onirică și poetică, lăsându-se bântuit de *reflexivitate melancolică*, nota, esențial, Adriana Iliescu. Covârșitor devine interesul pentru spiritual, captând o secretă tensiune mistică. Într-o lume perversă, cuprinsă de degradare, plonjând în derizoriu, înconjurat de făpturi hâde ori chiar amenințat de „apocaliptica fiară” (v. *Abaddon*), el, traversând deșertul vieții, înțelegând călătoria ca năzuință, cuprins de smerenie, așteaptă semnul sacral. *Ecclesiastul în versuri* (1997) îndemna la păzirea poruncilor, încheind cu o frisonantă întrebare: „Ce folosește omul scos din lut?” Epoca noastră, aspirând la mântuire cognitivă, va recunoaște că barbarizanta gândire simplificatoare ne-a așezat, în numele rațiunii, orgolioasă și suficientă, într-o matcă falsă. Dar nevoia de certitudine poartă sarcina unei obsesii cvasireligioase, recuperând, adevăritor, o inocență pierdută prin „dezvrăjirea lumii”. Și dacă Dumnezeu, în limbaj teologic, cunoaște – în lume – o prezență de intensitate, el are – ca trăire individuală – o prezență harică. Așa fiind, *trezirea* poetului s-a produs odată cu „descoperirea” suferinței: infernul personal, vremelnicia, derizoriul și, desigur, râvnita izbăvire într-o lume dezaxată, decăzută, „departe de esențe”, arătându-i calea întru mântuire. La Eugen Dorcescu, poezia religioasă e *trăire mediată* a misterului, deosebitoare – ca arie și intensitate – de poezia mistică. Și, probabil, *Cronică* (1993)

vestea/ semnifica ruptura (prin ton, substanță ideatică, viziune).

Iată, apăsați de nostalgie, constatăm că peste patru decenii s-au scurs de la debutul său liric (*Pax Magna*, 1972), un titlu cumva prevestitor, confirmând că avem de-a face cu un scriitor *cu program*. Cu *Elegii* (2003), Eugen Dorcescu deschidea un nou filon, dezvoltat în *Moartea tatălui* (2005). Venind după *Poemas del Viejo/ Poemele Bătrânului* (2012), în traducerea Rosei Lentini, *Las Elegias de Bad Hofgastein*, scrise în toamna lui 2010 și apărute la Editura Mirton (2013), beneficiază de traducerea (sobră) și prefața doctă a lui Coriolano González Montañez. Acest buchet de elegii, preluând „tactilitatea inimii”, poate fi citit drept *Cartea mamei*, vorbind despre o imensă absență, îndurată ca „o prezență negativă” a „cuplului de lut”: „Tatăl și Mama s-au/ retras în pământ”. Traversând râul morții, cea care i-a dat ființă moare zilnic, fiul recunoscând, în liniștea compactă de la Bad Hofgastein: „nu te pot risipi, nu te pot aduna”. În „camera obscură a memoriei” sau răsfrânt pe cosmicul ecran, acest ecou negru bântuie în *hăurile eului*, invocând o *arhi-amintire*: „cum poți deplânge/ pe cel care pleacă/ din propriu-ți sânge?” A rămas golul, casa părintească pustie, încât sentința *Epilogului* (*Adam*) vine să recunoască imensa singurătate, urmașii-vrăjmași ai *omului de pământ* (*ha'adham*, ebr.). Pentru a conchide: „În adâncul ascuns,/ sub iluzoria lume a/ slavei deșarte,/ *Ființa-i sinteza de nepătruns/ dintre viață și moarte*”.

Cu lecturi întinse, cu program ferm, conjugând inspirația cu solida instrucție/ educație literară, Eugen Dorcescu cinstește *cerebralitatea scrisului*. Alungă, astfel, afectul? Îngâdurarea metafizică, învâpăind textul, nu-l aruncă în brațele extazului mistic. Hiperconștientizarea îl însoțește ca o umbră. Tot ce iese de sub pana sa suportă

această necurmată *veghe critică*. Nesedus de „bătăliile canonice”, involburând, vai, cinul poetic sub agresiva logică de front, Eugen Dorcescu rămâne fidel idealului clasicist. Indiscutabil, un profesionist de calibrul critic în tot ceea ce scrie. Chiar dacă fluxul afectiv irigă subteranele textului și poezia sa nu pledează pentru o nouă glaciațiune lirică. În fond, „lecția” Domniei Sale ne re-descoperă *canonul umilinței*. Poet important, de anvergură europeană („como poeta europeo”), cum avertiza Andrés Sánchez Robayna (Universidad de la Laguna, Tenerife), străin de orice gesticulație frondistă, de o civilitate fără cusur, reprezentant de seamă al promoției-sandwich („prinsă” între explozia șaizecistă și zgomotosul optzecism), Eugen Dorcescu ne obligă să-l redescoperim ca *nume-reper*. Însuși cel în cauză se mărturisește în acest sens: „eu, ca poet, abia acum îmi adun publicul” ...

PRESENCIA DE EUGEN DORCESCU

Me parece ver cada día con más claridad — quiero decir: conozco cada vez más casos o ejemplos que lo prueban incontestablemente— el hecho de que el paisaje o el panorama de la cultura europea posterior a la Segunda Guerra Mundial quedó dividido en dos segmentos, dos sectores inconciliables. Por circunstancias históricas y políticas, esos sectores fueron condenados no sólo a suspender un diálogo que hasta ese momento (de Eminescu a Rilke, de Prešeren a Tsvetáieva) había dado admirables frutos, sino también a permanecer aislados el uno del otro. Uno de esos sectores, sin embargo, quedó sumido en una oscuridad casi completa, en una invisibilidad que ha dañado irremisiblemente su divulgación y le ha impedido ejercer su benéfica influencia. Me refiero, claro está, a la Europa del Este, a esa Europa que uno de sus más conspicuos representantes literarios, el checo Milan Kundera, ha dado en llamar «la Europa secuestrada». Dentro de este vasto conjunto cultural, la situación de Rumanía no es precisamente la menos afectada por ese aislamiento sufrido durante años y del que poco a poco viene saliendo con fuerza y con una personalidad inequívoca. Tardaremos mucho todavía, sin embargo, en valorar las consecuencias de un «secuestro» que ha sido empobrecedor para la cultura europea en su conjunto. ¿Hace falta subrayar que la poesía, por su misma

naturaleza, por el sentido de sus búsquedas, ha sido — tanto en Rumania como en toda esta parte oriental del continente— la más sufrida víctima de esta situación?

Hace tiempo que el poeta Eugen Dorcescu ha probado con su obra el potencial de universalidad de la palabra poética. Empecé a conocer esa obra de una manera casual, cuando llegó a mis manos su libro titulado *El camino hacia Tenerife* y me fue dado percibir con claridad los derroteros de una palabra abierta tanto a la realidad más inmediata como a las incógnitas de lo numinoso. Leída luego de manera más amplia, era bien visible en todo momento la capacidad del poeta para ir desde las estructuras formales más rigurosas hasta las libertades de un verso llevado únicamente por su propio fluir inesperado y dinámico, un flujo que en el libro citado parecía una suerte de fresco, liberado, paradójico escanciamiento. De pronto se hizo visible para mí que «el camino a Tenerife» era, en realidad, «una estructura y una función/ la estructura del camino/ surgida desde sí misma», porque «es la misma con su función/ y su función es/ llevarme en/ el mediodía infinito/ anegado en la luz». A propósito de Eugen Dorcescu, en otra ocasión he podido referirme, con palabras de Mario Luzi, a la «dialéctica entre la existencia y la esencia» que, como en otros significativos poetas europeos de su tiempo, marca una obra recorrida siempre por un designio de trascendencia, un designio en el que no es difícil rastrear muy hondas huellas de la literatura espiritual de Occidente. Y esta es, diría, la nota central de una poesía que, apoyada en esa tradición —¿podríamos llamarla «la tradición de lo sublime»?—, no deja de indagar una y otra vez en los pozos de la existencia, en su testimonio más puro. Este es, en suma, el testimonio que desde Rumanía nos ofrece hoy un poeta de voz inconfundible.

(ANDRÉS SÁNCHEZ ROBAYNA
PREZENȚA LUI EUGEN DORCESCU

Mi se pare a vedea în fiecare zi cu mai mare claritate – vreau să spun: cunosc tot mai multe cazuri sau exemple ce-l probează incontestabil – faptul că peisajul sau panorama culturii europene posterioare celui de-al Doilea Război Mondial s-a văzut divizat/ divizată în două segmente, două sectoare ireconciliabile. Din pricina unor împrejurări istorice și politice, aceste zone au fost condamnate nu doar să suspende un dialog, care până în acel moment (de la Eminescu la Rilke, de la Prešeren la Tsvetáieva) dăduse admirabile roade, ci să rămână izolate unul de celălalt.

Unul dintre aceste segmente s-a cufundat într-o obscuritate cvasicompletă, într-o invizibilitate ce a dăunat grav cunoașterii sale și l-a împiedicat să-și exercite influența benefică. Mă refer, e limpede, la Europa de Est, la acea Europă numită de unul dintre cei mai iluștri reprezentanți literari ai săi, cehul Milan Kundera, „Europa sechestrată”. În acest vast ansamblu cultural, situația României nu este cu siguranță cea mai puțin afectată de izolarea suferită de-a lungul anilor și din care iese puțin câte puțin cu forță și cu o inechivocă personalitate. Va dura mult, totuși, până când vom putea aprecia consecințele unui „sechestr” ce a fost păgubitor pentru cultura europeană în întregul ei. Mai e nevoie să subliniem că poezia, prin chiar natura ei, prin sensul căutărilor sale, a fost – atât în România, cât și în toată partea orientală a continentului – victima cea mai vătămată a acestei situații?

*E mult timp de când poetul Eugen Dorcescu a probat cu opera sa potențialul de universalitate al cuvântului poetic. Am început să cunosc această operă întâmplător, când a ajuns în mâinile mele cartea sa intitulată **Drumul spre Tenerife** și când mi-a fost dat să deslușesc traseele unui cuvânt deschis atât spre realitatea imediată, cât și spre necunoscutele numinosului.*

Citită apoi într-o manieră mai amplă, era foarte vizibilă în orice moment capacitatea poetului de a deplasa, de la structurile formale cele mai riguroase până la libertățile unui vers purtat numai de propria sa curgere neașteptată și dinamică, un flux care în cartea citată părea o revărsare proaspătă, liberă, paradoxală.

Foarte curând a fost vizibil pentru mine că « drumul spre Tenerife » era, în realitate, « o structură și-o funcție/ structura drumului/ din ea însăși ivită », fiindcă « e totuna cu funcția/ lui/ iar funcția lui e/ să mă poarte în/ amiaza nesfârșită/ înecată în lumină ». În ce-l privește pe Eugen Dorcescu, m-am referit, cu alt prilej, în formularea lui Mario Luzi, la « dialectica dintre existență și esență », care, ca la alți poeți semnificativi ai vremii sale, marchează o operă străbătută mereu de proiectul transcendenței, un proiect unde nu este dificil a identifica urme foarte adânci ale literaturii spirituale a Occidentului. Și aceasta este, aș spune, nota centrală a unei poezii care, întemeiată pe această tradiție – am putea-o numi « tradiția sublimului ? » – nu încetează să scruteze o dată și încă o dată profunzimea existenței, mărturia ei cea mai pură. Aceasta este, în rezumat, mărturia pe care ne-o oferă astăzi un poet cu o voce inconfundabilă.)

OPERĂ INTEGRATOARE

Nu este deloc ușor să concentrezi într-o pagină gânduri care există și vin spre tine nu de un an-doi, ci de o viață, despre poetul, omul de cultură, colegul de generație și de scris: Eugen Dorcescu. Și să scrii, într-un posibil echilibru, între gândurile prietenești (încărcate de valurile unei evocatoare afectivități) și gândurile izvorâte dintr-o privire a exegezei critice despre o inegalabilă poezie. Pentru că a vorbi despre Eugen Dorcescu este totuna cu a vorbi despre un drum al poeziei, al culturii majore.

Poet din stirpea celor dăruți cu har, încărcat cu menirea de a oferi și altora din sensibilitatea și cunoașterea sa, Eugen Dorcescu este, fără tăgadă, unul dintre poeții de primă linie ai literaturii contemporane. Și nu cuvintele noastre afirmă ori dovedesc acest lucru, ci poezia sa, transformată cu timpul (iată că, deja, îndelungat, de peste patru decenii: de la *Pax magna*, 1972, la *Nirvana*, 2014) într-o adevărată OPERĂ. Pentru că nu mai vorbim în cazul lui Eugen Dorcescu de secvențe ori secțiuni poetice, ci de o *operă integratoare*, izvorâtă cu forța unicității de-a lungul unui drum de creație exemplară. Un drum care nu a fost nici linear, nici lin, ci — ca în cazul adevăratei poezii — contorsionat, spiralat, zbuciumat, cu crize de cunoaștere și aderență la un crez, cu iluzii și deziluzii, cu căutări dure în propriul suflet, cu trăiri și răbufniri în mistica gnoseologică. Numai un adevărat poet își poate clădi poezia pe un

asemenea îndelungat drum, de la iluminările senine ale tinereții, la iluminările tulburate de zguduirile căutării din poezia mai recentă.

În poezia anilor mai tineri (*Desen în galben; Arhitectura visului; Culegătorul de alge*) era de observat o voluptate a construcției clasice, o presiune a perfecțiunii formale în vers, o îmbinare armonioasă între fulgurația inspirației lirice și scânteierile imaginarului poetic. Cu *Abbadon* și *Exodul*, apoi cu versificările psalmilor și ale altor texte sacre, se schimbă felul de a percepe și medita asupra lumii. Mi-l amintesc pe poetul din acea perioadă a unei schimbări radicale, când adâncimea unei crize nu avea cum să nu-i marcheze fizionomia. Abstras și retras (deși locuim foarte aproape, îl întâlneam extrem de rar), dar nu izolat total, cu o figură de anahoret răsturnat peste întrebările lumii, cu o față atinsă de paloarea omului supus traiului în universul cărților și al întrebărilor răscolitoare, cu silueta liliformă și unduioasă, Eugen Dorcescu trăia în rosturile și idealurile propriei creații. Dacă în *Elegii*, bătrânul — înțeleptul ascet — meditează la marea problemă a trecerii, în *Moartea Tatălui*, imaginea se purifică de orice contingente și se străluminează într-o mistică meditativ-imaginativă, iar sentimentul religios se sublimează într-o conștiință a trăirii metafizice. Continuată, apoi, într-o căutare și imagineare poetică a tărâmului nirvanic, când poetul, fiindu-i isprăvită „truda”, „pune punct/ La scriitură și biografie” (*Epilog*, în vol. *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*).

Orice text al lui Eugen Dorcescu, fie că este poezie, scrisoare sau tălmăcire în versuri din opera sacră, spune ceva esențial, dezvăluie o atitudine, marchează o intenție, desfășoară un demers cultural fundamental, poetul înnobilând, prin creația sa, literatura și cetatea în care s-a statornicit de decenii.

PRIETENIA CA O POVESTE

Mă întreb dacă prietenia se învață sau este un dar divin...

Nu știu. Dar simt că prietenia este un complex de emoții, care, odată „activat”, devine un izvor, un firicel de apă, al cărui curs și debit vor fi conforme cu „voia și nevoia” celor implicați. Credința mea este că în prietenie adunăm esența unei povești. Pentru a construi „povestea” avem nevoie de întâmplări, de timp, de disponibilitate, de cunoașterea în profunzime a celuilalt, de a învăța să măsurăm cu rigoare și, în același timp, cu înțelegere tot ce se întâmplă cu celălalt.

O prietenie se poate înfiripa rapid, dar se poate pierde la fel de ușor. O prietenie durabilă în timp și de calitate este aceea care are ca temelie dorința fiecărei părți să participe la scrierea poveștii cu ce are mai bun și să-l completeze pe celălalt.

Am câteva prietenii care au durat în timp. Una dintre ele, poate și cea mai longevivă, este prietenia cu scriitorul Eugen Dorcescu. L-am cunoscut cu mulți ani în urmă, la redacția revistei „Orizont”. Publicasem câteva grupaje de poezii. Domnia Sa m-a încurajat într-un mod atât de firesc, de omenesc, de neașteptat, încât am „uitat” să tremur de emoție, de teamă. Un critic literar, pentru mine, atunci, era un judecător, al cărui verdict, odată pronunțat, putea să-mi închidă drumul, pe care abia făcusem un pas, sau îmi

lăsa posibilitatea de a înainta cumva spre ceea ce-mi doream. A fost momentul în care mi-am zis: dacă Eugen Dorcescu „m-a citit”, trebuie să încep prin a crede în ceea ce fac, prin a avea încredere în mine.

Timpul trecea și întâmplarea ne aducea uneori la acțiuni cultural-literare împreună. Fără să-mi dau seama, în fața lui Eugen Dorcescu, mă eliberam de un soi de timiditate care mă împiedica să fiu eu, alături de Domnia Sa discutam deschis, aveam curajul să-mi exprim păreri nespuse încă cuiva.

În anul 1987, Eugen Dorcescu era redactor-șef la Editura „Facla”.

În acel an, am publicat romanul *Fata Amurg*, sub auspiciile Editurii „Facla”. Așa cum era politica editorială din acele vremuri, după ce romanul a fost prins în planul editorial, după ce a „primit” avizul favorabil de la oficialitățile momentului, am avut o discuție cu redactorul-șef, Eugen Dorcescu.

Discuția a fost una sinceră, directă. Atunci am înțeles că Eugen Dorcescu, din poziția sa de editor, era gata oricând să „impună”, să îndemne interlocutorul-scriitor la autocunoaștere, la autoevaluare, să conștientizeze că este răspunzător pentru fiecare cuvânt scris. Am apreciat faptul că nu mi s-au cerut modificări, nu s-a intervenit pe manuscris, ceea ce mi-a adus un sentiment de „proprietar” absolut asupra cărții. Cred că evoluția mea ulterioară a purtat, mai poartă, semnele acelei discuții cu editorul Eugen Dorcescu.

Anul 1990 ne-a găsit prieteni și, curând, Eugen Dorcescu s-a alăturat colectivului de conducere al editurii pe care am fondat-o în februarie 1990.

Editura Excelsior Art funcționa de ceva vreme, începuse să fie bine cunoscută, dar eu simțeam că pentru a

continua mersul ascendent, aveam nevoie de ajutorul, de sprijinul unui editor-scriitor, care avea puterea și darul de a fi aproape de fiecare autor care trecea pragul editurii, care să fie selectiv și exigent, fără să închidă brutal drumul unui debutant; care să fie dedicat editurii și să-mi fie alături în demersul meu ce părea atunci un act cam îndrăzneț.

Și a fost.

Editura a „săltat” brusc și temeinic pe scara editurilor de top. Rigoarea, experiența lui Eugen Dorcescu au fost elemente definitorii, care au intrat în „povestea” începută de multă vreme.

Eugen Dorcescu a adus un plus de imagine Editurii Excelsior Art prin cărțile semnate de Domnia Sa și publicate sub egida acesteia: *Cărarea din insulă*, 1991; *Psalmii în versuri*, 1993; *Poezii despre și pentru Raluca*, 1998; *Doamna Crizantema*, de Pierre Loti, traducere din limba franceză de Eugen Dorcescu; *Scrisori la un prieten*, 2000.

Acum, la ceas aniversar, doresc să-i mulțumesc lui Eugen Dorcescu pentru prietenie, pentru colaborarea excelentă cu Editura Excelsior Art vreme îndelungată.

La mulți ani!

EUGEN DORCESCU: FESTÍN FÚNEBRE

Las variaciones sobre un mismo tema – tan frecuentes en música, donde constituyen casi un género- no lo son menos en pintura y en poesía, donde tienen una similar pero distinta manifestación: en la primera configuran series; en la segunda, insistencias, que articulan la unidad de una obsesión. Para los simbolistas el carácter orgánico del libro era lo que garantizaba su estructura y determinaba hasta su misma sucesión formal. El poeta rumano Eugen Dorcescu (Timisoara, 1942) sigue este mismo principio, aunque sólo en parte (*Poemas del Viejo*, Ediciones Igitur, Montblanc, Tarragona, 2012. Prefacio: Andrés Sánchez Robayna). En sus poemas la repetición es una necesidad, un requisito exigido por su continuo asedio al misterio, rasgo éste que define su idea del poema y que reivindica la transcendencia entendida como un componente de la realidad. Andrés Sánchez Robayna ha explicado la huella de la mística y la tensión metafísica en su obra, „cuyo centro o eje es el ser frente a la eternidad”. Por eso, conecta la preocupación de Dorcescu con la de Mallarmé, Luzi y Bonnefoy : esto es, con lo que llama „el lenguaje y el mundo de la más rica poesía europea de la modernidad”. Fruto de una experiencia vital próxima a lo que Francisco Javier Díez de Revenga denominó „poesía de senectud”, para referirse a la última producción del 27, estas treinta composiciones - cuyas notas son la partitura

musical del libro- acotan un territorio en que el sujeto hablante intenta proteger al sujeto real de „los horrores de la vida” en un momento en que éste „no halla lugar ni en el espacio ni en el tiempo” porque „recorre un paisaje/ inimaginablemente desierto” pero también „inimaginablemente bello”, que es „obra de la incineración universal” y sobre el que „la noche desciende definitivamente”. Como en los *Poemas de la consumación* de Vicente Aleixandre, lo vivido „se borra tanto hacia atrás/ como hacia delante”, y el viejo – que así se autodenomina la persona poemática- adquiere „un aspecto de esfinge” antes de regresar „al secreto país y a sus flores de ceniza”. La hiperadjetivación acumulada sobre un sustantivo crea una situación casi asfixiante, que introduce en el discurso una nueva tonalidad que, primero, se obstina en el odio y luego se complace en la antelación de su „festín fúnebre” imaginado como una unión „de cuerpo, alma y cosmos” en un himno que nos hace partícipes de la futura „ceniza virtual”. La acumulación adjetiva deja paso a una acumulación verbal – hasta cinco verbos con un mismo sujeto- que tiende tanto a catalizar la acción como a demorarla, pues cada movimiento parece haber sido escrito de una vez y desde un solo y mismo impulso. El poema 13 – con su „nenúfar de la muerte”- es la más barroca de sus composiciones: no por la geografía de su forma, sino por su complicación conceptual doble y brillante, con un díptico de escenas mentales enfrentadas. Como en el realismo de la estatuaría helenística y del Barroco español, se focaliza el deterioro físico del cuerpo y se iluminan „las tinieblas del yo” al ponernos ante „el terror de los abismos” que vemos, como en un cuadro, en esa “especie de translación centrífuga” que produce la visión „de los árboles deslizados hacia el horizonte”, que

tanto recuerda a la pintura de los holandeses. Lo que Eugen Dorcescu hace es tematizar una „selva simbólica” a la que imprime el fondo y forma de nuestras postrimerías barrocas , reescritas en esos „largos gusanos de sudor”.

(JAIME SILES

EUGEN DORCESCU: FESTIN FUNEBRU

Variațiunile pe una și aceeași temă – atât de frecvente în muzică – unde constituie aproape un gen – nu sunt mai puțin întâlnite în pictură și în poezie, unde au o manifestare similară, dar distinctă: în cea dintâi, configurează serii; în cea de-a doua, insistențe, care articulează unitatea unei obsesii.

*Pentru simbolizști, caracterul organic îi garanta cărții structura și îi determina până și succesiunea formală. Poetul român Eugen Dorcescu (Timișoara, 1942) urmează exact acest principiu, chiar dacă numai în parte (**Poemas del Viejo**, Ediciones Igitur, Montblanc, Tarragona, 2012. Prefacio: Andrés Sánchez Robayna). În poemele sale, repetiția este o necesitate, o condiție impusă de neîntreruptul asediu asupra misterului, particularitate care definește ideea sa de poezie și revendică transcendența drept componentă a realității.*

Andrés Sánchez Robayna a explicat semnele profunde ale misticii și tensiunea metafizică din opera sa, „al cărei centru sau axă este ființa în fața eternității”. De aceea, conectează preocuparea lui Dorcescu cu aceea a lui Mallarmé, Luzi și Bonnefoy: anume, cu ceea ce numește „limbajul și lumea celei mai bogate poezii europene a modernității”. Fruct al unei experiențe vitale, proxime la ceea ce Francisco Javier Díez de Revenga a denumit „poezia senectuții”, pentru a se referi la ultima producție din 27, aceste treizeci de compoziții – ale căror note constituie partitura muzicală a cărții – delimitează un teritoriu în care subiectul

vorbitor intenționează să protejeze subiectul real de „ororile vieții”, într-un moment în care acesta „nu-și mai află loc în/ spațiu și timp”, pentru că „străbate un peisaj/ neînchipuit de pustiu”, dar, în același timp, „neînchipuit de frumos”, care este „operă a incinerării universale” și peste care „noaptea coboară definitiv”.

Ca în *Poemas de la consumación* de Vicente Aleixandre, ființa „se șterge atât înapoi/ cât și înainte”, și Bătrânul – așa se numește persoana poetică – dobândește „o înfățișare de sfinx” înainte de a se întoarce „la tărâmul secret și la florile lui de cenușă”.

Hiperadjectivarea acumulată asupra unui substantiv creează o atmosferă aproape asfixiantă, ce introduce în discurs o tonalitate nouă, care, mai întâi, se fixează în aversiune și apoi se complăce în anticiparea „festinului funebru”, imaginând o uniune „trup, suflet și cosmos”, într-un imn ce ne face părtași la viitoarea „cenușă virtuală”.

Acumularea adjectivală lasă loc unei acumulări verbale – până la cinci verbe cu același subiect – care tinde atât a cataliza acțiunea, cât și a o încetini, fiindcă orice mișcare pare a fi fost scrisă o sigură dată și dintr-un sigur impuls. Poemul 13 – cu al său „nufăr al morții” – este cea mai barocă dintre compoziții: nu prin geografa formei, ci prin complexitatea sa conceptuală, dublă și strălucitoare, cu un diptic de scene mentale ce se înfruntă.

Precum în realismul statuariei elenistice și a Barocului spaniol, se focalizează degradarea fizică a trupului și se iluminează „tenebrele eului”, dinaintea „terorii abisului”, pe care îl vedem, ca într-un tablou, în acea „translație centrifugală”, în „arborii ce alunecă spre orizont”, viziune care amintește cu putere pictura olandezilor. Ceea ce face Eugen Dorcescu este să tematizeze o „pădure simbolică”, imprimându-i, apoi, fondul și forma Barocului nostru târziu, rescris cu acei „viermi lungi de sudoare”.)

DESPRE EREMIT

Pe Eugen Dorcescu l-am cunoscut în anul 1987, în biroul său de redactor-șef la Editura „Facla” din Timișoara. Lucra la cartea *Argonauții*, o colecție de volume în miniatură a celor care doreau să scrie, să fie poeți, debutanți, în căutarea lânii de aur. A reținut din scrierile mele placheta de debut *Fructul din fruct*, antologia debutanților apărând în anul 1988.

Discuția a fost una directă, solidă și corectă. Scriitorul a dorit să-mi transmită implicit un mesaj: ești responsabil de fiecare cuvânt pe care îl scrii. Poate nu le-am înțeles eu pe toate atunci, dar, ulterior, mi-am dat seama că editorul nu a intervenit în vreun fel asupra textului scris de mine, ceea ce trebuie să apreciez și acum, fiindcă este un compliment făcut unuia care urma să pornească la drum, un compliment care valida textul și, mai ales, omul.

Eugen Dorcescu mi-a transmis în format electronic volumele sale, poate prin anii 2007-2008. Am fost puțin nedumerit, dar am înțeles că opera trebuie încredințată direct oamenilor, aceasta fiind poruncă divină, textul scris se încredințează omului și cartea nu este un obiect de decor, de pus pe raft, în biblioteca amenajată modern sau clasic. Era, poate, cea mai profundă apreciere pe care o putea face o persoană despre mine. Eram de încredere, adică. Înțelegeam. Sau începusem să înțeleg.

Eugen Dorcescu mi-a dat o scurtă recomandare pentru a putea deveni membru U.S.R., adică pentru ca să acced în breasla scriitorilor, să fiu scrib cu legitimație și misiune.

Recomandarea sa a fost una exactă și utilă, dar, dincolo de cuvinte, am înțeles că harul ce ți-a fost încredințat trebuie să aducă și mai mult rod. Păstrez recomandarea sa ca un act de descoperire, mai curând decât ca un demers administrativ. Am apelat la dânsul pornind de la *Fructul din fruct*, ceea ce la început a avut un fel de ieșire prin cer, era o destinație posibilă.

Când scriu despre Eugen Dorcescu gândesc la cele profunde, la călătoria inițiatului, o călătorie necesară și pregătitoare.

Dincolo de textul scris de Eugen Dorcescu există *abisul*, așa cum omul limitat percepe nelimitarea lui Dumnezeu, dar totul devine posibil când ai o relație cu Dumnezeu în modul acesta.

Abisul...

(poem de Constantin Stancu)

*Abisul se deschide în momentul în care te aștepți mai puțin,
la metrou, pe trecerea de pietoni,
când vine primăvara și înfloresc vitrinele.*

*Abisul apare brusc, ca un haiduc îndrăgostit,
fluturând vechi pistoale, cu fața mirosind a praf de pușcă și
a moarte.*

*Nu te poți opune, ochii ți se acoperă de curcubeie
înmugurite.*

*Te poți arunca în el cu speranță,
lipsa de aripi, însă, dă foc verbelor care-ți dansează în creier.
Lipsa aripilor face din tine umbra abisului pe mâinile
îngerului.*

*Dacă te vei arunca, o vei face pentru toate generațiile de
dinaintea ta și
cele de după tine, cu tot codul genetic,
nimeni nu va pune o plasă de siguranță, o coardă elastică.*

*Vei cădea și abisul se va divide-n memoria ta,
ochii îți vor capta visele, chipuri, femeile frumoase,
strada din care ai plecat...*

VIRGULA, VIRGULA

Lui Eugen Dorcescu

*fiecare zi
are în ea o virgulă
ce o leagă de ziua următoare*

*uneori se întâmplă să o dibuiești chiar de dimineață
alteori uiți că există
fiindcă zilele se topesc unele în altele
ca tuburile de beton ale unui tunel
pe care-l străbați cu spaima și viteza claustrofobului
ce nu știe că tocmai clipa în care i se arată ieșirea
va fi cea nesfârșită*

*când o găsești
să-ți agăți haina
de virgula aceea
iar apoi să-ți sufleci mânecile
și să te speli îndelung pe față
ca și cum
privindu-te
urmează să îți faci o surpriză
și să vezi pe altul*

LA MULȚI ANI – CU UN MULȚUMESC TOPIT ÎN AFECȚIUNE

Cum era și firesc, renumele Domnului Eugen Dorcescu a precedat cu câțiva ani momentul întâlnirii cu „personajul”. Dacă îmi scrutez cu atenție amintirile cenacliere, cred că l-am auzit vorbind prima dată în anul 1976, când am început să frecventez cenaclul revistei „Orizont”. Vorbea foarte clar, organizat, apăsător, cu o dicție cristalină atent supravegheată de mișcări expresive ale mâinilor și de un joc nuanțat al privirii. Și în public, și în privat, atunci când voia să sublinieze ceva, făcea o pauză, strângea pumnul și te privea cu atenția și satisfacția unui entomolog care își găsește fluturele căutat. Peste ani, felul de a-și ciopli ideile prin viu grai a rămas neschimbat, doar că vârsta și tristețile i-au adăugat un ușor tresărit involuntar. Și un exercițiu de respirație asemenea unui oftat impersonal.

La acea dată, în deceniul șapte, în lumea literară a orașului, Domnul Dorcescu era un caz aproape singular, fiindcă însuma, strălucit, în aceeași persoană, ipostaze cam greu de așezat împreună la aceeași cotă valorică: teoretician literar, esesist și poet. Poate numai domnii Șerban Foarță și Crișu Dascălu îi pot fi alăturați, cu precizarea că Domnul Șerban Foarță nu mai semna cronică literară, iar prezențele lirice ale Domnului Crișu Dascălu erau destul de parcimonioase. Așadar, aveam privilegiul întâlnirii cu

cea ce credeam atunci – și continui să cred și acum – că este un scriitor adevărat. Nu în sensul dublării creativității de un demers reflexiv, ci în sensul așezării dimpreună a inspirației cu conștiința acut introspectivă și clară a actului creației. Asta fiindcă nu mai mizam de mult în poezia poetului doar talentat. Nu mai cauționam de mult în scrisul ca formă de exhibare a unui capriț egolatru. Îmi imaginam și îmi imaginez că scrisul, în ultima sa dimensiune, nu e un fericit accident al inspirației nătângi, ci forma mereu și mereu revăzută, „cenzurată” de cultură, de o aparte răceală a observației, de o cerebralitate emotivă bine ancorată în lumea formelor simbolice. Iar, când scriu toate acestea, îmi dau seama că tocmai ce am definit – firește, în opinia mea – izvoarele poetice ale poeziei lui Eugen Dorcescu. În fine, nu doresc să mă așez în postura exegetului, chiar dacă Domnul Dorcescu mi-a făcut onoarea de a-i însoți lansarea unor volume ale sale.

Adevărata folosință a mea – dacă mi se permite această licență –, în ceea ce îl privește pe Domnul Dorcescu, a început în clipa în care am devenit redactor la editura „Facla”, în 1986. Am spus-o și o spun mereu, îi datorez postul de acolo Domnului Ion Marin Almăjan și, dincolo de ceea ce ne deosebește, eu resimt mereu nevoia să spun asta, fiindcă mi-a făcut un bine și, ca atare, îi sunt recunoscător.

La „Facla”, Domnul Dorcescu m-a pus cu burta pe gramatică și m-a învățat să citesc orice text cu ochelari de radiolog. Nu mă refer la felul ideologic în care se citea atunci, ci la felul în care, ca editor, ești atent la semnele de punctuație, la stilistica textului, adică la sensurile de context, la ligamente, la ritmul frazei. Sau chiar la cum este urmărită coerența unui personaj într-un roman. Îi datorez enorm fiindcă, imediat după Revoluție, atunci

când am început să predau la nou înființata secție de Jurnalism a Universității de Vest, am predat, mai întâi, ceea ce m-a învățat Domnia Sa.

Acolo, la editură, am descoperit și acribia, și eleganța unui intelectual de elită, dublate, mai ales, de o firească generozitate. Îmi amintesc cu drag – între multe altele – de lungile discuții alături de soția sa, Doamna Olimpia Berca, de poveștile și basmele sale scrise pentru Andrei, de toată delicatețea cu care a citit volumul meu de debut, *Ochiul inimii*.

Pentru toate acestea, un cald, afectiv mulțumesc. Ceea ce, implicit, înseamnă și „la mulți ani”!

O VIAȚĂ DĂRUITĂ CELEI MAI DESĂVÂRȘITE DINTRE ARTE

Literatura este cea mai desăvârșită, mai complexă și mai durabilă dintre toate artele, pentru că se zămislește prin *CUVÂNT*, cea mai strălucită creație a spiritului uman, limba fiind efigia de naționalitate și de cultură a fiecărui popor și a fiecărui individ. Filologii și scriitorii sunt intelectualii cei mai dedicați acestui semn distinctiv al ființei umane, primii, ca specialiști, în studiul acestui inegalabil cod de comunicare, iar ceilalți, îndeosebi poeții, ca inspirați autori ai sublimării limbii prin artă. Poate că tocmai de aceea, încă din Antichitate, limba și literatura au fost cele dintâi obiecte de meditație și de creație ale intelectualilor umaniști, iar cercetătorii limbii erau, uneori mai sunt și astăzi, creatori de opere literare.

Domnul Eugen Dorcescu face parte din această categorie distinctă și privilegiată de intelectuali umaniști din România. Ca student eminent al Facultății de Filologie de la Universitatea timișoreană, unde l-a avut ca model pe cel mai admirat dintre dascălii aceluși timp, profesorul G. I. Tohăneanu, iar, în perioada 1966-1984, ca cercetător științific la Sectorul de lingvistică al Filialei din Timișoara a Academiei Române, unde s-a implicat îndeosebi în studiul limbii artistice românești din secolul al XIX-lea, dar a realizat, împreună cu Olimpia Șerban-Berca, și o ediție critică a cărții lui Constantin Diaconovici-Loga, *Gramatica românească* (Editura Facla, Timișoara, 1973, 179

p.), s-a format mai întâi ca lingvist, obținând, în 1975, și titlul de doctor în filologie. Concomitent, și-a început și opera poetică, publicând, în 1972, la prestigioasa Editură „Cartea Românească”, primul volum de versuri: *Pax magna*. Treptat, s-a concentrat din ce în ce mai mult pe creația artistică, iar, din 1985, s-a dedicat aproape exclusiv operei literare.

Talentul excepțional, susținut de o vigoare intelectuală impresionantă și de o exemplară dorință de cunoaștere, i-a îngăduit să alcătuiască și să editeze 33 de volume de poezie, proză, eseuri și traduceri din spaniolă și franceză, la care se adaugă numeroase articole și eseuri publicate în revistele culturale din țară și din străinătate, care îl așază între cei mai de seamă scriitori actuali din România, cu statură și recunoaștere europeană.

Numeroșii profesioniști ai exegezei literare, care i-au analizat și evaluat opera până acum, au relevat profunzimea și originalitatea mesajului său poetic, receptat ca atare și de cititorii împătimiți de poezie. Reproducem aici doar una dintre cele mai recente și cuprinzătoare caracterizări făcute scriitorului timișorean de conf. dr. Mirela-Ioana Borchin, universitar de elită, specializat în lingvistică și hermeneutică literară, într-o carte-eveniment, lansată de curând: „V-ați arătat lumii, în conjuncturi publice, ca profesionist în literatură – cerebral, instruit, cu acces la religie și spiritualitate, ca om de cultură, asiduu cititor, eseist și traducător din franceză și din spaniolă, și, îndeosebi, ca Poet – care se identifică cu Bătrânul, cu Sfinxul, cu lupul, cu cavalerul, cu trubadurul”.

Prin opera sa, care se va spori în continuare, pentru că din cultură nu se pensionează nimeni, distinsul sărbătorit contribuie decisiv la creșterea semnificativă a valorii și a prestigiului literaturii din Banat în context național și european.

DESPRE EUGEN DORCESCU. DUPĂ 55 DE ANI

Nu-i simplu să scriem despre Eugen Dorcescu – poetul, eseistul, criticul literar, prozatorul, traducătorul –, fiindcă el și-a avut etapele lui de creștere, de formare, de afirmare, destul de deosebite – era să zic foarte deosebite – de ale confracților săi de scris, de generație, de promoție artistică, intelectuală.

L-am cunoscut pe Eugen Dorcescu în 1961 – pe atunci, cel puțin în scriptele școlare, se numea Eugeniu Berca. Între filologii mai mult sau mai puțin răsfățați de idealuri poetice – poeticești –, el era spiritul pragmatic, care le făcea pe toate repede și bine. Nu-și pierdea vremea pe la cenacluri și nu-mi amintesc să fi citit versuri la vreo întâlnire amicală. La Facultatea de Filologie din Timișoara (încă nu Universitate), simpatia lui mergea spre disciplinele lingvistice. Gheorghe Tohăneanu, Ștefan Munteanu, mai apoi Gheorghe Ivănescu erau cei mari, cu un discurs bine așezat. Erau, zic azi, foarte mari, foarte importanți, făceau spectacol din știința lor. Așa că în 1966, când termina Facultatea de Filologie, era instalat, cu mari speranțe, cercetător la proaspătul Institut de Cercetare, protejat de lingviștii și filologii Universității. Nu-mi amintesc ca în intervalul 1965-1970 (când deveneam redactor al revistei „Orizont” – secția de critică) să fi publicat poezii, să fi cutreierat cenaclurile timișorene.

Așa că, la începutul lui 1972, la o fericită întâlnire bucureșteană cu unul dintre oamenii de seamă ai poeziei, ai

prozei și ai Editurii „Cartea Românească”, Mircea Ciobanu, am aflat că editura – că el – va tipări un volum de poezie cu totul extraordinar. Mai adăuga superlative și, fiindcă era timișorean autorul, mă lăsa să îi bănuiesc numele. Nu ghiceam. Nu era niciunul dintre autorii pe care îi știam. Da, poezia lui Eugen Dorcescu – căci despre el era vorba – nu semăna cu poezia autorilor la modă, propusă de scriitorii ultimului val. Era clasică, echilibrată, refăcea linia, fixată, odinioară, de Pillat sau de Alexandru Philippide.

În 1976, va face cronică de poezie a revistei „Orizont”. Pe pagina a doua, era alături de Marcel Pop-Corniș (care scria despre cartea de proză) și de mine (cartea de critică-istorie literară). Împlinea 30 de ani – eu, cu un an mai puțin, Marcel, cu trei. A rămas comentator excelent de poezie, chiar și după ce a trecut redactor la Editura „Facla”. Cred că lingvistul – care era – respecta scrisul, pagina, întregul cărții. A fost director de editură și a pilotat, și după ce a renunțat la direcțiune, cărți importante. Mai importantă mi se pare consecvența scriitorului – a cărturarului –, a ființei gânditoare. Verticala „philippidiană” a poeziei, cu ordinea ideilor, a frazării, a ritmului și a rostirii, a devenit apel la valorile sacre. Cărțile sacre au devenit reper, apel, îndreptar al creației. Faptul că a avut un dialog cu ÎPS Bartolomeu, care îi recunoaște participarea la „diortosirea” *Bibliei*, mi se pare un semn important pentru înțelegerea poetului și a gânditorului. Cărțile mari de poezie ale lui Eugen Dorcescu, legate de pierderea Mamei, a Tatălui, a Soției, sunt despre Absență. Ce înseamnă Absența aici, ce înseamnă trecerea Dincolo – iată întrebările sfâșietoare ale unui discurs liric sprijinit pe valorile sacre.

Câți eram în urmă cu 55 de ani, câți în urmă cu 50, cu 40? Cu 20? Mă gândesc la cei care am fost atunci. Despre care am scris atunci. Și la versurile/ reflecțiile lui Eugen Dorcescu despre Absență. Noi, zic după 55 de ani, supraviețuim. Scriem – să nu-l mâniem pe Dumnezeu – supraviețuim frumos.

LUI EUGEN DORCESCU – UN GÂND

Eugen Dorcescu e născut pentru a fi poet. Unul de specie romantică. Viața i se pare făcută pentru a fi transformată în poezie. Fie că e vorba de clipa care trece, fie că ea are gustul eternității.

Fire melancolică și contemplativă, Eugen Dorcescu împarte cu romanticii atracția pentru contrarii, capabil fiind de pasiune și tumult, dar și de reculegere și aspirație religioasă autentică. Nu lipsește poza romantică (*Frumos și pur așa ca la-nceput* – se visează poetul undeva pe *un țărm străin și-ndepărtat*). Ea conține nostalgia reîntoarcerii la începuturi, pierderea în înstrăinare, dar și, altădată, sentimentul palpabil al morții, de la capătul celălalt al vieții. Temă majoră a poeziilor din urmă, aceasta e asociată durerii nimicitoare, acceptate cu resemnare. Dar și cu îndoială, una de tip metafizic, ce reia marile întrebări asupra sensurilor în orizont sacru, dar și una care duce, în stil modern (arghezian), la negație și spaimă. Nu întâmplător a stihuit, cum îi place să spună, *Psalmii, Ecclesiastul, Pildele lui Solomon*, gest de smerenie și căutare a unei înțelepciuni ocrotitoare, a unei bune vecinătăți cu Cel care ne dă și ne ia deopotrivă totul. Prin El, *tăcerea s-a umplut de sens și țel* – i se pare poetului.

Dar ce mai rămâne din toate acestea, când ființa iubită, parte din întregul ce reface marea totalitate, a devenit o ființă de cenușă, când corpurile nu se mai pot atinge,

urnele sunt de piatră și absența cât se poate de materială? Lumea e la fel, dar e cu totul altfel, tăcerea nu mai e nici ea cuprinzătoare, cuvântul e un clopot pustiit, iar simpla lui rostire doare. Sunt intensități ce mai pot fi subtil filtrate sau strigătul e doar cel ce poate exprima? La răscrucea ce desparte viața de moarte, iubirea de uitare, poetul caută pragul dintre prea plin și neant, cu sentimentul că el poate fi trecut în ambele sensuri.

Îi doresc la aniversare să îl găsească pe Acela care îi va fi mai potrivit și prielnic la acest ceas al vieții!

II.
SCRIBUL

POEZIA CA INSPIRAȚIE DIVINĂ

Pentru cine nu-l cunoaște suficient, Eugen Dorcescu pare descins, ca avatar al Desăvârșitului Rafinement, direct din spița davidiană, biblică, rezumând și sublimând reflexele teologice, gândiriste ale lui Nichifor Crainic și ale colaboratorilor săi, de la V. Voiculescu la T. Arghezi. Roadele strădaniilor mistice ale mentorului „Gândirii” se văd de-abia acum răscoapte, fără aparentă legătură, în timp și spațiu, cu înclinațiile deiste programatice ale celor amintiți. Părând a recapitula, în forme canonice diamantine, plăcerea pe care incantația Logosului Divin o producea sacerdoților meditativi întru Dumnezeu, poezia mistică, de izvod biblic, a lui Eugen Dorcescu produce o indicibilă uluire și un catharsis profund, atât ateului încercat de frumuseți păgâne, cât și profanului instruit în arta cuvântului. Sensibilizând legătura organică, ombilicală, a Verbului creaționist cu Ființa, poetul excelează în reformularea poesisului sacru pe înțelesul omului modern, care-a pierdut comuniunea cu Stăpânul Absolut al cerurilor mute.

Aprehensiunea lui Eugen Dorcescu pentru textele sacre, în speță pentru imnica psaltică, e cunoscută deja, din cărțile lui anterioare. Versificarea psalmilor biblici, la începuturile literaturii noastre culte de grafie slavonă, mult trudită de preacucernicul Dosoftei, cu stângăciile inerente acelor vremuri de înfiripare a limbii, e majestuos depășită de Eugen Dorcescu. Temerarul acestor rânduri de „cronică” a trebuit să se întoarcă el însuși la „originalul”

biblic, ca să verifice, prin imperioasa comparație, o impresie persistentă și, dacă vreți, scandaloasă pentru spiritul bigot: aceea că psalmii lui Dorcescu depășesc în profunzimea gândului, ca și-n strălucirea desăvârșită a unei limbi poetice inegalabile, psalmii biblici ai regelui David. După părerea noastră (subiectivă, desigur, și lipsită de orgoliul dogmatic al autorităților indiscutabile), *Biblicele* lui Eugen Dorcescu (Editura Marineasa, Timișoara, 2003) ar trebui, fără nicio prejudecată, să „corecteze” și să completeze *Cartea Cărților*. Exegeții textelor sacre, neîngrădiți de tipare, de rigori formale, s-ar convinge ușor de ipoteza noastră. Cartea în discuție reproduce pe coperta I o pictură votivă a regelui-poet, încoronat și nimbat, privind pios în dreapta sa, în vreme ce-și acompaniază muțenia cu un instrument cu coarde, ținut cu mâna stângă și „pițicat” cu cea dreaptă. Notele laudative ale lui Valeriu Anania, de pe coperta a IV-a a prezentei antologii, ar face inutil, prin suficiența lor, orice comentariu. Dar, pentru că un plus la cele convenite nu face rău niciunui autor, ni l-am îngăduit și pe-al nostru.

Substanța poetică a lucrării ordonează, după viziunea selectivă, auctorială, patru tipuri de scrieri de „inspirație” biblică: cei 150 de *Psalmi* davidieni, 12 epistole „autobiografice”, profund meditative, ale *Ecclesiastului* (fiul lui David, rege al Ierusalimului), 131 de *Pilde* ale lui Solomon și *Rugăciunea regelui Manase*. *Prologul* și *Epilogul* ce îmbrățișează textele acestea sunt, la rândul lor, fascinante: două pietre unghiulare ale Poeziei – *Meditația de pe Munte* și *Meditația din Pustiu* –, predictive, în fond, și luminătoare pentru ce va să vie sub ochiul extatic al lectorului. Ordinea răsturnată a cărții, citirea ei retroversivă n-ar estompa cu nimic frumusețea inalterabilă, perenă a textelor. Cântecul mut, melosul inspirat al regelui David din detaliul de frescă de pe biserica Sf. Gheorghe din Mănăstirea Voroneț, traversând pe diagonală Țara, ținutul preaiubit al Sfintei Fecioare, se întrupează în cuvânt în *Biblicele* lui Eugen

Dorcescu. Revelația sacrului, în simplitatea ei primordială, de pe când încă nu pierduserăm Edenul, se produce firesc, după o teurgică umanizată; consecințele ritualice sunt cele așteptate: „Doar eu grăiam. Și iată că, treptat,/ Discursul în tăcere s-a mutat”. Ființa abisală a Omului – creatură dintâi după chipul și asemănarea Dumnezeirii – s-a întâlnit cu ființa abisală a lui Dumnezeu în muțenie, în nerostire, căci „Tăcerea era drumul către El” (*Prolog*). Psalmii ce alcătuiesc întâia diviziune a cărții sunt doar tangenți cu cei davidieni, în sensul „citadelor” sugestive, montate în poeziile lui Dorcescu precum pietrele nestemate în filigranul delicat al inelelor. Discursul liric este abrupt, greu aforistic și sentențios-canonice, rânduindu-se după toate rigorile retoricii de cult ortodox. Vorbirea grea are frecvente solemnități shakespeariene și curge tumultuos, ca o cascadă. Binele și Răul sunt perfect dissociate și cumpănite în cântărele lui Dumnezeu, unde vanitățile omenești n-au greutate: „...nu-i așa cu-aceia ce au la suflet răul!/ Ei nu pot sta-n picioare la dreapta judecată./ Cu cei cinstiți nu-i afli alături niciodată/.../ Căci Domnul știe bine cărarea orișicui – / Pe drept îl ocrotește; cel rău era și nu-i”. Regele se cuvine să fie înțelept și blând; judecătorul – învățat; ambii să-l slujească ne-ncetat pe Domnul și cinstire Fiului să dea. Invocația mistică, implorarea divinității, de strictă pioșenie, are drept corolar credința: „Mă culc și-adorm pacific și senin,/ Căci Domnul e țaria casei mele”. Alteori parcă răzbate din versuri ruga fierbinte, disperată și tragică a lui Arghezi, din psalmii cunoscuți: „Îndură-Te către cuvântul meu/ O, Doamne, și alungă-mi disperarea!/.../ Ascultă-mi, Doamne, glasul dimineața,/ Căci eu din zori Te strig și Te aștept”. Ca orice psalmist, dar mult mai profund și mai dramatic, și în cuvinte mai alese, de o orbitoare solemnitate, poetul cere Divinității mizericordie și protecție, mereu aducere-aminte și izbăvire de ființiala suferință, liniște sufletească și „neted drum” sub pașii săi, cu rezonanțe grave din *Rugăciunea* lui Goga („Părinte,

orânduie-mi cărarea!"). Izbăvirea în fața „urzitorilor de rele”, a „nemernicilor și mișeilor”, împovărați de ură, are preț în suferință, în lacrimi și rugăciuni, sub convingerea salvării Divine: „Sunt risipiți și pier de lângă mine/ Dușmanii mei, în spaimă și rușine./ O, Cel Etern! Salvarea-i doar la Tine...” – textul biblic original e stors până la ultima picătură. Temele și motivele poeziei psaltice, desăvârșit imnice, sunt, de asemenea, sleite în aluatul unei limbi fără cusur. Aburul sacru și parfumul biblic trimit la psalmii lui David. Lumina mistică e însă nouă și licărirea verbului e alta. Suprasarcina pocăinței depline a pelerinului, ajuns în pragul mântuirii, e strivitoare pentru neinițiat. Schimbarea la față a Fiului a rezonat, iată, peste milenii, în schimbarea la față a Cuvântului. Căci cuvântul poetic al lui Eugen Dorcescu este, dacă vreți, ecoul, replica umană a Cuvântului de la-nceput. Un ecou, sau un răspuns, pe care Creatorul îl așteaptă mereu de la Creația sa, pentru motivarea împlinirii tuturor făgăduințelor și pentru restabilirea echilibrului tulburat de bezmeticia omului.

Eugen Dorcescu recapitulează și recrează psalmi în manieră absolută, străluminând vechile înțeleșuri cu sensibilități și exigențe noi, corectând, după dogmă, imaginea blagiană apocaliptică a „Paradisului în destrămare”.

Impresia finală, după parcurgerea atentă a psalmilor lui Eugen Dorcescu, este că, măcar pentru multă, multă vreme, *nu se mai poate scrie poezie psaltică*.

Limpezimea de cristal a frazei poetice nu e depășită decât, poate, de calitatea absolută a lexicului. Metafora, simbolul și podoaba fastuoasă a epitetului ornant fac jocuri de lumini orbitoare ca Slava, în care întrezărim imaginea fulgurantă a lui Dumnezeu. Lângă sonoritatea de alămuri fine și cizelate a limbii române, Eugen Dorcescu așază, pe același portativ „gregorian”, isonuri ebraice, presărate cu zgârcenie în „grăirea” *Ecclesiastului*. Secțiunea psalmilor se încheie într-un fortissimo orches-

tral, la care toate instrumentele participă. Senzația finală, asurzitor-auditivă, este supremul imn de slavă ridicat spre nesfârșitele lăcașuri ale eternului Demiurgos: „Cu glas de corn văzduhul săgetați,/ Cu lira și cu harpa. Fremătând/ În dans. Tamburul, flautul plăpând/ Se-ngemănează-n imn, ca niște frați./ Sonore corzi, treziți-vă, vibrați!/ Și voi, caval, chimvale, rând pe rând,/ Și toate laolaltă, răsunati!/ Tot ce viață are pe pământ/ Să-L laude pe Cel Etern și Sfânt./ Să-L preamărească laic și monah./ Să-L adorăm cu toți. Hallelu Yah!”

Ecclesiastul este, fără comentarii, cea mai desăvârșită (*sic!*) transpunere în versuri a vorbelor (în proză) ale fiului lui David. Amplul poem respectă cotele biblice. Satisfacția și lamentația, înălțarea și căderea, optimismul și deznădejdea contrapuntează versul epic sub cezura metrului endecasilab, care este pus în alertă de iamb, sub sentința tragică a fatalistului „Havel Havalim” (*Deșertăciune a deșertăciunilor*, în orig. ebraic – n. n., D.S.). *Ecclesiastul* lui Eugen Dorcescu reduce tragismul biblic la mâhnirea românească, făcând loc astral licărului de speranță. Frământările, marile întrebări ale Omului, alergarea după vânt și vânarea de vânt se așază sub rigoarea resemnării smerite, în perspectiva întâlnirii ultime cu Dumnezeu și a dreptei reșezări viitoare, după a doua venire. Frazele sunt memorabile – și recunoaștem aici deznădejdea romantică de mai târziu, schopenhaueriană. Ca să nu universalizeze această deznădejde, ce poate ușor degenera în panteism, poemul lui Eugen Dorcescu găsește un reper, un punct de sprijin didactic, tradus prin satisfactul „Carpe diem!”: „Tu, tinere, te bucură, cât încă/ E vreme. Să tenfrupți pe săturate/ Din cele-ngăduite, revelate./ Ascultândemnul inimii. Adâncă/ Să-ți fie desfătarea. Și bogată./ Să-ți fie veghea clară. Pașnic somnul”, sub accentele anacreontice răsunând vag versurile lui Echnaton, chiar dacă aceste îndemnuri trăiriste sunt înfrânate de inexorabilul memento: „Dar ține minte: pentru toate Domnul/ Te

va chema-ntr-o zi la judecată”. Avertismentul ecclesiastic privește nu implacabila pedeapsă divină, urmată de veșnica osândă, ci conștientizarea kantiană a normei morale: „Iah Elohim din veșnicii ascuns e,/ Dar are sub privire toate cele,/ De la noianul mării pân’ la stele./ Și judeca-va lucrurile-ascunse – / Pe toate: Fie bune, fie rele”.

Pildele (131) celui de-al treilea împărat al lui Israel (Solomon, cca 971 – 931 î. H. – n.n., D.S.) au aceeași tușă stilistică pe care Eugen Dorcescu o aplică *Ecclesiastului*, iar comentariul lor ar putea alcătui un capitol distinct. Retransfigurându-le, după o poetică subiectivă, absolut impresionantă, poetul citează, subtextual, pentru eventuală „documentare”, sursele.

Rugăciunea regelui Manase („Stihuire după ultimul text din *Vechiul Testament*” – n.n., D.S.) aduce mult, în punctele ei de zbulcium sufletesc, cu eminesciana *Rugăciune a unui dac*, încheiată, desigur, în cunoscuta notă liturgică: „... pe Tine te laudă toate puterile cerului,/ și a Ta este slava, în vecie. Amin!”

Epilogul cărții este deopotrivă un crez și o dare-de-seamă a creștinului fundamental, lepădat definitiv de trufia amăgitoare a celor lumești: „...sătul de idoli și eroi/ (Eroi când în prim-plan, când în eclipsă),/ Pun jos condeii laic. Scrieți voi!/ Ne revedem după Apocalipsă”.

După exprimarea, în acești termeni, a nestrămutatei sale hotărâri, ne așteptăm ca Eugen Dorcescu să abandoneze definitiv îndeletnicirea scrisului. Peste tema biblică nu mai poate trece. Cele laice devin tot mai robite addagiului ecclesiastic. Fără falsă mâhnire, îi respectăm decizia, recunoscând anabasisul absolut la care Eugen Dorcescu a „osândit” anevoioasa trudă a lui Dosoftei.

Chiar și din această perspectivă, *Biblicele* lui Eugen Dorcescu instituie o veritabilă și fundamentală carte de căpătâi a omului modern, sufocat de angoase.

III.
POEZIA

DESPRE O ARHI-AMINTIRE...

---

*Călătoream, de mult, către apus,
Când drumul m-a adus într-o câmpie
Greu adâncită-n umbra viorie
A codrilor ce-o străjuiau de sus.*

*Și te-am zărit. Departe, în amurg,
Fixai curbura unui spațiu, care
Înainta treptat în înserare
Cu soarele și neclintitul burg.*

*Stăteai pe pod, sub ziduri. Te-am iubit
Acolo chiar, pe dalele curbate,
Și am rămas cu tine în cetate,
Și cred că tot acolo am murit...*

*Uitasem totul: codrii, lungul drum,
Cetatea, podul, gustul gurii tale...
Și, brusc, mi le-am reamintit acum,
Când mi-ai zâmbit, ca și atunci, pe dale.*

De obicei, marii poeți rămân în memoria posterității printr-o expresie lingvistică individualizatoare, reținută ca aport inconfundabil la îmbogățirea limbajului poetic. În poezia românească, avem numeroase asemenea exemple: Bacovia și *plumbul*, Blaga și *corola de minuni*, Barbu și *jocul*

secund, Nichita Stănescu și *necuvintele*. Eminescu este chiar *Luceafărul*. Indiferent dacă aceste expresii au apărut sau nu și în lexicul unor predecesori, ele au fost valorificate și impuse în conștiința publică abia de către cei de numele cărora se leagă pentru totdeauna. Forța lor simbolică i-a obligat pe utilizatorii ulteriori, chiar și când le atribuiau alte valențe, să evedențieze, într-un fel sau altul, un regim intertextual: v. *plumbul bacovian*, *corola blagiană*, *jocul secund barbican*, *necuvintele lui Nichita*, *Luceafărul lui Eminescu* etc.

La toți poeții menționați, metaforele autoreferențiale figurează în titlul unor poezii reprezentative, funcționând, deci, și ca incontestabili indici axiologici. În cazul lui Eugen Dorcescu, *O arhi-amintire* – denotând una dintre foarte multele, posibile sau reale, memorări din timpuri străvechi, din vieți anterioare, peste care s-au depus uriașe straturi de uitare (v. „Imensele depuneri de uitare”, *Păduroasa cetate*, în vol. *Epistole*), este o creație lexicală, care apare, precum și o *arhi-elegie*, cuvânt cu aceeași structură internă, drept titlu al unui poem din volumul *Nirvana*, Timișoara, Ed. Mirton, 2014, dedicat soției Poetului, Olimpia-Octavia Berca, *in memoriam*. Drept *arhi-amintire* se recomandă, așadar, o poezie de dragoste, care a fost scrisă în 1990 și publicată inițial cu titlul *După-amiază de iulie*, în *Epistole*. Mai mult ca sigur, poemul se lega de o experiență personală. Tema erotică era circumscrisă ariei culturale a visului celtic, moștenire europeană a „Evlui Mediu întunecat”, iar misterul regăsirii celor ce „se uneau dinspre moarte” (v. „Vai, una suntem,/ ne unim/ dinspre moarte!...” – *Spasm sideral*, în vol. *Epistole*) se dezlega în logica poeziei avatarurilor.

Reintitularea poemului, în cursul unui doliu dramatic, ar fi putut fi inspirată de îndelungata distanță față de

crucialul eveniment evocat sau de răvășitoarea descoperire, printre amintiri, a celei mai fericite imagini din istoria cuplului temporar sfărâmat: *dragostea la prima (re)vedere*. Dar motivația autorului contează mai puțin decât efectul perlocuționar al acestui nou titlu, care atrage el însuși, încă înainte de stabilirea oricărei legături cu mesajul textului, curiozitatea cititorului, ademenindu-l la lectură pentru a vedea la ce se referă *arhi-amintirea*. Prin trecerea de la concret („După-amiază de iulie”) la abstract și general („O arhi-amintire”), Poetul depășește situația particulară, de relevanță strict personală, plasând termenul poetic „o arhi-amintire” într-un poem de dragoste tranzitiv, care vorbește despre pasiune nobilă, fidelitate și... continuitate dintr-o viață în alta, având însă și numeroase alte deschideri. Nu cred că risc afirmând că titlul devine emblematic pentru întreaga creație dorcesciană, axată pe misterul existenței ființei. Iată ce salt calitativ se realizează – după... un sfert de veac prin poezie –, datorită unei inspirate schimbări de titlu!

Din punctul meu de vedere, *arhi-amintirea*, care demonstrează că trecutul persistă și pulsează în conștiința Poetului, este o metodă de autocercetare pe verticala unei existențe mult mai îndelungate decât cea, de regulă, contabilizată în ani. Poetul iese din constrângerile temporale și spațiale, după cum o dovedește *O arhi-amintire*, opunând uitării crunte, dar nu depline, arhi-amintirea prin care coboară în adâncul său, în depozitul tenebros al întregii existențe, de fapt, într-o zonă ocultă a preexistenței. În esență, arhi-amintirea întoarce eul poetic tot mai departe în timp, într-un sine ancestral, ispitiitor, fascinant, în acel întuneric al neliniștii ființei, străfulgerat de lumina reminențelor memorabile, veritabile fire ale Ariadnei în labirintul cunoașterii. Adevărurile despre propria ființă,

scoase la iveală ori de câte ori rememorările străpung și înving „depunerile de uitare”, constituie o prioritate absolută pentru Poetul, care, precum Bătrânul, „de ani și ani își caută sufletul” (*Poemele Bătrânului*). *Arhi-amintirea* întrunește suficiente condiții ca să devină pentru Eugen Dorcescu o expresie reprezentativă, comparabilă cu formulele de identificare a personalității celorlalți poeți (cf. *plumbul* pentru Bacovia, *corola de minuni* pentru Blaga, *jocul secund* pentru Barbu etc.).

Atașarea prefixului *arhi-* la cuvântul de bază *amintire* este o ingenioasă soluție lexicală, operată în spiritul sistemului limbii române, nu însă și în conformitate cu normele de formare și grafieră a derivatelor românești. În primul rând, fiindcă *arhi-* nu este distribuit în structura sa specifică de ocurență, în care acest prefix modifică un adjectiv, propriu-zis (*arhiplin*) sau provenit din participiu (*arhicunoscut*), ci se alătură unui substantiv. Din acest punct de vedere, *arhi-amintirea* dorcesciană se poate raporta la *necuvintele* stănesciene, în care frapează, de asemenea, alipirea prefixului *ne-* la un substantiv. În al doilea rând, prefixul se leagă de substantiv prin cratimă, în timp ce norma ortografică în vigoare admite cratima numai între prefixe de același fel (*stră-strănepot*, *re-reexaminare*, *arhi-arhicunoscut*). Aceasta nu este o noutate absolută, fiindcă, în derivatele ocazionale, mai cu seamă în limbaje specializate, întâlnim frecvent cratima și după un singur prefix (*ne-timp*, *ne-spațiu*, *ne-poet*). În privința scrierii derivatelor cu *arhi-*, Poetul însuși este oscilant. În timp ce în *arhi-amintire* și în *arhi-elegie*, prefixul se leagă prin cratimă de cuvântul de bază, în *arhiființă*, prefixul este alipit, respectându-se norma, deși derivatul poate fi un termen filosofic, raportabil, în privința formei interne, la *ne-timp*, *ne-spațiu*, de exemplu. Nu în ultimul rând, acest

prefix al superlativului are un sens modificat de apropierea, până la suprapunere, de *arhe-*, pentru a denota caracterul excepțional, dar și primordialitatea unei trăiri lăuntrice, sfredelitoare și revelatorii. *Arhe-amintire*, lexemipoteză, ar fi restrâns sfera referențială la indicația temporală. *Arhe-* (din gr. *archo-*) indică vechimea. Îl găsim, în lirica dorcesciană, cu această funcție semantică, în calitate de prefixoid, în compusul *arhetip*:

„Frumos și pur, așa ca la-nceput,
Mă aflu pe un țărm necunoscut,
Un țărm rotit din zare până-n zare,
Cu vânt amar, cu scoici și-n depărtare
Cu argintate, tulburi estuare.
Mi-s zilele și casa de nisip;
Nici nu mai știu: sunt chip, sunt *arhetip*?
Când trupul meu se-apeacă peste unde,
Cel din adânc tresare și se-ascunde –
Și totuși, fără caznă, mă regăsesc oriunde.
Căci între împrejur-mi și suflet nu-i nimic:
Nu pot și nu încerc să le despici
Cerul de cer și soarele de soare,
Marea de mări, uitarea de uitare”. (*Anthropos-ergon I*)

Într-un poem recent, publicat pentru prima oară în antologia *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie* (2015), am identificat lexemul *arheu*:

„Privește-mă-n oglindă, nu în față!
Privește-mă-n nirvanice oglinzi.
Așa vei izbuti să mă cuprinzi
În viața mea de dincolo de viață.

Nu mă disting de propriul *arheu*:
De lup, de cavalier și de cetate,
De *Râu*, de trubadur... Acestea toate
Și altele asemenea sunt eu". (*Omul din oglindă*, 19)

Contextele de ocurență ale cuvintelor *arhetip* și *arheu* atestă adăugarea, la semul definitiv /vechi/, a unui sem de intensitate superlativă, /foarte/, sugerat de vecinătățile poetice ilustrate *supra*.

Arhi- este un prefix al superlativului, al densității maxime, al exemplarității. La o primă vedere, Poetul îl preferă pe acesta prefixoidului *arhe-*, intenționând să-i confere semnului pe care l-a creat o valoare superlativă. Totuși, dacă, în plan formal, actualizarea ca *arhi-amintire* pare a fi consecința unei opțiuni selective, din perspectivă semantică, situația este mai complicată, întrucât autorul își mărturisește intenția de a fi reunit semele din structura semnificativă a celor două semne, pentru a îngemăna sensul prefixului *arhi-* cu acela al prefixoidului *arhe-*:

„M.-I.B.: De ce *arhi-* și nu *arhe-*?

E.D.: Am contopit *arhe-* și *arhi-*. Pentru a denumi o supraamintire străveche, eternă, saturată de sine însăși, copleșitoare, situată în timp, și atât. Timp absolut. Care, de fapt, nu există. Undeva, în poezia mea, apare, dacă nu mă înșel, și asocierea *amintire uitată*... ”⁶

În asemenea condiții, extensiile referențiale ale *arhi-amintirii* ne îndreptățesc să vorbim despre un pseudoderviat, *arhi-* având aici încărcătura semantică a unui prefi-

---

⁶ Mirela-Ioana Borchin, *Etern, într-o eternă noapte-zi*, Timișoara, Ed. Mirton, 2016, p. 29-30.

xoid (v. „supraamintire *străveche*” – s.n., M.-I.B.) și, prin urmare, mai degrabă sensul unui element de compunere decât al unui prefix. Însă, indiferent de unghiul de abordare formală, lexemul *arhi-amintire* este o expresie distinctivă, structura de suprafață a unei efervescente de fond, unde se interferează, la adâncimi uluitoare, perpetuu, căutarea sinelui cu descoperirea de sine, în multiple ipostaze non-contradictorii, care descriu un mod de viață redundant pe axa temporală.

În literatura română, expresiile corelate personalității unui poet vizează, în general, lumea exterioară, cultura, din care scriitorul percepe și își aproprie imaginile ce îl pot defini (v. *luceafărul*, *plumbul*, *corola de minuni* etc.). *Necuvintele* lui Nichita Stănescu se referă la mijloacele de expresie ale poeziei. La Eugen Dorcescu, se întâmplă cu totul altceva⁷. Prin *arhi-amintire*, poetul își cercetează și, în același timp, își creează, pe măsură ce îl descoperă, un univers interior, compus din sfere în mișcare – ale spiritului, ale conștiinței, ale ființei. Freamătă în lăuntricitatea sa. Nu-l interesează convențiile și iluziile sociale, decât atunci când unele dintre acestea îl ajută să facă lumină în căutările lui abisale.

Poemul *O arhi-amintire* este tradus de Paul Abucean în trei limbi: engleză, franceză și spaniolă. Engl. *arch-remembrance* și span. *archi-recuerdo* sunt transpuneri ale ideii de procesualitate, de permanentă vibrație a căutării. Literal, s-a echivalat ideea de **arhi-aducere-aminte*. În timp ce fr. *archi-souvenir* mizează pe rezultatul acestui proces, pe fixarea unui tablou.

---

⁷ După știința noastră, acest cuvânt nu apare decât în lirica dorcesciană.

În colocația în care figurează, cuvântul *arhi-amintire* permite ambele variante de lecțiune:

a) /acțiune/ /în desfășurare/ /de aducere/ /din trecut/ /în prezent/ /a unor imagini/ /din propria/ /existență/ (v. echivalările în engl. *arch-remembrance* și span. *archi-recuerdo*);

b) /rezultatul/ /acțiunii/ /de aducere/ /din trecut/ /în prezent/ /a unor imagini/ /din propria/ /existență/ (v. echivalarea cu fr. *archi-souvenir*).

În interviul pe această temă, Eugen Dorcescu delimitează el însuși cele două accepțiuni ale termenului poetic pe care îl analizăm:

„M.-I. B.: Până unde ne duce, totuși, *arhi-amintirea*?

E. D.: În cazul particular al poemului *O arhi-amintire*, până la scena de pe dale și la ceea ce a urmat.⁸ De atunci, până în clipa în care scriu acum, nu e nicio întrerupere temporală sau spațio-temporală. [...] Poezia [*O arhi-amintire*] evocă ieșirea eului din iluzia timpului (a prezentului) și intrarea, revenirea lui, în eternitate, în *ne-timp*.

M.-I. B.: În *ne-timp* și *in-creat*? În stadiul *pre-genezic*?

E. D.: Poate. Există un asemenea continuum, vacuitatea, realitatea ultimă, bazală, unde evenimentele sunt și reale, și, doar, posible”⁹.

---

⁸ V. formula semică b).

⁹ V. formula semică a).

Varianta a) reflectă modul Poetului de a se raporta la sine, rememorându-și trasee din multiple existențe, pentru a se regăsi, pentru a se recunoaște și a se reconfigura. În ultimă instanță, acesta își caută limitele, pentru a îndepărta ceața, negura, oroarea ignoranței. Deși „ființa-i sinteza de nepătruns dintre viață și moarte” (*Elegiile de la Bad Hofgastein*), forța arhi-amintirii îl împiedică să renunțe la lupta cu penumbrele și tenebrele. Principala descoperire conștientă și certă este cea a avatarurilor.

În poemul intitulat *O arhi-amintire*, filonul erotic profund („Vai, una suntem,/ ne unim/ dinspre moarte!...” – *Spasm sideral*, în vol. *Epistole*) reverberează într-o neașteptată refacere a unui cuplu foarte vechi, mitic, cu posibile rădăcini în *illo tempore*. Fiorul artistic vine din sugerarea motivației avatarice a (re)întâlnirii. Îndrăgostiții sunt, de fapt, două avataruri: eul liric este avatarul unui cavaler medieval, iar iubita sa, avatarul Doamnei acelu cavaler. Invocarea „umbrei viorii” devine o subtilă aluzie la proveniența eroilor dintr-o lume obscură. Dar câte asemenea existențe se vor fi petrecut până la întâlnirea medievală? Întrebarea este sugerată de spiritul textului:

„Stăteai pe pod, sub ziduri. Te-am iubit/ Acolo chiar, pe dalele curbate,/ Și am rămas cu tine în cetate,/ Și cred că tot acolo am murit...// Uitasem totul: codrii, lungul drum,/ Cetatea, podul, gustul gurii tale.../ Și, brusc, mi le-am reamintit acum,/ Când mi-ai zâmbit, ca și atunci, pe dale”.

Ceea ce pare illogic, rezultat al reveriilor, devine perfect natural în contextul creației dorcesciene, în care se intersectează mituri, religii, istorii, revărsate în ideologia Poetului, în urma numeroaselor sale lecturi, și „trăite” cu maximă seriozitate. De pildă, în versurile citate, visul celtic se împletește cu credința în reîncarnare.

Principala consecință a *arhi-amintirii*, ca metodă de cercetare neostoită, tot mai avidă și mai avântată a

profunzimilor ființei („E o perpetuă/ rememorare./ E-o confirmare/ perpetuă” – *Epilog la Moartea tatălui*), este (re)structurarea universului discursiv. Vocabularul poetic dorcescian beneficiază de o considerabilă paradigmă a *arhi-amintirii*, în care se reunesc – întrucât se coroborează cu vechea și exemplara aducere-aminte a ființei – câmpuri lexico-semantice ample, ale căror unități, cu frecvență ridicată, funcționează ca elemente de coeziune:

- **un câmp al lichidelor** (*râul, marea, oceanul, valul, sângele, limfa* – „Singuri, înotând/ într-un ocean de beznă, larg și blând,/ într-un ocean matern, primordial.../ Întoarce-te spre mine, ești un val” – *Thanatica oglindă*, 6);

- **un câmp al focului** (*focul, flacăra, lumina, luna* – „Și-am tresărit simțindu-mă. În trup/ Eram cu mine însumi împreună.../ (Când m-am trezit, alătura un lup/ Se oglindea în Râul alb și-n lună)” – *Avatar I*);

- **un câmp al avatarurilor** (*lupul, cavalerul, trubadurul* – „Am îmbrăcat întunecata,/ cernita-mi/ armură,/ de bătrân *cavaler*,/ loial unei singure/ Doamne./ Fiindcă n-o mai găsesc./ Și resimt până-n inimă/ boldul rece, de fier,/ al thanaticei toamne./ Trec ore, și clipe, și zile, și nopți,/ răsar și apun/ soarele, luna./ Toate se schimbă. Toate și toți./ Însă stirpea mea-i alta:/ eu sunt un străvechi *trubadur*,/ un uitat *cavaler*,/ care-și așteaptă,/ împotriva oricărei/ speranțe,/ Stăpâna” – *Nirvana*, 7);

- **un câmp al culorilor** (*negrul, vioriul, vinețiul, verdele* – „Am fost, desigur, foarte fericit/ În sumbra, păduroasa mea cetate./ Căci, iată, amintirea ei străbate,/ Ca un izvor prin straturi de granit,/ Imensele depuneri de uitare/ Ce-

mi zac în suflet. Însumi mă scufund/ Spre-acel inel de
negură, rotund,/ Iluminat intens de-un *negru* soare ...” –
Păduroasa cetate);

- un câmp, simbolic, al Nirvanei (zborul, neantul,
vacuitatea, *El Shaddai*, *Nirvana* – „... O fericire genuină./ N-
am întâlnit nici morți, nici vii,/ Nici timp, nici spațiu,
noapte, zi.../ Zburam, cu aripi străvezii,/ Precum lumina în
lumină.// Nu erau ceruri, nici pământ./ Dar nici nu le
doream, o nu!/ Mă stăpânea un singur gând:/ Să te găsec,
să fii și tu/ Cu mine, unde eu eram” – *Prolog*, vol. *Nirvana*).

Arhi-amintirea învie lumile, anihilate, temporar, de
uitare, le revigorează și le remobilizează. Acest lexem, care
denumește o stare lăuntrică foarte complexă, atrage și
reține, ca un magnet, o serie de cuvinte, desemnând
concepte compatibile: *arhi-elegia*, *abisul*, *arhetipul*, *arhiființa*,
absența, *moartea*, *reminiscența*, *uitarea*, *amintirea*, *uimirea*,
tresărirea, *penumbra*, *negura*, *vidul* etc. De pildă, tatăl eului
liric nu a trecut în neființă, ci în *arhiființă* („E vorba doar/
de/ intensitatea/ ființei,/ a ființării./ Și, invers,/ e vorba/
doar/ de intensitatea/ neființei, a/ nonființării.[...] Cele
două/ intensități/ reunite/ sunt *arhiființa* de/ astăzi a/
tatălui” – *Moartea tatălui*).

De asemenea, *absența*, care nu se poate disocia de
rememorarea unor prezențe anterioare instalării sale în
universul referențial, are ea însăși o funcție revelatorie, ca
și *arhi-amintirea*: „Îmi strâng în palme propria *absență*:/
Acolo suntem noi. Acolo-n urmă” (*Trubadurul din vis*, 3).

Nu întotdeauna procesul de *arhi-amintire* este salutar.
El poate fi și dramatic, frenetic, tulburând liniștea eului
poetic, provocându-i senzații negative: „Îmi amintesc (E,
oare, cu puțință?)/ Îmi amintesc de tine cu *oroare*”
(*Trubadurul din vis*, 9).

Abisul nu permite accesarea graduală, într-o ordine logică, sau cronologică, a adevărurilor despre sine, chiar dacă efortul de sondare este permanent și, cu deosebire, disciplinat. Rezultatele căutărilor sunt, de cele mai multe ori, vagi, neconcludente, răsfirate în penumbra dintre subconștient și conștiință:

„Domnește acolo/ aceeași lumină/ ce-acoperă spațiul/ dintre veghe și somn,/ spațiul,/ deja amintit,/ dintre subconștient și/ conștiință./ Pe-aici trece tatăl,/ noapte de noapte,/ tot mai departe, mereu/ mai departe,/ din penumbră-n penumbră” (*Moartea tatălui*).

În concluzie, specifică *arhi-amintire* este o cale – către sine („Bătrânul își caută, de ani și/ ani, sufletul”), către ființa iubită („adorata mea Doamnă”) și către Creator („Așa-i vorbeam: Abis lângă abis”), este șansa – încă neratată – de (re)integrare în cuplu („tu – gând, eu – gând”), dar și în eternitatea Spiritului („Etern, într-o eternă noapte-zi”).

Rememorarea face, nu de puține ori, din diacronie, sincronie („Ce-adânc plutim în vreme! Ca și cum/ Totuna-s clipă, veac, eternitate./ O, luminoasă sincronicitate!/ Străvechi vom fi. Și vii. Ca și acum” – *Avatar*, în „Portal Măiastra”, 1, 2016, p. 29). În cazul avatarurilor, aceasta proiectează o continuitate, prelungită la infinit, deschizând perspectiva eternității („Am fost. Voi fi. Fusesem. Sunt. Ce preț/ Mai au acum aproape și departe?/ În ochiul amintirii fără moarte...” – *În codrii fără capăt*).

De aceea, *arhi-amintirea* este mai mult decât o creație lexicală, sau chiar mai mult decât un simbol-amprentă. Este ceea ce conduce spre „lumina recunoașterii de sine”, scop ultim al existenței empirice și artistice a Poetului („Nu dorul, ci perpetua-ntâlnire/ Cu cine nu-i. Cu cine

totuși este/ În bolgiile calme, în aceste/ Sumbre-ncăperi din propria-mi zidire” – *Trubadurul din vis*, 2). Pentru confirmarea acestei viziuni poetice, reproduc un fragment din dialogul pe care l-am purtat pe tema arhi-amintirii cu „autorul real”:

„E. D.: *Arhi-amintirea* e un vector, țintit, năzuind continuu spre Identitatea primordială a ființei – Conștiința primordială, Lumina, în care este El Shaddai. Bătrânul e ființa în care conștiința individuală, spiritul definit, se afla cel mai aproape de Conștiința cosmică.

M.-I. B.: E o direcție, nu un vector, o ia în ambele sensuri – și spre *illo tempore*, dar și spre *Nirvana*. Trecutul și viitorul se întâlnesc dincolo de... Văd cele patru poetici imbricate în opera Dumneavoastră ca patru direcții – precum punctele cardinale, raportându-se intim la un punct central, interior, care e *arhi-amintirea*. Totul se leagă de *arhi-amintire*, inclusiv avântul nirvanic.

E. D.: Poate că ai dreptate. Sau conștiința definită, individuală, este antrenată spre țintele vizate de *arhi-amintire*.

M.-I. B.: *Arhi-amintirea* vă traversează și vă brăzdează ființa, ca să intre în ea lumina. Lumina cunoașterii de sine, dar și lumina cunoașterii, în general...

E. D.: Lumina RECUNOAȘTERII de sine”¹⁰.

---

¹⁰ Mirela-Ioana Borchin, *op. cit.*, p. 65.

SIMBOLURILE MATERIEI... SPIRITUALIZATE ÎN POEZIA LUI EUGEN DORCESCU

Motto: *Simbolul este expresia lingvistică
a unei realități antropocosmice.*

(Eugen Dorcescu)¹¹

Într-o poezie unitară, dar deloc monotună, ci mereu surprinzătoare, Eugen Dorcescu recurge adeseori la forța comunicațională a unor simboluri fundamentale. Poetul folosește „arhi-amintirea” ca metodă de cercetare abisală și parcurge, consecvent, calea spirituală spre Nirvana – starea de grație a ființei sale, proiectată într-o vacuitate absolută, penetrată complet și exclusiv de Spirit. Acor-dând prea puțină importanță presiunilor materiale ale contingentului, Eugen Dorcescu plasează performanța sa estetică în acest cadru spiritual. De aici, stilul înalt. De aici, obiectivarea. De aici, traductibilitatea versurilor sale. Și rafinamentul tuturor scrierilor.

În acest studiu, voi avea în vedere distribuția unor simboluri arhetipale în opera dorcesciană, urmărindu-le în structurile semantico-sintactice de ocurență, pentru a evalua rolul lor în generarea unui impresionant tablou al sinelui artistic – complex și expansiv, trecând, grație spiritualizării, dincolo de limitele materiale ale existenței, cunoscute sau imaginabile.

---

¹¹ *Poetica non-imanenței*, București, Ed. Palimpsest, 2009, p. 13 și urm.

Simbolurile cu cea mai ridicată frecvență sunt cele ale elementelor primordiale¹² (*aerul, apa, focul, pământul*: „Sufletul încearcă/ deseori să cuprindă/ conturul acela/ mișcător din/ oglindă./ Să-l cuprindă întreg,/ să-l priceapă,/ să-l adune, din *aer*,/ din *foc*, din/ *pământ* și/ din *apă*” – *Omul din oglindă*, în vol. *Piața Centrală*), abordate dintr-o perspectivă spirituală („Duhul – ax de-argint și/ oțel,/ traversând/ universul” – *Sub cerul Genezei*, în vol. *Piața Centrală*). O asemenea viziune este justificată ontologic. În momentul său originar, materia a fost emanată de Spiritul Absolut, prin rostire („Să fie lumină!”) și gest creator („Dumnezeu a făcut cerurile și pământul”). În opinia lui Eugen Dorcescu, Spiritul ia, de la Creație încoace – și nu pentru totdeauna, și nu pretutindeni – forme (iluzorii), care să facă posibilă comunicarea cu ființele umane, capabile să perceapă lumea prin simțuri. El este generatorul materiei. Și rămâne consubstanțial cu aceasta, pentru o vreme – care măsoară doar durata existenței noastre pământești. De aceea, simbolurile materiei, tratate în opoziție cu cele spirituale, în mai toate analizele semiotice, antropologice, filosofice etc., cunoscute nouă, se pretează, atunci când obiectul de studiu este lirica dorcesciană, la o altă perspectivă. Aceasta presupune căutarea rezonanței spirituale a elementelor – materiale și nonmateriale („antimateria”: „Ești antimateria/ reveriilor mele” – *Antimateria*, în vol. *Epistole*) –, antrenate într-o construcție coerentă, în care spiritul și materia nu sunt entități antagonice, ci impregnate, deopotrivă, de substanță spirituală, de sorginte divină, conform cosmogoniilor de referință.

---

¹² Gaston Bachelard a consacrat cinci cărți acestor patru simboluri arhetipale (*Aerul și visele, Apa și visele, Pământul și reveriile odihnei, Pământul și reveriile voinței, Psihanaliza focului*), cărți în care a urmărit modul cum scriitorii, prin vis și reverie, transformă în lumi imaginare percepțiile elementelor primordiale.

Mircea Eliade spunea că, inerent, un creator veritabil revine la Creație, la Zeul dintâi, Creatorul Universului¹³. Așa procedează Eugen Dorcescu, conștientizându-și resorturile spirituale ale creației. Pentru Domnia Sa, creatul și increatul coexistă în Unul divin, care este etern și infinit, în vreme ce materia reprezintă doar corporalizarea, prin iluzie (prin participarea, prin implicarea eului), a unora dintre infinitele posibilități latente ale vacuității.

Simbolurile spiritualizate ale materiei, împreună cu acelea pur spirituale, subsumabile antimateriei, circumscriu o lume poetică de anvergură culturală și religioasă, situată între Creator și Nirvana. Ele reprezintă fundamentele unui imaginar diurn, bogat, ascensional și inepuizabil:

„... adevărata realitate... este spiritul, conștiința! Întotdeauna am crezut că spiritul este existentul, că spiritul e primordialitatea însăși, nu materia. [...] E o distanță uriașă între a vorbi despre iluzia, luată drept realitate, și a vorbi despre realitatea însăși, după ce ai ajuns s-o cunoști și să trăiești beatitudinea acestei cunoașteri. Beatitudine, care nu e simplă jubilație, ci trăire liberă, în vastitatea conștiinței. Iar expresia acestei trăiri, comunicată semenilor, poate fi dureroasă, dar, indiferent cum ar fi, rămâne esențialmente încrezătoare, fiindcă nu se mai teme de nimic... [...] Am undeva o formulare, pe care au preluat-o unii colegi de scris și au pus-o motto, la o carte. Spuneam că « ființa noastră ne depășește pe noi înșine, fiindcă aparține Ființei ». [...] Drama prezentă în poezie e tocmai această aspirație, zdrobitoare uneori, a ființei spre Ființă. Nu m-am fixat, existențial vorbind, deci esențial pentru mărturisirea poetică de sine, pe o anumită religie,

---

¹³ *Sacru și profan*, București, Ed. Humanitas, 1995, p. 49.

pe o soluție spirituală instituționalizată, ci am trecut dincolo de ele, spre Creator, spre ne-timpul și ne-spațiul Lui – Nirvana. Oricum, poezia mea, cel puțin așa cred, a fost generată – NU PROGRAMATIC –, ci VITAL, de această convingere a ființei mele profunde. Eu am trăit și trăiesc așa, într-o lume spirituală, unde separarea a generat și generează suferință. Samsara. Dar am șansa de a depăși, aici, prin vis, prin meditație, prin elan, prin sondarea unității ființei etc., mlaștina Samsarei. Și de a întrezări, la răstimpuri, ochiul calm al Nirvanei”¹⁴.

„Vocația vectorială a Nirvanei” menține și orientează subiectul liric pe o cale spirituală. Eul poetic coboară și urcă în abisuri, căutând, prin rememorare, prin trăirea care-și arhi-trăire, splendoarea vacuității, a ceea ce Eugen Dorcescu recunoaște drept unică realitate – „Lumina neapropiată”.

Adecvarea simbolurilor la necesitățile creative i-a impus Poetului numeroase decizii selective, înainte de a opera cu formele cele mai sugestive pentru asemenea volute spirituale, a căror altitudine axiologică este indiscutabilă.

1. Simbolistica avatarului

Între simbolurile materiei și cele ale „antimateriei” se insinuează, pe tot parcursul liric, avatarurile, adică reprezentările iluzorii ale aceleiași ființe sensibile. *Lupul* („Apoi, am stat, pe marginea genunii,/ Noi, dublul nepătruns, întunecat,/ *Lupul* și eu, pe câmpul sfârtecat:/ Doi colți însângerați, în raza lunii” – *Avatar*); *cavalerul* și

---

¹⁴ Mirela-Ioana Borchin, *Etern, într-o eternă noapte-zi*, Timișoara, Ed. Mirton, 2016, p. 138-139, *passim*.

trubadurul: „Însă stirpea mea-i alta:/ eu sunt un străvechi *trubadur*,/ un uitat *cavaler*,/ care-și așteaptă,/ împotriva oricărei/ speranțe,/ Stăpâna” – *Nirvana*, 7) sunt, fără nicio îndoială, avatarurile eului liric. Interpuse, deci, în condițiile suspendării linearității temporale, pentru a permite, sporadic, prezențe concomitente cu aceea a eului liric, avatarurile întregesc un sine atemporal, exprimat în forme simbolice, aparent divergente, însă analogice, într-o poetică persuasivă.

De pildă, „arhi-amintirea” vieților anterioare – perfect normală în credințele orientale, în spațiul cultural și religios indian – generează, în lirica dorcesciană, reprezentări avatarice întremătoare pentru un eu poetic care exclude, principial, capitularea în fața problemelor existențiale. Cel ce „nu se distinge de propriul arheu” reintră, în mod simbolic, în tiparele altor întruchipări ale ființei sale și iese, din asemenea experiențe, cu o superioară înțelegere a propriei condiții. Astfel, după trecerea în veșnicie a iubitei sale soții, în timpul doliului adânc, empatia și comunicarea cu avatarurile au fost mai impresionante ca oricând. În *Poemul 30* din *Nirvana* (2014), eul liric, într-un moment de prăbușire, este vizitat de *Litovoi*, cavalerul autohton, primul cneaz. Proximitatea cavalerului îl determină să înțeleagă din ce stirpe face parte și să se comporte în consecință, înfruntând, cu onoare, cumplita durere: „Sunt neam de cavaleri și/ de eroi./ Prea bine știu: mă trag din/ Litovoi./ Dorm, ca strămoșii mei, pe/ lănci și scut./ Și-o singură iubire am/ avut”.

Atitudinii de rezistență, de asumare a îndurării bărbătești a suferinței, i se adaugă cea de ripostă necruțătoare la asaltul răului asupra universului axiologic. Nu resemnarea, pasivitatea, ci lupta hotărâtoare definește arheul. Bunăoară, în cel mai recent dintre poemele intitulate

Avatar („Portal Măiastra”, Anul XII, Nr. 1, 2016, p. 29), o componentă foarte importantă a discursului liric este acțiunea, prin care se întregeste și se consolidează prezența avatarului – element simbolic de coeziune și de autopropulsare în poezia dorcesciană. De la meditație („Ar trebui să-i știu înfățișarea”), la revelație („... alătura un lup/ Se oglindea în *Râul* alb și-n lună”, „Prea bine știu: mă trag din/ Litovoi”), se ajunge acum la faptă: la solidarizarea efectivă a avatarurilor într-o acțiune salutară. Activarea primului avatar (primul, din perspectivă cronologică: „Departa,/ trec siluete albe către moarte,/ în veșnic rotitoarea reverie./ *Un lup* pierdut, o dungă cenușie,/ punctează visul. Noaptea se repede/ în calea lui. Prea limpede se vede/ curbatul salt al timpului. Coboară/ zăpada peste vreme. Te măsoară/ subtilele-i trasoare – ca o gheară./ (Tu, cel ce vei pieri întâia oară)” – *Thanatica oglindă*, 15; fiindcă nu se poate vorbi despre o ierarhizare a avatarurilor), *lupul*, survine într-un moment dramatic, de amenințare a armoniei sublimului de către un gnom, care, neputând accede la măreție, o ponegrește în chip intolerabil. Avatarul intervine într-un act de purificare drastică, fulgerătoare, imperios necesară pentru păstrarea ordinii morale a lumii. Acerba luptă se poartă, eventual, pe tărâmul literaturii, dar, de această dată, nu în alianță cu rafinatul trubadur, conform regulilor eufoniei medievale, nici împreună cu cavalerul, în veneratul cod al onoarei, ci, corp la corp, după legile crude ale naturii. Avatarul cel mai adecvat contextului este *lupul*: „cețoasa fiară” sare la beregată, fără întârziere, fără milă, sfârtecă și ucide pe loc. Participant direct, grație activării propriilor puteri latente, mitice, la eradicarea răului, eul liric reinstaurează, cvasiritualic, în asociere cu *avatarul-lup*, echilibrului lumii sale. Revenirea la normalitate este percepută ca un act de

înseninare antropocosmică, rememorat cu satisfacție morală și artistică:

„Și-am contemplat, sub cerul mohorât,
Al cruntei înnoptări medievale,
Cum eu, însoțitorul Umbrei tale,
Cum eu și fiara i-am sărit la gât”.

Un simbol derivat din activarea avatarurilor este cel al „dublului”. Al unui „dublu” nepătruns, întunecat, ivit din tenebre străvechi, fiindcă este nedesprins de sinele liric („eu și fiara” – „doi colți însângerați în raza lunii”), când e vorba de a apăra valorile perene: dragostea, fidelitatea, onoarea, arta cuvântului.

Așa cum ne-a obișnuit, în tratarea literară a oricărui subiect, Poetul aderă la o tradiție culturală, accesată atât prin lectură, cât și prin revelație. Pornind de la aceasta, Eugen Dorcescu își creează, cu naturalețe, paradigme proprii, adeseori criptice, accesibile doar unor *happy few*, cărora, precum Shakespeare odinioară, le și dedică unele dintre cărțile sale.¹⁵ De exemplu, în cazul semnificațiilor simbolice atribuite *lupului*, baza semiotică este asigurată de prototipul *lupului feroce* („doi colți însângerați”). Supradeterminat de actul de sfâșiere, *lupul* corespunde, în viziunea lui Gilbert Durand, unui regim nocturn al imaginarului¹⁶. Eugen Dorcescu grefează simbolul *lupului* pe

---

¹⁵ V. *Piața Centrală, Poetica non-imanenței*.

¹⁶ *Structurile antropologice ale imaginarului*, București, Ed. Univers, 1968, p. 103: „În botul animal vin să se concentreze toate fantasmalele animalității: agitație, masticare agresivă, mârâieli și răgete sinistre. Pentru imaginația occidentală animalul feroce prin excelență este lupul”; p. 104: „La vechii etrusci, zeul Morții are urechi de lup. În tradiția nordică, lupii sunt devoratorii astrilor. Lupii urlă la lună, urlă a moarte”.

cea ce înseamnă sfâșierea sufletească, amenințătoare pentru echilibrul lăuntric, dar și universal. Trecerea de la planul fizic la cel spiritual ocazională imbricarea eului liric cu *avatarul-lup*, într-o explozie energetică generatoare de imagini artistice foarte puternice – radical purificatoare, categoric înălțătoare, specifice, fără nicio îndoială, unui regim diurn al imaginarului. Saltul de la simbolistica de tip colectiv la cea individuală – și individualizatoare – este evident și excelent realizat.

Conexiunile semiotice devin veritabile izvoare de semnificație poetică. În situația simbolisticii *lupului*, *negura*, *râul*, *fulgerul*, *luna* sporesc forța expresivă a arhetipului. Fabulosul personaj este privit de Poet nu numai ca avatar, ci și ca totem, după cum o demonstrează și titlurile poemelor al căror protagonist este: *Avatar*, *Avatar I*, *Avatar II* și *Totem*. Relația ancestrală și organică dintre eul liric și *lup* a ieșit la iveală după un îndelungat proces de căutare și clarificare. Practic, Poetul nu vorbește despre o simplă asociere cu *lupul*, ci despre o identificare pe un fond semiotic amplu – în diverse ponderi, și filosofic, și religios, și artistic.

Complexitatea moștenirii culturale a simbolului *lup* reiese, în ciclul de poeme consacrat „cețoasei fiare”, din cologații cu numeroase alte simboluri ale misterului, adâncite în nocturn și/ sau în vis și în moarte:

- cu *negura*, *visul*, *râul* și *luna* („Se prelingea din trupul meu/ Fluidul somn, înprospătând pământul/ Ca o difuză *negură*” ; „Înaintam în *negură*...”, „... alătura un *lup*/ Se oglindea în *Râul* alb și-n *lună*” – *Avatar I*);

- cu *flacăra*, *sufletul* și *moartea* („Trece/ un *lup* roșu, un *lup* în *flăcări*,/ aprins,/ sub orizont, la marginea *sufletului*”; „Și frumusețea toată mă privește/ invers,/ din anarhica-ți *moarte*/ smulgându-mă” – *Avatar II*);

- cu *lumile interioare (tulburi)* și cu *pădurea (eterată)* („Privește-n *tulburi lumi interioare/* Cu ochii verzi și reci, întredeschiși”; „Dispare în *pădurea eterată,/* La care nu ajunge niciun drum” – *Totem*);

- cu *noaptea, genunea, câmpul și luna* („Apoi, am stat, pe marginea *genunii,/* Noi, dublul nepătruns, întunecat,/ Lupul și eu, pe *câmpul sfârtecat:/* Doi colți însângerați, în raza *lunii*” – *Avatar*).

Mijloacelor de caracterizare indirectă a eului poetic, prin simbolistica *lupului*, li se adaugă câțiva indicatori de atitudine:

- postura demnă, neclintirea, care generează imagini statuare („... alătura un *lup/* Se oglindea în *Râul alb și-n lună*” – *Avatar I*; „Iar el stă neclintit în *luminiș*” – *Totem*);

- izolarea, delimitarea („Apoi dispare lin, el știe cum,/ Căci haita latră laș, dar nu se-arată./ Dispare în *pădurea eterată,/* La care nu ajunge niciun drum”. – *Totem*; „Doar el, doar *lupul* singur, stă deoparte,/ Nu poate juca dublu, nu se-mparte,/ N-amestecă viață și cu moarte./ Alege și prigoana, și pustia,/ Își poartă, fantomatic, schivnicia,/ Știind prea bine care este prețul:/ Lui, glonțul, poate. Celorlalți – disprețul” – *Sfârșit de veac, 9*);

- incoruptibilitatea („De fapt, în lumea ternă și murdară,/ Ce rost ar mai avea cețoasa fiară?/ Ea, care, nicăieri și niciodată,/ Nu s-a lăsat învinsă și dresată?” – *Sfârșit de veac, 9*);

- curajul („... câmpul gri,/ Pe care fiara fulgera, în goană,/ Spre arătarea tâmpă și vicleană,/ Ce-a cutezat, rânjind, a ponegri” – *Avatar*);

- cruzimea („Cum eu și fiara i-am sărit la gât” – *Avatar*) etc.

Enunțarea superlativă trădează admirația eului poetic pentru *lup*. În circumstanțele în care evoluează, acest

„personaj” simbolic este înfățișat în toată noblețea și splendoarea sa, fiind recomandat ca *alter-ego*. În *Avatar*, valențele simbolice ale *lupului* par să încheie un ciclu arhetipal, care, în opera dorcesciană, începe de la animismul dacic, trece printr-o mitologie personală (dezvoltată în povestirile feerice) și culminează, prin identificarea cu eul liric, în poetica avatarurilor.

Tema avatarurilor dovedește apetența Poetului pentru o spiritualitate fără limite, probează adâncimea și libertatea imaginației și a meditației artistice, stabilește punți între mari culturi, înscriind poezia română într-o dezbatere transculturală extrem de necesară.

Dacă *lupul* se include în simbolistica generică a bestiarului, aflată la baza multor culturi, *cavalerul* și *trubadurul* sunt simboluri cu o arie culturală mai restrânsă. Sorgintea lor ne trimite la spațiul Europei occidentale, într-o perioadă istorică precis delimitată – între Antichitate și Evul Mediu târziu. Această distribuție culturală a simbolurilor se reflectă în creația lui Eugen Dorcescu și la nivelul numelor, prin care, la un moment dat, se marchează identitatea unui singur exemplar din clasa simbolică – avatarul eului poetic: *lupul* figurează cu un nume generic, *Lupus lupus*; *cavalerul* autohton, atestat istoric în zona Olteniei, se cheamă *Litovoi*; iar *trubadurul* poartă un nume exotic, *Acial*, probabil inventat de Poet, în spiritul idiomurilor romanice în care se exprimau trubadurii și truverii – provensala, gascona, occitana, franceza, catalana etc. Valori spirituale perene, raliat unui principiu masculin de existență, unesc, într-un veritabil macrosimbol, avatarurile din opera dorcesciană. Onoarea, devotamentul, fidelitatea, tăria trupească și sufletească sunt puse în slujba unei ființe superioare, în primă și ultimă instanță, în slujba Ființei. Această finalitate, care coincide cu scopul

existenței umane și artistice a Poetului, înnobilează și sacralizează avatarurile sale.

Cavalerii sunt luptători, aparțin clasei războinicilor, unei categorii semiotice fundamentale. Rezumând contribuția lui Dumézil la structurarea lumii simbolurilor, G. Durand afirmă că la indoeuropeni există o tripartiție a simbolicului: sacerdotul, războinicul și productivul și-ar împărți întreg sistemul reprezentărilor și ar motiva atât simbolismul laic, cât și pe cel religios¹⁷. Se pare că însuși Cezar, în *De bello galico*, ar fi desemnat prin termenul *equites* („cavaleri”) războinicii celți. Această indicație semiotică de bază este nu doar prezentă, ci și recurentă, în poezia lui Eugen Dorcescu („În unghiul cald, oprit sub baldachin,/ Mă-ntorc spre zid. Sub streășină, căldura/ Rodește tainic. Bolta curge lin./ Mă-ntorc spre zid și-mi scot încet armura.// În urmă cad creneluri. La asalt,/ Ruina lor sporise, zarva încă/ Pătrunde fumul, stâlpul său înalt./ Aici e-o apă calmă și adâncă” – *Desen în galben*; „Țin lancea-n unghi. O sprijin dedesubt/ Și pliscul ei în negură se prinde,/ Rupându-i pânza. Zbor neîntrerupt/ În neclintite, netede oglinde” – *Desen în galben*; „Același clopot sună în cetate/ Ca și atunci, demult. Îl recunoști?/ Pe dealuri, împrejur, vrăjmașe oști,/ Barbare oști, pândesc, împrăștiate.// Sunt zorii clari. Pătrunde prin ferești/ Nepăsătorul soare. Și te-arată/ Pe scări, în sala amplu luminată,/ În sala unde-ai fost. Și unde ești.// Era aceasta dimineața-n care/ Am fost lovit? Când am căzut pe zid,/ Sub ceru-nalt, tranșant și translucid,/ Învălmășit în sânge și sudoare?” – *Avatar*). Foarte multe obiecte din recuzita luptătorului medieval subliniază sensul simbolic primar al *cavalerului*: *armura* („În albe nopți, când mesele se-ntind,/

---

¹⁷ *Op. cit.*, p. 43.

Când sfînșii dorm cu facile stinse-n gură,/ Stau față-n față:
El călătorind/ În jilțu-nalt, cu flăcări pe *armură*. – *Desen în galben*); *lancea* („Cu negre *lănci* tăcerile ucid/ Cuvintele pierdute prin unghere./ Tăcuții fluturi. Gheara lor pe zid./ Îmbrățișați de-a pururi în tăcere” – *Desen în galben*); *spada* („Strângând în pumn o *spadă* sângerie?” – *Reminiscentă*); *viziera, zalele metalice* („Și umbra lui, alătura de el,/ Cu umbra dimpotrivă se-ntretaie./ Alămuri blânde. *Zale de oțel*./ Tăceri de *vizieră*. Vâlvătaie” – *Desen în galben*). La limita dintre trezie și vis („În vis e cavalcada? Sau aieve?” – *În codrii fără capăt*), se produce joncțiunea avatarică dintre eul liric și *cavalerul medieval* („Mă recunosc în mine însumi. Sunt/ Cel ce purtase-o tulbure armură,/ Cel ce ascultă-n dimineața pură/ Copitele pe drumul de pământ./ Și-naintez sub coama foșnitoare/ A negrilor stejari. Spre tine vin,/ Frumoasa mea, de vis, de vreme plin – / În codrii fără capăt, verdea zare...” – *În codrii fără capăt*).

Elemente din ambientul Poetului determină conștientizarea unor predispoziții native pentru transpunerea eului într-un mediu simbolic similar celui al *cavalerului*, pe care îl descoperă în propriul suflet:

„Am fost, desigur, foarte fericit
În sumbra, păduroasa mea cetate.
Căci, iată, amintirea ei străbate,
Ca un izvor prin straturi de granit,
Imensele depuneri de uitare
Ce-mi zac în suflet. Însumi mă scufund
Spre-acel inel de negură, rotund,
Iluminat intens de-un negru soare...” (*Păduroasa cetate*)

Această stare de spirit conduce spre evocarea unei atmosfere medievale vitale, prin plasarea în poziții-cheie a

unor semne relevante pentru arhitectonica și peisajul lumii originare a *cavalerului*:

- *cetatea*: „E-un lanț de fum de-aici până la ea,/ La turburea *cetate*. Scara, iată,/ Colindă înălțimea. Scara grea/ Și balustrada ei înaripată” (*Desen în galben*, 7); „Te-ntâmpină colinele. Și vezi/ În fiecare zare doar o pată/ De negură. Doar antice livezi/ Și-n adâncimi – *cetatea* ferecată” (*Colina*);

- *donjonul*: „Vin tot mai rar și stau tot mai puțin./ Simt roata alergându-mă din spate./ Urc spre *donjon*, hieratic și deplin –/ Mă mut încet cu totul în *cetate*” (*Cercul*);

- *turnul*: „Dau iar ocol *cetății*. *Turnul* lasă/ o neclintită umbră mătăsoasă/ pe zid, pe iarba crudă, pe cărare” (*Thanatica oglindă*, 1)

- *zidul*: „S-aștepți la *zid*, să calci în largul lui/ Și bolta să te prindă. Când răsare/ Sub *zidul* vechi, sub mușchiul lui verzui,/ Sub ploaia lină-a ceasurilor rare” (*Desen în galben*, 7); „E vremea iar? Acum, când lângă *zid*/ Trec roiurile nopții, cete, cete?/ Se-aprinde blând în vis, se-aprinde-n vid,/ În față chiar, alături, în perete” (*Desen în galben*, 9);

- *murul*: „Coboară drumu-n albe cotituri/ Și parc-ar prinde-o-n gură. Parc-o pierde./ Săbii de foc aleargă peste *muri*,/ În pure adâncimi de abur verde” (*Colina*); „Ghitarele-nnoptate. Zarva lor/ O soarbe marea. Aburul armurii,/ Astrul ceșos, austrul călător/ Împodobesc drapelele și *murii*” (*Lacul*);

- *crenelul*: „În urmă cad *creneluri*. La asalt,/ Ruina lor sporise, zarva încă/ Pătrunde fumul, stâlpul său înalt./

Aici e-o apă calmă și adâncă” (*Desen în galben*, 10); „Ea este-aici. Acesta-i chinul meu./ În zare ca-n oglindă-i scufundată./ Urc spre *crenel*, pe pantă urc mereu/ Și n-o zăresc întregă niciodată” (*Colina*);

- *arcada*: „*Arcadele* și geamurile. Lor/ Te-adaugi blând. Ninsorea li se-abate/ Cu gest închis, cu umblet foșnitor/ *Arcade* repetând înnegurate” (*Desen în galben*, 4);

- *bolta*: „Sub *bolți* intrând. Pe laturi, clara zi/ Destramă umbre. Rumen se deschide/ Geam după geam. Deasupra – *bolta* gri./ Armuri bătrâne tremură-n firide” (*Desen în galben*, 8);

- *podul*: „La straja doua, *podurile* gem/ Sub lespezile lunii. Stau deoparte/ Tăcuții sfincși, cu aripile ghem,/ Uniți adânc în fluviu, ca în moarte” (*Desen în galben*, 9);

- *scara*: „Urc *scara* iar – în gând – și nu ajung./ În ivăr mâna-mping ca-ntr-o mânășă./ Treptele gem. Fuiorul lor prelung/ Același e și dincolo de ușă” (*Scara*); „Nu te-ndoi: e-o salbă de cămări/ Și-n fiecare flacăra așteaptă./ Șerpuitoarea *uliță de scări*/ I-aruncă fiecăreia o treaptă” (*Clopotul*);

- *poarta*: „*Poarta* e-nchisă umbros, ca o hersă./ Se-aude încă sub *bolți*/ urletul pietrei mușcate de dinții/ înaltelor grile,/ urletul care – el abia, numai el – / te-a trezit” (*Poarta*);

- *dalele*: „Bat ceasurile. Scama lor de-argint/ Colindă încăperile. Și cade/ Pe *dalele* de piatră, tresărind./ Prin geamuri intră luna, în cascade” (*Desen în galben*, 9); „Stăteai pe pod, sub ziduri. Te-am iubit/ Acolo chiar, pe *dalele* curbate,/ Și am rămas cu tine în cetate,/ Și cred că tot acolo am murit...” (*O arhi-amintire*);

- *pavajul*: „Și-n depărtarea lui, spre care calc/ (*Pavaj* de vis sub lună, drum de talc),/ tresari. Tablou-ntreg îl reînvii/ reaprinzând lunarele-ți făclii” (*Culegătorul de alge*, 10);

- *burgul*: „Se-ntunecă urcuşul. Noaptea vine/ Şi mie însumi chipul mi-l arată./ Sunt fericit. Sunt singur. Eu sunt, iată!/ În negrul *burg* e loc doar pentru mine” (*Trubadurul din vis*, 9);

- *clopotul*: „Iau scara-n paşi şi-mi pare că m-afund./ E-un *clopot* scara: sună-n întuneric./ Eu sunt ecoul pietrelor, rotund./ Sunt piatra chiar. Sunt *clopotul* himeric” (*Clopotul*);

- *colina*: „Astfel încât *colinele* pătrund/ În zare unduind şi se răsfiră/ Cu zale argintate peste prund./ Respiră lacu-n lună, ca o liră” (*Lacul*); „Nişte *coline* vii, tremurătoare,/ Sub cerul înnorat. A doua zi,/ Le străbăteai, cu ochii fumurii,/ Ca după-o prelungită-mbrăţişare” (*Thanatica oglindă*, 5, în vol. *Culegătorul de alge*);

- *pășunea*: „Mă-ntorc, în ziua clară, spre cetate./ Păduri în zare. Albe drumuri. Calme/ *Pășuni* ce țin amiazantreagă-n palme./ Şi moartea, ce ne mână-ncet din spate” (*Trubadurul din vis*, 9);

- *pajiștea*: „O urmă temătoare de licorn/ Însângerează *pajiștea*. E-o rază/ Pe care răsuflarea unui corn/ Ca într-o pantă limpede se-așază” (*Amurg*); „Către fundal, curg *pajiști*. E-un abis/ De frunze, o maree de verdeață./ Soarele alb, cu ochiul larg deschis,/ Privește din adânc spre suprafață” (*Tablou*);

- *șesul*: „Păduri înlăcrimate. Sumbrul *șes*/ al timpului întors la început./ Un *Râu* familiar (Re-cunoscut?)/ un *Râu* ce mă zdrobește, ca un scut” (*Culegătorul de alge*, 10);

- *crângul*: „Și-acum e soare. Palidul ecou/ Al vocilor prin *crânguri* se destramă./ Privești în vin, în limpede tablou,/ Şi chipul tău e plin, până la ramă” (*Tablou*);

- *pădurea*: „Toamna/ coboară/ prin trupul *pădurilor*, lin,/ cu palmele, cu gura/ pline de sânge” (*Octombrie*);

- *codrul*: „Cuprinși de lunecare, iată-i duși/ Pe lungi cărări, în negre labirinte./ Deschide *codrul* uși, albastre

uși,/ Rămâne cornul veșnic înainte" (*Amurg*); „Călătoream,
de mult, către apus,/ Când drumul m-a adus într-o
câmpie/ Greu adâncită-n umbra viorie/ A *codrilor* ce-o
străjuiau de sus" (*O arhi-amintire*);

- *stânca*: „Așa ne prinde soarele-n amurg,/ Ca-ntr-o
imensă cameră obscură:/ Noi doi pe *stânci*. În urmă, negrul
burg./ Și pescăruși ce dorm cu alge-n gură" (*Cristal*);

- *marea*: „Rămâi la geam. La geam, în umbră, stai/ Sub
brize reci. Desen în galben. Iată/ Dinspre vitralii *marea*-
ntunecată/ Cu vele risipite-n evantai" (*Desen în galben*, 1);
„În față – *marea*. Zidurile – sus./ Nisip de raze flutură-n
clepsidră./ Se-ntunecă cetatea la apus,/ Cu soarele pe
umeri ca o hidră" (*Zbor*);

- *râul*: „Desigur, e un *Râu*. De ce n-ar fi?/ Îl găzduiesc
arcanele pustii,/ Îl găzduiește visul tot mai des./ Păduri
înlăcrimate. Sumbrul șes/ al timpului întors la început./
Un *Râu* familiar (Re-cunoscut?)/ un *Râu* ce mă zdrobește,
ca un scut" (*Culegătorul de alge*, 10) etc.

Ca și *avatarul-lup*, *cavalerul* revine, dintr-un trecut
abisal, în clar-obscurul dintre subconștient și conștient
(„spațiul infinit,/ neguros,/ dintre subconștient și /
conștiință" – *Moartea tatălui*), dintre somn și veghe,
exprimat, în plan simbolic, de semnele nominale *ceață*,
cețoasă, *negură*, *difuz*, *noapte*, *beznă*: „Ca o plantă *cețoasă*
urci/ spre ferestre,/ întâmpinându-mă. Însumi/ departe
sunt, în aceeași *ceață*/ diafană, fierbinte, în aceeași carne a/
negurii prins. Îmbrățișarea – reptilă/ *difuză* – devoră
întinderea.../ Am adormit, desigur. Și *noaptea*/ mă dizolvă/
în *beznă*" (*Ca o plantă cețoasă*).

Raportarea la *avatarul-cavaler* este asumată de Poet ca
fapt existențial, real, nicidecum ca produs al visului sau al
halucinației:

Atunci chiar auzeam pașii mei, copitele calului, simțeam lancea în mână, îmi plăcea mult lanțul cu ghioagă etc., acum totul s-a spiritualizat. Însă mă impresionează la fel de puternic, poate chiar mai puternic¹⁸.

Într-o poezie scrisă pe parcursul unei jumătăți de veac, există *un atunci* și *un acum*, care se pot ilustra fără echivoc. Astfel, întâlnim în lirica dorcesciană atât prototipul *cavalerului medieval* – războinic, romantic, cu gândul la frumoasa lui Doamnă, spre care se îndreaptă în galop, cât și modelul *cavalerului ioinit*, sacralizat, care apare la fel de clar, decisiv, pentru a-l face pe cel ce deplânge moartea soției să înțeleagă ce înseamnă eroismul în durere și speranța în veșnicia iubirii unice.

Pentru prima situație, cităm integral poemul *În codrii fără capăt*, ca o dovadă indubitabilă a întrepătrunderii fericite, exuberante, a sinelui poetic cu avatarul său *cavaler*:

„În codrii fără capăt, verdea zare
A frunzelor, a ierburilor, lin
M-acoperă, de vis și vreme plin,
Într-un vârtej de umbre mișcătoare.
Copitele, pe drumul de pământ,
Se-aud distinct, ca inima. Și-n gene
Port toată mierea micilor poiene
Ce mă-nsoțesc vibrând, din când în când.
În vis e cavalcada? Sau aieve?
Imensa bucurie de a fi
Etern, într-o eternă noapte-zi,
Îmi umple gându-asemeni unei seve.
Am fost. Voi fi. Fusesem. Sunt. Ce preț

---

¹⁸ Citez din convorbirile mele cu Eugen Dorcescu.

Mai au acum *aproape* și *departe*?
În ochiul amintirii fără moarte
Alunecă și cal, și călăreț.
Mă recunosc în mine însumi. Sunt
Cel ce purtase-o tulbure armură,
Cel ce ascultă-n dimineața pură
Copitele pe drumul de pământ.
Și-naintează sub coama foșnitoare
A negrilor stejari. Spre tine vin,
Frumoasa mea, de vis, de vreme plin –
În codrii fără capăt, verdea zare...”

Atracția pentru avatururi se înscrie în apetența pentru ilimitare, pentru permanență și solidaritate de stirpe înaltă. Confesiunea lirică – autodefinirea metaforică drept *cavaler*: „Mă recunosc în mine însumi. Sunt/ Cel ce purtase-o tulbure armură,/ Cel ce ascultă-n dimineața pură/ Copitele pe drumul de pământ”, coroborată cu versurile din *Avatar I*: „Și-am tresărit simțindu-mă. În trup/ Eram cu mine însumi împreună.../ (Când m-am trezit, alătura un lup/ Se oglindea în *Râul* alb și-n lună)”, demonstrează cât de puternic este asimilat, organic, și cât de convingător este enunțat artistic – într-o veritabilă *ars persuasio* – simbolul cultural al avaturului.

Frumoasa spre care se îndreaptă eul liric („Spre tine vin,/ Frumoasa mea, de vis, de vreme plin –”) este tot o figură abisală, după cum reiese dintr-un poem anterior: „Întoarce-te, *frumoaso*, în abis.../ Făcliile se sting. Imensa lună/ Deasupra mării ochiul și-a deschis/ (Celestul ei pahar de mătrăgună)” (*Trubadurul din vis*, 8). Logica textuală ne permite să abordăm iubita eului liric ca avatur al Doamnei cavalerului, mai cu seamă pentru că *O arhi-amintire* se referă tocmai la refacerea unui cuplu avaturic:

„Stăteai pe pod, sub ziduri. Te-am iubit
Acolo chiar, pe dalele curbate,
Și am rămas cu tine în cetate.
Și cred că tot acolo am murit...

Uitasem totul: codrii, lungul drum,
Cetatea, podul, gustul gurii tale...
Și, brusc, mi le-am reamintit acum,
Când mi-ai zâmbit ca și atunci, pe dale”.

Ipoteza prezenței unui cuplu avataric în lirica dorcesciană este confirmată și de acele versuri din *Spasm sideral*, care atestă nu doar profunzimea, ci și dimensiunea transcendentă a erosului dorcescian: „Vai, una suntem,/ Ne unim/ dinspre moarte!...” Poetul însuși și-a încadrat poezia de dragoste, ca și iubirea care a inspirat-o, într-un mit de largă circulație:

Acesta a fost și a rămas pattern-ul atitudinii mele erotice: Poiana înflorită, cetatea, cavalerul, trubadurul. Nu am comunicat, nu am împărtășit, de-a lungul vremii, decât unei singure persoane de sex feminin *visul celtic* (s.n. – M.-I.B.).¹⁹

Moartea iubitei nu putea zdruncina o iubire mitică. În plus, reiterarea cuplului este o perspectivă perfect posibilă în simbolistica avatarurilor. Dar, la tăria înfruntării cruntei realități a absenței fizice a Doamnei, a contribuit și apariția, într-o înfricoșătoare concretețe, a cavalerului Litovoi (vecin al ioaniților?), salutar pentru revigorarea, din străvechi rădăcini, a eului liric. Prin intermediul simbolului avataric, eul liric se întoarce spre sine, își redescoperă puterea și noblețea, fidelitatea față de crezul său existențial și artistic și, afirmându-le, poate merge mai departe:

---

¹⁹ Din convorbirile mele cu Eugen Dorcescu.

„Sunt neam de cavaleri și
de eroi.
Prea bine știu: mă trag din
Litovoi.
Dorm, ca strămoșii mei, pe
lănci și scut.
Și-o singură iubire am
avut.
Nu știu nici a
minți, nici
a-nșela.

Drept care, ea. Doar
ea.
Și numai ea” . (*Nirvana*, 30)

La intersecția simbolică dintre *cavaler* și eul poetic se ivește *trubadurul*, simbol al lirismului medieval. Acesta este în relație foarte strânsă cu celelalte două, într-o poziție de mediator. De fapt, *trubadurul* din poezia lui Eugen Dorcescu este și *cavaler*, în vreme ce eul liric este, la rândul său, și *trubadur*, și *cavaler*: „Însă stirpea mea-i alta:/ eu sunt un străvechi *trubadur*,/ un uitat *cavaler*,/ care-și așteaptă,/ împotriva oricărei/ speranțe,/ Stăpâna” (*Nirvana*, 7); „Păstrează prea-himerica-i cetate,/ În care el, *viteazul*, *trubadurul*,/ În care el și eu vom fi de-a pururi,/ Cu bărbăteasca-ne singurătate” (*Reminiscentă*).

Trebuie să amintesc însă, pentru a respecta litera și spiritul poeziei lui Eugen Dorcescu, că „bărbăteasca [lor] singurătate” caracterizează și *lupul*, care nu este cu nimic mai prejos decât celelalte avataruri („Doar el, doar *lupul* singur stă deoparte/ Nu poate juca dublu, nu se-mparte” – *Sfârșit de veac*; „Iar el stă neclintit în luminiș,/ Sub grei

copaci, sub cerul greu, în soare./ Privește-n tulburi lumi interioare/ Cu ochii verzi și reci, întredeschiși.// Apoi dispare lin, el știe cum,/ Căci haita latră laș, dar nu se arată./ Dispare în pădurea eterată,/ La care nu ajunge niciun drum” – *Totem*).

În vreme ce *lupul* și *cavalerul* sunt simboluri de identificare, integrate în paradigme semiotice ample, în care o mulțime de forme simbolice se asociază întru cristalizarea arhetipurilor, *trubadurul* rămâne, în lirica dorcesciană, un simbol cultural nedefinit, de inserție pur culturală, invocat doar ca ascendent al Poetului: „*Trubadurule, vino! E noapte./ O caldă cetate așteaptă, un/ labirint, în care umbra te caută/ iar, implorând*” (*Răspunsul*).

Prototipul *trubadurului* este ademenitor din punct de vedere estetic, dar ocultat de o neguroasă depărtare, cvasiimpenetrabilă, totuși, nu prohibitivă: „*Și trubadurul/ coboară treptele înfiorat,/ sub luna de platină căutându-te/ iarăși... Freamătă plopii. Frunzișul/ fărâmițează întunericul/ până departe*” (*Luna de platină*). *Trubadurul* pare a fi cel mai tenebros, cel mai ascuns, dar și cel mai sensibil dintre avatarurile eului liric.

În concluzie, avatarurile sunt forme materiale iluzorii, activate periodic de forța spiritului animator, indiferent la convenții de orice natură. Stăpânirea de sine, demnitatea, cultul valorilor, puterea, devotamentul descriu, în esență, arheul căruia îi aparține eul poetic, laolaltă cu avatarurile sale. Modelul arhetipal, pe care Poetul îl convertește de la material la spiritual, este sublimat prin problematizarea existențială a celui ce coabitează, în deplină armonie, cu avatarurile sale, dialogând cu acestea, când și când: „*Întunericul nu-i/ decât un fel de-a vorbi cu tine însumi/ (cu mine însuți?)*” (*Dialogul, în vol. Epistole*).

În cazul ființei întru Ființă, misterul prevalează asupra rațiunii, iar arhi-amintirea avatarurilor, actualizarea lor și

solidarizarea necondiționată cu acestea definesc o conștiință transcendentă. Mai mult decât atât, universul avatarurilor este, cel puțin din punct de vedere semiotic, lumea libertății absolute a Poetului. Poetica avatarurilor nu este una de nișă, ci de amplitudine inter- și supra-culturală, întemeiată pe (auto)cunoaștere, pe meditație și pe transcedere a tuturor limitelor imaginabile, întru eternizarea valorilor spirituale, întru sublimul existențial.

2. Simbolistica elementelor primordiale

Eugen Dorcescu operează dezinvolt cu simbolurile primordiale și cu formele lor variate de manifestare, demonstrând, prin recurența și amplificarea paradigmelor lirice, faptul că universul său referențial depășește, datorită temeiurilor și reverberațiilor spirituale, condiționările fizice („Teascul vremii stoarce/ Materia ce suntem” – *Cronică*; „Sub mângâierea legilor de fier,/ Trăiești și mori și suferi omenește...” – *Cronică*). În acest context, ființa umană însăși este remodelată și redefinită poetic („Un altul sunt./ Ins de țărână, sânge și Cuvânt (s.n., M.-I.B.),/ Ce vede pomi și flori întâia oară” – *Cronică*). Exprimându-se prin cuvânt, Poetul se apropie – mai mult decât ceilalți artiști, rămânând, totuși, foarte departe –, de Dumnezeu, al Cărui Cuvânt este viu, în sens absolut:

„Căci Cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător, mai tăietor decât orice sabie, cu două tăișuri: pătrunde până acolo, că desparte sufletul și duhul, încheieturile și măduva, judecă simțirile și gândurile inimii” (*Evrei 4, 12*).

Sub incidența sintagmei taxonomice: „materie spiritualizată”, recunoaștem atât simboluri primordiale, cât și izomorfisme ale acestora. Ele constituie importante unități dintr-o construcție poetică omogenă. Suntem tentați să afirmăm că, din numeroasele volume de poezie

dorcesciană, rezultă un singur text, care fixează, respectând regulile coerenței și ale coeziunii, un amplu discurs despre misterul existențial, privit ca un „infini în mișcare” (*Sub cerul Genezei*, 11) spre Nirvana, spre El Shaddai.

Posibilitățile combinatorii din paradigma simbolurilor primordiale – presupunând asocieri între ele sau/ și cu alte tipuri de simboluri – justifică o mulțime de universuri poetice existente sau potențiale. Câteva, sau, poate, unul singur, emblematic, se conturează pe un parcurs liric de durată, degajându-se, de cele mai multe ori, dintr-o ediție definitivă, ediție de care Eugen Dorcescu beneficiază deja²⁰. În termeni poetici, formularea ideii unui univers propriu definitoriu este mult mai plastică:

„Și, brusc, s-a lansat în
abis,
strângând universul
– universul său –
împrejurii,
cum strânge pilotul
o parașută”. (*Maya*, în vol. *Piața Centrală*)

Unde s-ar situa acest univers al lui Eugen Dorcescu? Nicidecum în imanență. Libertatea de gândire și de expresie, nevoia de desprindere de materie – „ca flacăra zvâcnită din cenușă” – dovedesc măsura în care Poetul a realizat faptul că adevărurile esențiale nu sălășluiesc în reprezentările fizice ale lumii, ci în metafizică: „Nimic nu e aicea. Totu-i peste” (*Pontica*, 3, în vol. *Desen în galben*).

---

²⁰ Eugen Dorcescu, *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, ed. critică de Mirela-Ioana Borchin, Timișoara, Ed. Eurostampa, 2015.

Un vers-cheie, cât se poate de clar. Cu care Eugen Dorcescu participă la dezbaterile de idei specifice dinamicii culturale. Simbolurile îl ajută să spună altceva decât ceea ce semnele transmit îndeobște („Nimic din juru-i nu/ era/ ce era./ Totul era o/ proiecție-a sa” – *Elegiile de la Bad Hofgastein*). Poetul se referă, în fapt, la metarealitatea pe care o imaginează, dar nu arbitrar, ci după convingerile determinate de studiu, de cultivarea permanentă a spiritului.

O trecere în revistă a principalelor simboluri ale „materiei spiritualizate”, simboluri cu rol de centri semantici în lirica dorcesciană, va ilustra emergența acestei arhiteme – misterul existenței „peste” –, tratate în nenumărate variante de către un poet deschis, care intenționează să întrețină un dialog cu lectorii imaginitivi, ei înșiși inițiați în cultura spirituală.

Pentru exemplificarea intervenției simbolurilor în enunțarea poetică, am conceput un inventar sumar, care, din cauza lipsei de spațiu, atestă doar, printr-o singură ocurență, prezența simbolului în textul dorcescian, neglijând factori semnificativi foarte importanți, precum frecvența sau relevanța utilizării acestuia. Astfel, simbolurile primordiale și cele derivate din acestea alcătuiesc veritabile paradigme semantice: apa și izomorfismele simbolice, focul și izomorfismele simbolice, pământul și izomorfismele simbolice, respectiv aerul și izomorfismele simbolice.

2.1. Apa și izomorfismele simbolice

- *Apa* („Așa cum suntem, apă lângă apă” – *Aniversare*, în vol. *Pax Magna*) și formele sale de manifestare: *marea* („Apoi,/ marea a adâncit universul într-o singură parte/ și n marele lui balans am căzut”. – *Zid*, 2, în vol. *Arhitectura visului*); *râul* („O, verde indicibil! Grea lumină/ în negrul Râu, în sumbrele portaluri! – *Thanatica oglindă*, 4); *fluviul*

(„La straja doua, podurile gem/ Sub lespezile lunii. Stau deoparte/ Tăcuții sfincși, cu aripile ghem,/ Uniți adânc în fluviu, ca în moarte” – *Desen în galben*); izvorul („Și geamurile curg. Beteala lor,/ Ce umple zidul, golurile-și lasă/ În Râu sfârmat, în turbure izvor” – *Desen în galben*); fântâna („Plânge sincer, inertial,/ plânge cosmic,/ așa cum plânge/ streășina, așa/ cum plânge/ fântâna” – *Moartea tatălui*); lacul („Astfel încât colinele pătrund/ În zare unduind și se răsfiră/ Cu zale argintate peste prund./ Respiră lacu-n lună, ca o liră” – *Lacul, în vol. Arhitectura visului*); cascada („Era sus, la cascadă,/ i-am vorbit, dar/ n-a vrut să-mi/ răspundă,/ nu părea să mă/ vadă” – *Elegiile de la Bad Hofgastein*), valul („De-o parte și de alta – valul rupt./ Și tu și val, rășfrânți ca-ntr-o oglindă” – *Desen în galben*); unda („Aceste versuri clare, cum e unda/ Izvorului din care, prunc fiind,/ Luam în palme ramuri de argint/ Cu existență scurtă cât secunda” – *Cronică*); ploaia („Dar ploaia-l ignoră. Ea spală/ și duce la vale,/ duce cu sine (ea știe unde)/ sângele mineralizat și uitat/ printre dale” – *Abaddon*); norii („Ce tulburi avalanșe! Norii gri/ Trecând peste abis ca niște grape!” – *Desen în galben*); roua („Fânul, greu de/ rouă, de/ flori,/ traversat de raze și/ de triluri, în/ zori...” – *Sub cerul Genezei, în vol. Piața Centrală*); bruma („Și acuma/ umbrele morții le urcă pe chipuri/ ca bruma” – *Abaddon*); ceața („dar, niciun moment, n-a/ părăsit masa de ceață și fum/ a lui Thanatos” – *Poemele Bătrânului*); lacrima („Lacrima/ e singura/ punte/ spre moarte” – *Moartea tatălui*); pârâul („un ultim pârâiaș oribil/ de sânge” – *Poemele Bătrânului*); stropul („Ascultți în noapte ploaia la fereastră,/ Cum cade, cum se-adună strop cu strop” – *Cronică*); potopul („Ascultți în noapte biblicul Potop,/ Reiterat, subtil, în vremea noastră” – *Cronică*); saliva („... nimic,/ nici tigrlul, nici leul,/ lansați spre gâtlej, în/ avânt,/

nici cuțitul,/ scâldând în *salivă* și-n/ lacrimi cel din urmă/
cuvânt,/ nici securea, nici/ rânjetul coasei,/ oprit în obraz și
pe/ dinți lunecând,/ nimic din acestea,/ fii sigur că nu,/
nimic nu se-aseamănă cu/ atacul subit al angoasei” – *Omul
din oglindă*); *lichidul amniotic* („*Amniotice grote, amniotice/
scări te absorb./ De pretutindeni,/ ploaia mărunță/ (o
reavănă țărână și ea)/ îți aprinde intens,/ tot mai intens,/*
privirile ude” – *Privirile ude*, în vol. *Epistole*), *lichidul
spermatic* („*Își separă însoarele/ coapse,/ ce vibrează,/*
prelung, îndelung,/ precum niște sinapse,/ spre-a primi,
*în/ lăcașul grăuntelui/ – al ovulului cosmic – / Râul, plin
de raze și/ nori,/ Râul – lichidul spermatic/ al Muntelui*” –
Piața Centrală); *bulboana* („*De fapt, soluția e în acest din/
urmă punct,/ în suflet adică,/ fiindcă acolo se află o
bulboană/ străveche,/ un străvechi chip al/ lunii,/ o privire
străveche – a bătrânului,/ a tatălui său, a bunicului său*” –
Moartea tatălui); *gheața* („*Când te smulgi, ziua rea te izbește
în/ față,/ îți aruncă-n obraji o găleată de/ gheață*” –
Abaddon); *bale* („*umplându-ne/ de bale destinul*” – *Poemele
Bătrânului*); *puhoai* (*inundație, torente*) („*Puhoai, inundație,
torente,/ Investituri hilare sau demente,/ Război, demo-
crație, crime, bombe,/ Ivindu-se atât: Ca să sucombe...*” –
Exodul); *zăpada* („*Ploaia poartă arome de stânci și/ zăpadă*”
– *Exodul*); *aburul* („*Aburul celor uciși face ca/ veacul să
moară urât, și/ să tacă*” – *Sfârșit de veac*, 19); *scuiapat*
 („*Acesta e-nțelesul: Nu te știi,/ Nu te cunosc, nici nu
exiști. Sau, poate,/ Ești numai un scuiapat de vizitiu,/*
Amestecat cu balega-ntre roate” – *Omul de cenușă*, 1); *zoaie*
 („*Mucegăita ei dulcegărie/ Se scurge-n zoaie groase pe
trotuar*” – *Omul de cenușă*, 4); *sudoare* („*cadavrele/ încă vii
erau pline,/ din creștet până-n tălpi,/ cu viermi lungi de/
sudoare*” – *Poemele Bătrânului*); *oceanul* („*ceva situat la
limita dintre/ viață și moarte,/ un limb pe care vremea/*

ucide durata,/ sugrumând-o, diminuând-o,/ împingând-o
în nemărginitul/ ocean al/ nemărginitelor/ cețuri” – *Poemele
Bătrânului*) etc.

2.2. Focul și izomorfismele simbolice

Focul („așteaptă clipa când își/ va îmbrățișa mesagerul
de/ flăcări,/ când va intra și se va/ face nevăzut în familia/
focului,/ când fiicele *focului*,/ nepoții *focului* vor/ deveni/
propria sa/ familie” – *Poemele Bătrânului*) și formele sale de
manifestare: *flacăra* („Flăcările i-au vorbit/ întotdeauna
Bătrânului,/ tot așa cum i-a vorbit, misterios,/ și vântul” –
Poemele Bătrânului); *făclia* („Căci noaptea se sfârșise. O
făclie/ De ceață putrezise lângă geam./ Și eu, privind în
zare, mă trezeam/ Din minerala toamnei amnezii” –
Culegătorul de alge, 5); *flama* („Iar nufărul meu ca o flacăra
arde/ peste nisipul verzei. Ca o *flamă* verzuie...” – *Zid*, 2,
în vol. *Arhitectura visului*); *facla* („Când sfincșii dorm cu
facle stinse-n gură” – *Desen în galben*); *fumul* („Așa cum
ești – stridentă, pângărită –, / Un merit ai, imagine de
fum!/ Un merit ce se-arată-abia acum,/ Când zgura vremii
a trecut prin sită” – *Cronică*); *fulger* („Doar, când și
când,/ca un *fulger* din vid,// ca un blitz din zenit,/ o
imensă uimire:/ Chiar ați murit?” – *Elegiile de la Bad
Hofgastein*); *jar* („Bătrânul simte aroma/ fierbinte a/
jarului,/ îi vede ochiul roșu, de/ vasilisc, îi vede/ solzii de
scrum,/ simte boarea unei noi/ înțelegeri,/ presimte/
vâltoarea, zborul,/ extazul – încă incert – al/ acelei/ *cognitio
Dei/ experimentalis*” – *Poemele Bătrânului*); *scrum* („Nimic
nu-nsemni. Ești pulbere și *scrum*./ O barcă veche-n larguri
părăsită,/ Un vreasc în crâng, o urmă de copită,/ O floare
ruptă și-azvârlită-n drum” – *Cronică*); *candela* („Ca-ntr-o/
celestă icoană,/ din zare în/ zare,/ soarele aprinde, în/ fiece
palmă-a copacilor, în/ fiece *candelă* argintată a/ *Râului*,/ o

lumânare” – *Piața Centrală*); *lumânare* („Fiul aprinde o/
lumânare/ la căpătâiul/ *tatălui./* Mult în amonte,*/* în timp,*/*
 fiul de-atunci/ *anticipa/* gestul de astăzi.*/* În aval,*/* tatăl de
 astăzi/ *primește,/* cenușă fiind,*/* lacrima și/ *lumânările/*
 fiului” – *Moartea tatălui*); *vâlvoătaie* („Și umbra lui, alătura
 de el,*/* Cu umbra dimpotrivă se-ntretaie.*/* Alămuri blânde.
 Zale de oțel.*/* Tăceri de vizieră. *Vâlvoătaie*” – *Desen în*
galben); *văpaie* („Și iată-l, îmbăiatul în *văpăi!* Nisip sub
 tălpi. Ce umedă aramă!*/* Calc, rar, pe țăr. Te-ntorci. Și
 ochii tăi –/ Două cărări de negură – mă cheamă” –
Arhitectura visului); *scânțea* („Conturul perlei. Labiile ei.*/*
 Ea tremură-n abis. Ea se răsfrânge/ *Într-o fântână roză de*
scânței./ E un havuz în jurul ei, de sânge” – *Perla*, în vol.
Arhitectura visului); *lumina* („Pe cât trup, pe/ *atâta noroi./*
 Pe cât duh, pe/ *atâta lumină*” – *Piața Centrală*); *luna* („Pe
 țăr și-n suflet urmele s-au șters.*/* Prin amintire nimeni nu
 mai trece –/ Adorm pe stânci, pierdut în univers,*/* Visând
 pe umeri gura *lunii*, rece” – *Trubadurul din vis*); *soarele*
 („Substanța zilei piere ca un fum.*/* Ce-a mai rămas din
 gesturi, din cuvinte,*/* Din ce-a fost ieri, din ce-a fost mai-
 nainte ?/ Doar *soarele* cumplit de peste drum” – *Cronică*);
steaua („*Stele* și constelații nu sunt –/ decât schelete de
 sfinți, risipite/ *în lutul văzduhului*” – *Piața Centrală*); *raza*
 („... în *Poiana* cu/ *flori,/* mărginită de/ *nuci, de salcâmi, de/*
arini,/ învelită în rouă și *raze*” – *Omul din oglindă*, 13); *far*
 („Sinele-i/ *marea./* Conștiința e *farul./* Sufletul/ *navighează,*
 pierdut,*/* în abisul ființei” – *Piața Centrală*) etc.

2.3. Pământul și izomorfismele simbolice

Pământul („Aici, pe *pământ*, doar atât e” – *Sfârșit de*
veac; „(Cum ar putea vreun om – ce-i doar *pământ!* – / Să-ți
 mai inspire dragoste sau teamă?)” – *Cronică*) și formele
 sale de manifestare: *muntele* („Iar sufletul meu/ *e*

asemenea *muntelui*" – *Epistole*); *prăpastia* („Ne-am tot retras din față-i. Ne-am proscris./ Cum te agăți de-o ramură, de-o stâncă./ Până-am găsit *prăpastia* adâncă/ A visului. Și am plonjat în vis" – *Cronică*); *insula* („Dar iată, ca o molimă, pătrunde/ Coșmarul și pe *insula* din vis" – *Cronică*); *genunea* („Însuți fără moarte ești?! De ce taci întruna? Spune!// – Înecatul din *genunei*/ E răspunsul ce-l dorești..." – *Cronică*); *dealul* („Mi-aduc aminte-un *deal*: urcat cu greu,/ Pustiu și pârjolit, plin de crevase./ Cumplitul foc ceresc îl devastase./ Mi-aduc aminte-un *deal*: acela-s eu!" – *Cronică*); *colina* („*Colinele* sunt – iată – sânii tăi/ Și eu, curbatul *Râu* ce le străbate" – *Culegătorul de alge*); *câmpia* („Călătoream, de mult, către apus,/ Când drumul m-a adus într-o *câmpie*/ Greu adâncită-n umbra viorie/ A codrilor ce-o străjuiau de sus" – *O arhi-amintire*, în vol. *Nirvana*); *câmpul* („Cum umblam altădată în zori,/ prunc fiind, peste *câmpul* cu flori" – *Abaddon*); *pajiștea* („O urmă temătoare de licorn/ Însângerează *pajiștea*. E-o rază/ Pe care răsuflarea unui corn/ Ca într-o pantă limpede se-așază" – *Amurg*); *malul* („De pe *mal*, un bătrân antediluvian/ caută cu undița (subțire scalpel)/ vreo umbră de pește" – *Abaddon*); *zăvoiu* („Pe vremuri, de Sfântul Ilie, în *zăvoi*,/ la nedeie,/ *Râul* înconjura mulțimea cu lichidele lui curcubeie" – *Abaddon*); *peștera* („Mă afund în *peștera* sufletului,/ în grotă lui nesfârșită./ Alerg tot mai adânc. Să uit, să nu-mi/ mai aud/ eul empiric, trupesc, rămas la intrare,/ să nu-l mai aud cum vomită" – *Abaddon*); *holda* („tragicul verde al *holdei* livide/ (al *holdei* bătute de ploii otrăvite,/ acide)" – *Sfârșit de veac*); *țărâna* („Pe chipuri, la mijloc,/ Se-adună-n tremur crețuri de *țărână*" – *Tablou*); *lutul* („Inscripție pe-analfabeta sapă:/ « Zadarnic muști din *lutul* fără apă! »" – 2000, în vol. *Omul de cenușă*); *nisipul* („Lumea coboară/ în privirile lui,/ descompunându-se/ precum *nisipul*" – *Epistole*); *piatra*

(„Se-aude încă sub bolți/ urletul *pietrei* mușcate de dinții/ înaltelor grile” – *Epistole*); *țärm* („Alergi pe *țärm*, alergii cândva demult,/ Râzând, prin iarba mării, înflorită” – *Trubadurul din vis*); *țarină* („Și țesătura *țarinei* vecine/ E-un rai de cârlegei și de caprine?...” – 2000); *falie* („Și/ apele mării/ mă trec dintr-o clipă în/ alta, dintr-o *falie*-n alta,/ apele mării sărate și calde,/ eroticele, înnebunitoarele/ ape” – *Epistole*); *grota* („Din nou e rândul *grotei*. Până când/ Privirea-i dantelată mă va strânge?” – *Reflux*); *stânca* („Adorm pe *stânci*, pierdut în univers” – *Culegătorul de alge*); *lespedea* („Și palmele ce-mi mângâie armura/ Pe *lespezile* inimii se scurg” – *Trubadurul din vis*); *cremenea* („metafizicul zid,/ dur, nepătruns, cum e *cremenea*” – *Abaddon*); *solul* („Un *sol* steril, otrăvit,/ din care lujerii nenumăraților idoli/ fericiți se ridică” – *Abaddon*); *noroiul* („Înjurături, șoferi care-și îndoaie/ Și-și scaldă limuzina prin *noroaie*” – 2000); *mâzga* („Plin de duhori și de *mâzga*, se trezește orașul” – *Abaddon*); *glodul* („Sub cerul și iernatic și urât,/ M-afund în *glodul* zilei până-n gât” – *Abaddon*); *huma* („Vremea, lepră subtilă, consumă/ întreaga făptură de/ *humă*” – *Exodul*); *gunoi* („Tu, Cel Etern, ești preandurat cu noi./ Nu suntem demni de milă, de mânie,/ De iad sau de cereasca-mpărăție./ Aruncă în neant acest *gunoi!*” – *Sfârșit de veac*); *mâl* („o adiere cu aromă de *mâl*, de/ mlaștină, de apă coclită” – *Poemele Bătrânului*); *groapa* („substanța aceea, pită în/ tenebrele *gropilor*” – *Poemele Bătrânului*); *zgura* („Acum, eul său/ – duhul său –, / eliberat de cumplita/ *zгурă* telurică,/ s-a limpezit,/ a-nviat” – *Moartea tatălui*); *ogorul* („*Scriptura* spune: Strângi exact ce sameni./ Pe-*ogoare* cresc ciulinii tot mai zdraveni/ Și-agonizează câini și infraoameni” – 2000); *hăul* („Ca un lup ce gonește spre/ *hăul* în care-o să cadă” – 2000); *grădina* („*Grădina* din care culegem, din/ care prânzim./ *Grădina*

sădită cu minunile Tale,/ *Yah Elohim*” – *Exodul*); *Poiana* („În *Poiana* cumplită,/ încărcată de cumplitete-i/ flori,/ ce-au văzut cum te naști,/ cum trăiești/ și cum/ mori” – *Omul din oglindă*); *piscul* („Mă aflu în *pisc*,/ sub ochiul soarelui, de/ vasilisc” – *Omul de cenușă*, 6); *movila* („Mama, o mărunță/ *movilă* de lut/ mișcător” – *Moartea tatălui*); *limbul* („pe subțirele *limb*/ de lumină” – *Moartea tatălui*), *nămolul* („*nămolul* mormântului”, *Sub cerul Genezei*, 15, în vol. *Piața Centrală*); *podîșul* („Condor imens, cu soarele în plisc,/ *Podîșul* curge lin către genune” – *Falie*); *plaja* („stau pe țarm/ pe *plaja* neagră” – *Drumul spre Tenerife*); *cenușa* („Nu te-amăgi: Scrie-ți, în singurătate, pentru nimeni,/ *cenușa*” – 2000); *pulbere* („Nimic nu-nsemni. Ești *pulbere* și scrum./ O barcă veche-n larguri părăsită,/ Un vreasc în crâng, o urmă de copită,/ O floare ruptă și-azvârlită-n drum” – *Cronică*); *dune* („Aceleași valuri, aceleași *dune*/ răsfir” – *Zid*, în vol. *Arhitectura visului*); *carne* („Clădim pe *carne*, sânge și pe oase/ Și – tocmai de aceea – în zadar” – *Cronică*); *pustiu* („Soarele trece,/ îi aud foșnetul, lung, peste stâncă,/ razele lui se rup din mare,/ se-adâncesc în *pustiu*” – *Zid*, în vol. *Arhitectura visului*) etc.

2.4. Aerul și izomorfismele simbolice

Aerul („se avântă-n vârtoarea de *aer*/ încins, în văpaia pancosmică” – *Poemele Bătrânului*) și formele sale de manifestare: *vântul* („el, *vântul*, a fost și a rămas/ un fel de alter-ego fantomatic,/ un vaier al eului,/ adresat eului” – *Poemele Bătrânului*); *cerul* („*Scripturile* avertizează: *Cerul*/ Va apăsa deasupra ta ca fierul,/ Și vei avea, drept sprijin, sub picioare,/ Pământul de aramă arzătoare...” – 2000); *văzduhul* („Spitalul, zumzet, freamăt, ca un stup,/ E numai suferință, numai trup./ Dar, răsturnat în marele *văzduh*/ Al verii, îți vorbește despre duh” – 2000); *bolta* („Din loc în

loc, pe/ *boltă* – câte-un nor./ Se-anunță un război/ Nimicitor” – *Sfârșit de veac*); *duhul* („Tatăl a plecat/ definitiv. *Duhul* lui/ se va feri să ne/ tulbure” – *Moartea tatălui*); *Duhul* („Numai *Duhul*/ se poartă/ pe deasupra genunii” – *Piața Centrală*); *adiere* („E cald ca-n toiul verii,/ dar, simultan, trece, fâlfâind,/ prin aerul iradiant, câte o/ *adiere* de gheață” – *Poemele Bătrânului*); *zefir* („Adierile/ zefirului/ sunt înșiși/ morții,/ ce ne prind, cu/ sfială,/ de mână” – *Sub cerul Genezei*, în vol. *Piața Centrală*); *brize* („Bătrânul a/ ieșit pe balcon,/ în dimineața de aprilie,/ *brize* umede, răcoroase,/ îi răsfată cenușa din plete” – *Poemele Bătrânului*); *vârtej* („Căderea asta-i zbor? Aprinsul disc/ Ca-ntr-un *vârtej* răsare și apune” – *Arhitectura visului*) etc.

2.5. Distribuția simbolurilor primordiale (și a izomorfismelor acestora)

După consemnarea simbolurilor elementelor fundamentale și a izomorfismelor acestora în numeroase locații poetice, ori de câte ori voi semnala ocurența unor elemente simbolice reprezentând cele patru stihii: *aer*, *apă*, *foc* și *pământ*, pentru operativitate, mă voi axa pe precizarea, generică, a simbolurilor primordiale, supraordonate.

Corelarea simbolurilor spiritualizate ale materiei se realizează, preponderent, în trei tipuri de sintagme: bimembre, trimembre și plurimembre.

Alăturarea a două forme simbolice implică fie alune-carea sensului de la o extremă sintagmatică la cealaltă:

- *apă* și *pământ*: „În fiecare zi,/ *ploaia* de *silex* îi smulge un înveliș,/ îi scurtează din umbră” – *Zid*; „Ci iată, strada – amestec de fiare și fiere – mă prinde-n/ *zăpezile* și *noroaietele* ei,/ nesfârșit de mizere” – *Sfârșit de veac*; „Și noaptea, în somn,/ mă contemp lu curgând,/ tot așa, ca un *râu* absorbit/ de *pământ*” – *Sfârșit de veac*;

- apă și aer: „Întoarce-te spre mine. Ești un val/ de aer auriu, patriarhal” – *Culegătorul de alge*;

- apă și foc: „dar, niciun moment, n-a/ părăsit masa de ceață și fum/ a lui Thanatos” – *Poemele Bătrânului*; „șiroid de/ apă de soare” – *Drumul spre Tenerife*;

- pământ și aer: „Crude brândușe/ vibrează-n pământ/ și-n văzduh” – *Epistole*; „Cineva în carne și duh te desparte,/ purtându-te așa, ființă duală, devorată/ de chin, dezbinată în sine, zi de zi,/ pân’ la moarte” – *Abaddon*;

- pământ și apă: „Cum umblam altădată în zori,/ prunc fiind, peste câmpul cu flori,/ lăsând brazde albastre de rouă” – *Abaddon*; „Râzând intens, cu muntele, cu marea:/ « Veniți, să ne jucăm de-a disperarea ! »” – 2000;

- pământ și foc: „Nisip de raze flutură-n clepsidră” – *Zbor, în vol. Arhitectura visului*;

- aer și pământ: „Trec, pe sub streășina/ porții,/ trec spre altar,/ chipuri de duh și/ țărână” – *Piața Centrală*; „Vai, om mizer, nemernicit ce/ sunt!/ De ce m-a zămislit/ așa/ Cel Sfânt?/ Un strop de duh și-un/ munte de/ pământ...” – *Nirvana*;

- aer și apă: „...chinul duhului ce se zbate,/ gemând,/ plin de limfă, de/ sânge” – *Poemele Bătrânului*;

- foc și pământ: „Trece o zi. Luna de cretă/ o desenează subtil/ în pupilele-ți negre...” – *Epistole etc.*;

fie întregirea unor diade simbolice, reunind principii contrare, precum:

- cerul și pământul: „Nimic nou, nimic vechi între/ cer și pământ” – *Piața Centrală*; „Și cerul tot să plângă adânc în ochii mei,/ Curbat spre zdrențuitele-mi brațe de țărână” – *Pax magna*; „Toate cele ce sunt/ se împart, ne-mpăcat,/ între cer și/ pământ” – *Sub cerul Genezei*;

- *apa și focul*: „Mări de foc se prăbușeau de-o lature!” – *Arhitectura visului*; „Peste anini și ape, lacrimi/ de soare se scurg” – *Omul din oglindă*, în vol. *Piața Centrală*; „Nu există niciun fel/ de-mpăcare/ între apă și foc,/ între soare și mare” – *Sub cerul Genezei* etc.

Atunci când simbolurile nu sunt doar alăturate (juxtapuse, coordonate, legate prin prepoziții), ci în vecinătate directă, fără niciun instrument gramatical între ele, legăturile semantice se intensifică, remarcându-se și o parțială suprapunere de sens, răspunzătoare pentru unitatea imagistică. În asemenea situații, se poate vorbi de imbricarea simbolurilor. Imbricările simbolice sunt neașteptate, dar convingătoare și ademenitoare pentru memorie:

- *apă - foc*: „Ce ploaie luminoasă mi-e sângele!” – *Perfecțiunea informă*, în vol. *Epistole*; „Sinele meu,/ ființa mea în apele lunii...” – *Luna*, în vol. *Epistole*;

- *foc - apă*: „ca flacăra sângelui/ să-l devore încet, să-l incinereze” – *Poemele Bătrânului*;

- *pământ - aer*: „... schelete de sfinți, risipite/ în lutul văzduhului” – *Piața Centrală*;

- *pământ - foc*: „Cum să pătrund în grotele solare?” – *Culegătorul de alge*; „Dă-mi Tu, Cel Veșnic, țara luminoasă/ În care fi-vom înșine lumini” – *Sfârșit de veac*.

- *aer - apă*: „Iată, de-o parte e Râul,/ e cerul ceșos, e pădurea de sălcii” – *Epistole*;

- *foc - aer*: „Cumplitul foc ceresc îl devastase” – *Cronică*;

- *aer - pământ*: „Urci treptele celestului mormânt/ Și Domnu-nchide ușa după tine” – *Cronică* etc.

În triadele simbolice, combinațiile sunt mai variate și imaginea artistică devine nu doar mai complexă, ci și mai bine organizată. Expresivitatea structurilor ternare provine din magnetismul material, din legăturile mai puțin

evidente și deloc uzuale ce se înfiripă în microuniversurile simbolice deloc arbitrare, ci structurate riguros, logic, cu naturalețe. Abundența acestora reflectă capacitatea de apropiere și enunțare sugestivă a adevărilor universale. Ca *poeta doctus*, Eugen Dorcescu nu numai „trăiește”, ci și construiește poezia, astfel încât aceasta să reflecte un mod de existență individuală, fizică și metafizică, accentuat spirituală:

- foc, apă și aer: „Lumina mării, cerul...” – *Arhitectura visului*;

- aer, foc și pământ: „Același cer peste tot, același nisip,/ aceeași lumină” – *Zid*; „Și pești, și pescari sorb din/ vâzduh pasta groasă/ de foc și pucioasă...” – *Sfârșit de veac*; „Înainte-i doar duhul.../ Și gustul iute al/ flăcării, și/ gustul cenușii” – *Poemele Bătrânului*;

- aer, foc și apă: „Nu pot și nu încerc să le despic/ Cerul de cer și soarele de soare,/ Marea de mări, uitarea de uitare” – *Anthropos ergon I*;

- aer, pământ și foc: „Numai sufletul meu, palpitând/ nevăzut în duhovnicul vânt./ Ca și trupul, firesc, pământesc,/ învelit în lumina către care/ tânjesc” – *Exodul*;

- aer, apă și pământ: „Vântul adie./ Norii-ating munții cu/ aripa lor cenușie” – *Exodul*;

- aer, foc și pământ: „În vâzduh – flacăra,/ jos, pe pământ – cenușă” – *Poemele Bătrânului*;

- apă, pământ și aer: „Ca-ntr-o cețoasă ploaie de nisip, / Ne vântură-n vârtejuri și ne mână” – *Cronică*;

- apă, foc și aer: „Aburul acestei lumini se/ risipește-n vâzduh,/ ne îneacă” – *Sfârșit de veac*;

- apă, foc și pământ: „Norii s-au dus,/ norii vin./ Soarele își înalță/ chipul sleit,/ peste marginea/ gropii” – *Moartea tatălui*;

- *pământ, apă și aer*: „Epistolele mele sunt scrise direct pe nisip./ Când văd cum marea și vântul le-nfășură,/ mănfior” – *Zid*;

- *pământ, foc și aer*: „Îl zăresc abia, când și când,/ fie-n lut dezmembrat, fie-n/ foc și-n văzduh fluturând” – *Sfârșit de veac*;

- *pământ, apă și foc*: „Lumea e țărmul. Sinele-i/ marea./ Conștiința e farul” – *Omul din oglindă*, în vol. *Piața Centrală*;

- *pământ, aer și apă*: „Te circumscrie: infinit de mic,/ Atol de duh pe-o mare genuină” – *Cronică*;

- *foc, pământ și apă*: „soarele,/ cu obrazul mânjit de/cenușă și lacrimi” – *Poemele Bătrânului*;

- *foc, apă și pământ*: „Ard sori minusculi/ la/ căpătâiul/ tatălui./ Râul vuieste alături,/ Poiana vibrează/ în mari și/ intense/ sonorități sclipitoare/ de verde” – *Moartea tatălui*;

- *foc, aer și pământ*: „Raza lor,/ străbătând văzduh și/ pământ,/ le scoate din neant, le/ animă/ pe cele ce sunt” – *Omul din oglindă*, în vol. *Piața Centrală* etc.

Ocurența unor forme diferite de manifestare ale aceluiași simbol primordial detaliază, amplifică sau adâncește imaginea, punând accentul pe sfera referențială aferentă acestuia:

- în sfera de incidență a apei:

- *apă* (2 ocurențe), *aer și foc*: „**râul** singur, purtând/ ceruri, soare și **nori**,/ infinitul oprit între/ noapte și zori” – *Sfârșit de veac*;

- în sfera de incidență a pământului:

- *pământ* (2 ocurențe), *aer, apă*: „A rânduit și cerul și **pământul**/ Și șesu-ntins și-atât amar de apă” – *Pax magna*;

pământ, apă și foc: „sufletul survolează/ dealuri, câmpii,/ râuri, desenate, în/ zigzaguri,/ de soare” – Omul din oglindă;

- în sfera de incidență a focului:

- *foc (2 ocurențe), pământ, aer : „Stele și constelații nu sunt/ decât schelete de sfinți, risipite/ în lutul văzduhului” – Sub cerul Genezei;*

- în sfera de incidență a aerului:

- *aer (2 ocurențe), pământ (2 ocurențe), foc:*
„Vântul/ răscolește pădurea,/ răscolește Poiana,/ umple,/ cu văzduh și/ lumină,/ pământul” – Piața Centrală etc.

Mai rar, dar deloc accidental, sunt asociate forme simbolice reprezentând cele patru elemente arhetipale – *apă, foc, pământ, aer* – în enumerații cu patru sau mai mulți membri, menite să acopere toată fenomenologia... spiritului:

„Să-l cuprindă întreg,/ să-l priceapă,/ să-l adune, din aer,/ din foc, din/ pământ și/ din apă” – Omul din oglindă;

„apele au luat/ locul văzduhului/ locul focului au/ luat locul pământului” – Drumul spre Tenerife;

„Nu există niciun fel/ de-mpăcare/ între apă și foc,/ între soare și mare./ Și, aidoma, înțelegere/ nu-i/ între-un stâlp neclintit/ de granit/ și zefirul hai-hui” – Piața Centrală;

„Dintotdeauna spre întotdeauna,/ Pluteau pe râu când soarele, când luna/ Și brazde moi, în boarea diafană,/ Curgeau din infinit către Poiană...” – 2000;

„Lăudat să fii, Doamne,/ pentru lumină și soare,/ lăudat pentru alba ninsoare,/ lăudat pentru ploi, pentru grâne,/ lăudat pentru luna și stelele, ce/ clipeșc primăvara în râu și-n fântâne” – Psalm;

„Suntem cumplit de departe! În față-i/ muntele. Și lumina. Și norul./ Și-acea treaptă de piatră-n/ văzduh, unde,

la răstimpuri, Îți/ sprijini piciorul” – *Hallelu Yah*, 5, în vol. *Exodul*;

„... ar citi, ar scrie, ar sta/ pe o bancă la țărmul/ marelui Râu,/ ar sta acolo, în preajma apelor/ marelui Râu,/ așteptând ca însuși soarele, ca/ însuși aerul, ca flacăra vremii,/ ca flacăra sângelui/ să-l devore încet, să-l incinereze/ treptat, să-l/ preschimbe în cea mai pură substanță –/ în etern volatila/ cenușă” – *Poemele Bătrânului*;

„Aș putea să revin,/ uneori,/ fie și-n vis,/ în Poiana/ cu/ flori,/ mărginită de/ nuci, de salcâmi, de/ arini,/ învelită în rouă și raze,/ mângâiată de/ norii amiezii,/ senini” – *Omul din oglindă*;

„cerul și soarele palid norii/ prăvăliți peste munți” – *Drumul spre Tenerife* etc.

Departate de a fi simple descripții de natură, asemenea tablouri comunică mesaje poetice variate, noncontradictorii, convergente în privința revelării miracolului Creației, a raportării existenței Poetului la aceasta și, prin ea, la Creator. Următoarele versuri amintesc de celebra motivație a lui Lucian Blaga pentru atitudinea sa față de „corola de minuni a lumii” („Căci eu iubesc/ și flori, și ochi, și buze, și morminte”):

„Bătrânul *a/ iubit* marea și apoi/ a uitat-o;/ *a iubit* muntele și apoi/ l-a uitat;/ *a iubit*, cândva, nebunește,/ Râul copilăriei sale, *a/ iubit* pădurile, dealul,/ Poiana,/ *a iubit* Pârâul, zăvoiu!” – *Poemele Bătrânului*.

Iubirii i se opune, la Eugen Dorcescu, uitarea, dar nu o uitare completă, ci una adânc tulburată de aducerea-aminte, care îl menține pe eul liric în legătură afectivă cu toate cele ce sunt, după cum o dovedește și următoarea ierarhie lirică, operată în funcție de intensitatea afecțiunii:

„Bătrânul
și-a simplificat,
și-a geometrizat
afectele. Spune
că ierarhia iubirilor sale
începe cu *Yah Elohim* (s.n., M.-I.B.), continuă
cu soția, nepoții, fiicele, cu
părinții și frații – cei după trup,
cei întru credință – ,
se oprește la semeni,
diluându-se enorm, pentru a-i
cuprinde pe toți, pentru a
se distribui egal fiecăruia,
se întoarce apoi, revine la
el însuși, încrezătoare,
dar Bătrânul nu vrea
s-o primească...” – *Poemele Bătrânului*, 2.

În ordinea vacuității, în perspectiva nirvanică, în miracolul existenței, nu doar natura, nu numai iubirea, ci și uitarea, amintirea, uimirea, moartea, viața etc. devin sublime.

Introspecția nu poate face abstracție de exterioritate, din moment ce toate cele patru elemente se reunesc, simbolic, și în constituția omului. Dimpotrivă, multe dintre aspectele exteriorului sunt asimilate de Poet și utilizate pentru cunoașterea lăuntrică. Aceasta nici nu se poate închipui, nici nu se poate exprima altfel decât prin recurgerea la datele universului cunoscut și recognoscibil. Nici marile adevăruri nu se pot spune făcând abstracție de percepțiile umane, de experiența lor fenomenologică. *Biblia* – cartea care îl călăuzește pe Eugen Dorcescu, explicând, până la un punct, și mistica poeziei sale, și sursele

fondului său liric, cultivat – adresează lumii întregi adevăruri fundamentale prin intermediul simbolisticii penetrante a celor patru elemente primordiale, despre care se face mai întâi vorbire în *Facerea*: Elohim plutea pe deasupra apelor, sacralizându-le, Dumnezeu a spus: „*Să fie lumină!*”, Dumnezeu a făcut cerurile și pământul, a separat uscatul de ape, a făcut omul din țărână și i-a dat viață din Sine (*Facerea 2,7*: „Domnul Dumnezeu a făcut pe om din țărâna pământului, i-a suflat în nări suflare de viață, și omul s-a făcut astfel un suflet viu”), l-a așezat pe om în grădina edenică (*Facerea 2,8*: „Apoi Domnul Dumnezeu a sădit o grădină în Eden, spre răsărit și a pus acolo pe omul pe care-l întocmise”) etc.

2.6. Prezența simbolurilor primordiale în poeticile dorcesciene reprezentative

2.6.1. În poetica vacuității

Prezența masivă a elementelor unei materii spiritualizate, oricât de ciudat ar părea, susține și simbolistica universală a vacuității. În exprimarea vacuității, de pildă, sunt atrase, pe lângă formele simbolice ale neantului, și simbolurile elementelor primordiale, care se raportează, din diverse unghiuri, la ceea ce Eugen Dorcescu consideră a fi „antimaterie”. Începinerea unor simboluri cu sensuri contradictorii, în structuri perfect logice, demonstrează faptul că cele două clase de entități semiotice, reprezentând materia și antimateria, se pot compatibiliza, deoarece au un segment comun de semnificație, în baza căruia se pot stabili relații contextuale. Numai aparent paradoxal, semul comun materiei și antimateriei nu este, în optica dorcesciană, /materia/, ci /spiritul/, iar argumentul forte pentru această accepțiune îl oferă chiar *Biblia* (v. *supra*),

conform căreia așa-numitele „materii primordiale” sunt făcute de Creator, deci se nasc spiritualizate. În imagistica poeziei lui Eugen Dorcescu, trecerile naturale de la simbolurile materiei la cele ale antimateriei reflectă infinitele fațete ale dinamicii spirituale:

- vidul – apa: „Și **vidul** apei/ îl purta spre abis” – *Zid*;
„Cu cât mai tare strigă, cu atât/ Îi simți cuprinși de **vid** și disperare./ Se-agață de un val în plină mare/ Și **valu**-i duce, sumbru și urât” – *Cronică*;

- vidul – focul: „Acum, în jur, e **vidul**, numai **vidul**/ și-n mijloc eu și **flacăra**” – *Culegătorul de alge*;

- vidul – aerul, focul: „sub cerul vânat, sub lună,/ vei străbate, fredonând,/ cărările **vidului**” – *Epistole*;

- golul – pământul: „Eu, pe pământ, abia mă regăsesc/
În mijlocul pretextelor reale – / Către **genuine** duce orice cale/
Și orice gând spre-un **gol** nepământesc” – *Cronică*;

- golul – apa, cerul și pământul: „În amurg/ apele separă – net – cer și pământ,/ distanța, **golul** distanței (și-al/ mării !...)” – *Epistole*;

- inexistența – apa, pământul: „Un glas în noapte. Stăruie și-acum,/ Când alte nopți se-amestecă. Tresare/ Pe lespezi, ca o burniță de **scrum**,/ **Inexistența** lui asurzitoare” – *Trubadurul din vis*;

- neantul – pământul: „Mi se pare/ că ceva a pierit,/ că în spatele **munților**/ e însuși **neantul**./ Că-n vacuitatea/ lui te ascunzi... – *Epistole*;

- neantul – focul: „Luna plutește, așadar, în **neant**,/ cum ar pluti în formol o tumoră, un/ furuncul gigant,/ o malformație din trupul lumii noastre bolnave,/ căzută sub scalp, sub cuțit,/ lunecând spre exit” – *Sfârșit de veac*

- absența – apa: „**absența** Ta îmi ridică în **sânge**/ niște lujeri ucigător de amari,/ fiindcă **absența** aceasta-i prea compactă, prea/ grea,/ încât mă și mir că o pot/ îndura” – 2000;

- absența – *stihia* (fol. generic): „Atunci,/ **absența** ta, ca o *stihie*, m-a/ izbit în adâncul/ cel mai adânc./ Am simțit cum toate/ ligamentele ființei/ se frâng” – *Nirvana*;

- nimicul – (omul) de pământ: „Se-ntoarce la/ acel precuvânt/ ce transformă/ **nimicul** în/ om de pământ/ și informul în formă” – *Omul din oglindă*;

- abisul – apa, pământul: „În marea ce-a/ fost la-nceput,/ în marea numită **abis**,/ numită *tehom*/ și care a palpitat și palpită și-acum/ în *abisul* din sufletul/ ființei de lut/ ha' adham,/ în bicisnicul/ om” – *Piața Centrală* etc.

2.6.2. În poetica religioasă

În aceeași logică, în poezia mistico-religioasă, simbolurilor religioase li se alătură simbolurile materiei spiritualizate, ambele aparținând aceluiași univers spiritual:

- „Grădina Domnului” (= ebr. *Gan Eden*) și pământul: „Totul e pur, ne-nceput,/ în **grădinile Domnului**./ Am uitat cine sunt. Mi-am uitat pergamentul,/ mica glorie, pana./ Stau în zori, plin de rouă, pe prag./ Și privesc: Domnul străbate *Poiana*” – *Abaddon*;

- *Biserica* (*candela*, *sfeșnicul*) și aerul, focul, pământul: „Noaptea,/ pe cerul vână și-nalt,/ *stele mari*, *stele mici*, ca/ niște *candele*, ard./ Eu stau sub povara lor și/ Te-aștept./ *Muntele* poartă **sfeșnicul lunii**/ pe piept” – *Exodul*;

- *Ierusalimul Ceresc* și pământul, apa: „Mulțimile cresc până-n zare, tot/ cresc,/ urcând, unduind, spre/ **Ierusalimul Ceresc**./ Fiecare umbră, fiecare ins/ are-n mână/ un toiag de/ *țărână*./ Fiecare merge și plânge./ Nu mai poartă-n *pietrișul* din gură/ nici măcar amintirea de *carne*, de/ *salivă* și *sânge*” – *Sfârșit de veac*;

- *Chivotul și pământul, apa:* „Chiar dacă-aș trece *munții* cu/ pasul, *marea* înot,/ tot Te-ai ascunde în/ nevăzutul *chivot*” – *Exodul*;

- *Crucea și aerul, apa, pământul:* „*Vântul* (sau *Duhul*) ne-o spune/ când vine, ne-o spune când/ iarăși se duce./ *Lacrima* chiar, căzută pe *piatră*,/ are formă de *cruce*” – *Exodul*;

- *Sfântul Duh și pământul, aerul, focul:* „Pe-alee-n fața mea – un porumbel./ Descins din *albăstrimi*, ca *Sfântul Duh*./ Un mesager de *raze* și de puf,/ Chemându-mă, din lume, către El” – *Cronică*;

- (Aluzia la) *Dumnezeu și pământul, focul, apa, aerul:* „În față-i/ *Muntele*. Și *lumina*. Și *norul*./ Și-acea treaptă de *piatră-n/ văzduh*, unde, la răstimpuri, *Îți*/ sprijini piciorul” – *Exodul*; „*Fânul*, greu de/ *rouă*, de/ *flori*,/ traversat de *raze* și/ de *triluri*, în/ *zori*,/ *fânul*/ răsfirat de/ *zefirul* hai-hui,/ *fânul* pur, ne-nceput,/ pe al cărui covor/ mi s-a părut/ a zări,/ când și când,/ urma *Lui*” – *Sub cerul Genezei*;

- *Yah Elohim și pământul:* „Nu e nimic mai/ minunat,/ mai sublim,/ în lumea creată de/ *Yah Elohim*,/ nu e nimic și/ nici nu a fost/ vreodată/ ceva mai frumos/ decât fânul uitat/ din *Poiana*/ uitată” – *Sub cerul Genezei*;

- *El Shaddai și pământul:* „Cum umbli tu prin *văile* acele,/ lipsită fiind de straja mâinii/ mele? [...] Mă rog, nădăjduiesc să-L vezi,/ să ai/ Păstor și-Ocrotitor pe *El Shaddai*” – *Niroana*;

- *Niroana și aerul:* „Cobor tremurător în labirint,/ Când răsăritul – sabie de-argint – / despică zidul *cerului*. În rana/

de-azur însângerat tresare geana/ aceluși ochi de dincolo:
Nirvana" – *Culegătorul de alge*.

Imaginile poetice care pun simbolurile religioase alături de cele ale elementelor primordiale arată că, la fel ca universul poetic, și universul religios se clădește pe aceeași esență spirituală a Creației, căreia nicio lume dintre cele posibile nu i se poate sustrage, fără a se opaciza, fără a deveni incomunicabilă.

2.6.3. În poetica avaturilor

Pentru comunicare, e nevoie de coerență simbolică, de trecere de la faptul cunoscut la noutate. Aceeași concluzie se impune și după identificarea simbolurilor primordiale în sugerarea universului, clar-obscur, al avaturilor:

- Eu – cavalier (dedus din context) – pământ: „Mă recunosc în mine însumi. Sunt/ Cel ce purtase-o tulburare armură,/ Cel ce ascultă-n dimineața pură/ Copitele pe drumul de pământ" – *În codrii fără capăt*, în vol. *Epistole*;

- Eu – cavalier (dedus din context) – aer, apă: „Era aceasta dimineața-n care/ Am fost lovit? Când am căzut pe zid,/ Sub ceru-nalt, tranșant și translucid,/ Învălmășit în sânge și sudoare?" – *Avatar*;

- Eu – trubadur (dedus din context) – pământ: „Am venit", îți șoptește. „Locul/ meu e aici?" Și te privește zâmbind,/ neștiind,/ așteptându-ți – ca o grotă – / răspunsul" – *Epistole*;

- Eu – trubadur și cavalier – foc: „Trec ore, și clipe, și zile, și nopți,/ răsar și apun/ soarele, luna./ Toate se schimbă. Toate și toți./ Însă stirpea mea-i alta:/ eu sunt un

străvechi *trubadur*,/ un uitat *cavaler*,/ care-și așteaptă,/ împotriva oricărei/ speranțe,/ Stăpâna” – *Nirvana*;

- Eu – lup – foc: „Trece/ un lup roșu, *un lup* în *flăcări*,/ aprins,/ sub orizont, la marginea sufletului” – *Avatar II* ;

- Eu – lup – apă, foc: „(Când m-am trezit, alături *un lup*/ Se oglindea în *Râul* alb și-n lună)” – *Avatar I*;

- Eu – lup – aer, pământ, foc: „Și-am contemplat, sub *cerul* mohorât,/ Al cruntei înnoptări medievale,/ Cum eu, însoțitorul *Umbrei* tale,/ Cum eu și fiara i-am sărit la gât./ Apoi, am stat, pe marginea *genunii*,/ Noi, dublul nepătruns, întunecat,/ *Lupul* și *eu*, pe *câmpul* sfârtecat:/ Doi colți însângerați, în raza *lunii*” – *Avatar*.

Din exemplele furnizate, ca și din vastitatea tabloului distributiv, reiese că, în opera lui Eugen Dorcescu, lexemele care denumesc materiile primordiale, direct sau indirect (prin formele lor de manifestare), suportă modificări semnificative de sens, prin care se face trecerea de la semnificare la simbolizare. Mai întâi, prin semnele materiilor se fixează un cadru fizic. Apoi, se observă, relativ ușor, că ambianța se îndepărtează de aspectele ei cotidiene, datorită valorilor spirituale, atașate intensiv, prin transformarea semnelor în simboluri. Diferența dintre semn și simbol se realizează printr-o încărcătură semantică de natură spirituală. Pentru Poet, simbolurile sunt purtătoare perpetue de spirit, angajate într-o „semioză nelimitată”, în accepțiunea lui Umberto Eco²¹. Omogenita-

---

²¹ *Tratat de semiotică generală*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

tea creației dorcesciene rezidă în spiritualizarea tuturor unităților de construcție, prin învecinare sau imbricare în imagini artistice reprezentative.

De altfel, în spiritualizare se află atât temelia, cât și vectorul creativității lui Eugen Dorcescu. Spiritualizarea materiei nu creează doar o punte între câmpuri simbolice (ale apei, focului, pământului și aerului/ cerului), ci devine suportul unor teme care conferă un statut superior Poetului (vacuitatea, religiozitatea și problematica avatarurilor).

3. Simbolistica luminii

Urmărirea și interpretarea contextelor de ocurență ale simbolurilor din opera poetică a lui Eugen Dorcescu evidențiază opțiunea și atașamentul Poetului față de simbolurile ascensionale, care presupun dematerializare și purificare, tot mai pronunțate pe măsura înaintării eului liric spre liniștirea și înălțarea nirvanică. Unul dintre simbolurile ascensionale predilecte este *lumina*.

Majoritatea culturilor și a religiilor indoeuropene – mai cu seamă creștinismul și budismul – se axează pe lumină. O dovedesc, în plan lingvistic, nenumărate expresii: „lumina ochilor”, „a scoate la lumină”, „a pune în lumină”, „a face lumină”, „a lua lumină”, „în lumina adevărului” etc.

„În lumina adevărului” intenționez să analizez felul în care, cu strictă referință la *lumină*, se raportează limbajul poetic dorcescian la cel biblic – cărțile poetice și sapiențiale ale *Bibliei* fiind recunoscute de Poet ca suport existențial și artistic. Procedând astfel, vreau să subliniez faptul că *Biblia* nu se cercetează la fel ca miturile sau legendele, ci cu convingerea că acolo se află adevăr, nu imaginație. Teologii au competența de a căuta sensurile *Bibliei* cu instrumente științifice. Poetii, cu mijloacele artei. Ca semiotician,

având în vedere identificarea și interpretarea concordanțelor dintre ocurențele *luminii* în textul poeziilor lui Eugen Dorcescu și în cel al *Sfintei Scripturi*, voi compara fragmente de poeme dedicate luminii cu extrase din *Biblie*, pentru a arăta că *lumina* este o formă simbolică încărcată de semnificații transferabile dintr-un limbaj în altul.

La iudei, ca și la hinduși, și la egipteni, lumina este asociată cuvântului. Primului cuvânt emanat de Spiritul Absolut, Creator de Univers. În aproape toate religiile, creația presupune apariția luminii: la babilonieni, Marduk, zeul soarelui dimineții, o răpune pe Tiamat, o monstruoasă întruchipare a haosului primordial; la egipteni, din oceanul de dinaintea începuturilor, se ivește un ou, din a cărui jumătate superioară, strălucitoare, apare zeul soarelui Ra; panteonul indoeuropean este plin de divinități luminoase. De altfel, radicalul indoeuropean *div-*, din care provine latinescul *divus*, explică numele unor zei importanți, precum Zeus și Diana²². Cel mai luminos este însă Dumnezeu. El e numai lumină. Numai vedere. Numai putere. Ca un rug de foc care nu arde și se înfățișează lui Moise pe Muntele Sinai, pentru a-i încredința Legea. Ca un stâlp de foc își călăuzește, pe vreme de noapte, poporul, spre Țara Făgăduinței. El rostește: „Să fie lumină!” Și din momentul următor începe să creeze „cele ce sunt”, în lumină, la vedere. Nu elimină întunericul, dar îi opune lumina. Dumnezeu însuși numește lumina „zi” și întunericul „noapte”. Și face din alternanțele „zi”-„noapte”, din succesiunea acestor alternanțe, măsura timpului, a veșniciei Sale. În *Epistole* (v. poemul *În codrii*

---

²² Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. al II-lea, București, Ed. Artemis, 1995, p. 236-244 ; Ivan Evseev, *Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale*, Timișoara, Ed. Amarcord, 1999, p. 254.

fără capăt), Eugen Dorcescu se referă la Dumnezeu, evocând acest aspect al eternității Creatorului în ordinea temporală a propriei Creații: „Etern, într-o eternă noapte-zi”.

Toți cei ce aspiră la binele absolut, la frumusețea absolută, revin la forța generatoare a acestui element prim al Creației, din care izvorește o „lumen”, în ambele posibile lecțiuni ale termenului (v. *Psalmul 36, 9*: „Căci la Tine este izvorul vieții: prin Lumina Ta vedem lumină”; v. și în poezie: M. Eminescu, *Luceafărul*: „Căci din a chaosului văi/ Jur-împrejur de sine/ Vedea ca-n ziua cea dintâi/ Cum izvorau lumine”; Lucian Blaga, *Lumina*: „Lumina ce-o simt/ Năvălindu-mi în piept când te văd/ Oare nu e un strop din lumina/ Creată în ziua dintâi/ Din lumina aceea adânc însetată de viață?”).

Creatorul nu doar generează lumină. El Însuși este Lumină. De aceea, nu are nevoie nici de ochi pentru a vedea. Este ubicuu. Prin urmare, oriunde este lumină, este dumnezeire. Acest adevăr este reflectat pe tot parcursul *Poemului 2* din ciclul *Sub cerul Genezei*, din volumul *Piața Centrală*:

Lumina,
ca o maree,
inundă casa,
răvășește grădina,
urcă, împreună cu
soarele,
pe *Râu*, până-n munte,
și săgetează izvoarele.
Apoi, coboară, și
iarăși coboară,
avalanșă
infinat de ușoară,

rămânând neclintită, plină,
întreagă,
din zenit până-n
miezul cetății.

*Lumina –
substanță
a eternității.*

Din punct de vedere formal, frapează distanța față de textul biblic. Din punct de vedere logic, prevalează fidelitatea. Informația privind sursa divină a luminii se verifică în realitatea imediată, pe care Poetul o percepe ca pe o lume simbolică, alcătuită din materii primordiale, acvatice și telurice, aflate într-o lumină strălucitoare, ce se desfășoară „împreună cu soarele”, expansivă și biruitoare, „până-n munte”, unde „săgetează izvoarele”, dar și miraculoasă, precum o „avalanșă/ infinit de ușoară”, cu numeroase attribute ale puterii: „neclintită, plină, întreagă”, având valoarea de *axis mundi*: „din zenit până-n/ miezul cetății”. Această odă nu este decât un preambul pentru dezvăluirea stupefiantă din final: lumina elogiată este însăși „substanță a eternității”, semn indubitabil al omniprezenței lui Dumnezeu. Impresionează deopotrivă originalitatea metaforei, cât și vigoarea sa semantică – de veritabilă matrice spirituală. Definindu-L pe Dumnezeu ca lumină eternă, Eugen Dorcescu Îl include în această construcție și pe Iisus, Fiul Său, „Lumina lumii”, „Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”. Procedând astfel, Poetul respectă mesajul biblic, în ceea ce are acesta mai adânc. Chiar și expresia poetică se apropie foarte mult de cea biblică, lumina fiind fundamentul enunțiativ în ambele limbaje – sacru și poetic. Dumnezeu este evocat ca Lumină în *Biblie* (2. *Samuel* 22,

29: „Da, Tu ești Lumina mea, Doamne”; *Psalm 27, 1*: „Domnul este Lumina și Mântuirea mea: de cine să mă tem?”), dar, încă din prorocii, și referirile la Iisus beneficiază de forța denotativă și conotativă a luminii genezice (v. *Isaia 42, 6*: „Eu, Domnul... te voi pune... ca să fii Lumina neamurilor”; *Isaia 49, 6*: „De aceea, te pun să fii Lumină neamurilor, ca să duci mântuirea până la marginile pământului”; *Isaia 60, 19*: „Și Domnul va fi Lumina ta pe vecie și Dumnezeuul tău va fi slava ta”), iar adevărarea prorociilor reiese din evanghelii (*Luca 2, 32*: „Lumina care să lumineze neamurile și slava poporului Tău Israel”; *Ioan 1, 9*: „Lumina aceasta era adevărata Lumină care luminează pe orice om”; *Ioan 8, 12*: „Iisus a zis: «Eu sunt Lumina lumii »”). Dumnezeu este unul în trei ipostaze: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Pe cei trei, Îi unește lumina (1 *Ioan 1, 5*: „Vestea,... pe care v-o propovăduim, este că Dumnezeu e lumină”), dar nu orice fel de lumină, ci o „lumină neapropiată”, inaccesibilă ochiului uman:

„De dincolo, lumina văzduhului
abia se arată,
abia amintind lumina
de dincolo încă, *neapropiată*.
Suntem atât de departe! Pe
șosea, în cenușa amiezii,
împărțim lutul, și iarba, și
aerul, cu semenii, cu mieii,
cu iezii.
Suntem cumplit de departe! În față-i
Muntele. Și lumina. Și norul.
Și-acea treaptă de piatră-n
văzduh, unde, la răstimpuri, Îți
sprijini piciorul”. (*Hallelu Yah, 5*)

Conceptul de „lumină neapropiată” – invocat de către Poet în versurile: „lumina/ de dincolo încă, *neapropiată*”, tot printr-o metaforă de identificare, dar cu o semnificativă intercalare în structura sa sintactică: „de dincolo încă”, într-o variantă modală care protejează șansa omului și nu-i înăbușă nădejdea – se degajă din *Scripturi*, fiind exprimat direct (*Timotei* 6, 16: „Singurul care are nemurirea, care locuiește într-o lumină de care nu poți să te apropii”) sau indirect, rezultând din informații contextuale, cum ar fi anumite date, relevante pentru semiotică, ale scenei întâlnirii, de pe Muntele Sinai, a Domnului cu Moise, cel ce a trebuit să își acopere ochii străpunși de lumina Lui, dar a păstrat, totuși, pe chip, o strălucire atât de puternică, încât, revenit între ai săi, i-a uluit pe toți cu incandescența nefirească a feței. Oamenii au o vedere limitată. Dar și o naivitate fără limite. Care motivează, între multe altele, și proiectarea lumii sacre după modelul celei cunoscute. Înduioșează, în acest sens, imaginea cvasi-umană a unui Dumnezeu care, la răstimpuri, obosește: „Și-acea treaptă de piatră-n/ văzduh, unde, la răstimpuri, Îți/ sprijini piciorul”. Unii, precum eul liric, au însă și conștiința deplorabilei inferiorități: „Suntem atât de departe!”, „Suntem cumplit de departe!” În mijlocul lor a fost trimis Iisus (*Ioan* 9, 5: „Cât sunt în lume sunt Lumina lumii”; *1 Petru* 2, 9: „Ca să vestiți puterile minunate ale Cerului ce v-a chemat din întuneric la lumină”). În Evul Mediu, Iisus a fost venerat ca *Sol Salutis* (în rom. *Soare salvator*), pentru că le-a adus oamenilor lumina. Ce însemna aceasta? În esență, explicându-le prorociile, dezvăluindu-le tainele inimilor, lămurindu-le sensurile minunilor, învățându-i dreapta judecată, Iisus le-a arătat calea către Dumnezeu, cea pe care Iov, de pildă, o căuta cu neliniște (*Iov* 38, 19: „Unde este drumul care duce la

lăcașul Luminii?"; *Iov* 38, 24: „Pe ce cale se împarte Lumina?"). În darul luminării constă salvarea oamenilor prin Fiul lui Dumnezeu (*Efesenii* 5, 18: „Deșteapă-te tu, care dormi, și Hristos te va lumina"; *Efesenii* 5, 8: „Odinioară erați întuneric. Dar acum sunteți Lumină în Domnul. Umblați, deci, ca niște copii ai luminii"). Cu toate acestea, nu toți înțeleg sau prețuiesc lumina, nu toți reacționează în favoarea lor la primirea acestui dar divin. Elocvente pentru reacțiile negative ale oamenilor față de lumină sunt chiar cuvintele lui Iisus din convorbirea cu Nicodim, fariseul cel cinstit:

„Iar aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina. Căci faptele lor erau rele.

Că oricine face rele urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească". (*Ioan* 3, 19-20)

Pe această idee – a omului care ratează șansa luminii – se clădește *Poemul 7* din *Piața Centrală*, din ciclul *Sub cerul Genezei*. În antiteză cu toată *făptura*, semn generic pentru celelalte creații ale lui Dumnezeu, doritoare și nerăbdătoare să primească lumina, oamenii resimt povara acestui dar, care îi obligă la o moralitate și la o puritate de care nu sunt în stare:

„E atâta lumină!
Toată făptura
Îl așteaptă pe Domnul
să vină.
Munții, colinele,
Poiana, izvorul,
toate-și clamează
în limbajul luminii,

nerăbdarea și
dorul.
Oamenii doar,
covârșiți de lumină,
par gârbove semne,
hieroglifice de tină.
Au uitat că sunt
duh,
că în ceruri își au
și Stăpânul, și
casa.
Semne sunt,
fără sens.
Îi rostește și-i
scrie,
cu demonica ei asemie,
angoasa”.

Respingerea luminii, din cauza opțiunii pentru trup, reduce semnele umane la o singură dimensiune – cea materială, vremelnică și regresivă. Cu o unică direcție: spre moarte („par gârbove semne,/ hieroglifice de tină”). Distanțarea de lumină e o formă a ignorării prezenței lui Dumnezeu în viața tuturor („Au uitat că sunt/ duh,/ că în ceruri își au/ și Stăpânul, și/ casa”). Oamenii își suprimă condiția semiotică. Semnele „fără sens” se autoanulează. Alegerea greșită alimentează bolile sufletești. Duce la crize, la angoasă. Toate aceste aspecte care evidențiază consecințele distanțării omului de lumină, subliniindu-i deriva determinată de confuzia dintre valoare și non-valoare, sunt expuse, passim, în *Biblie* (Ioan 3, 19: „Oamenii au iubit mai mult întunericul decât lumina”; *Isaia* 5, 20: „Vai de cei care spun că Întunericul este

Lumină și Lumina Întuneric”; *Corinteni* 6, 14: „... cum poate sta împreună lumina cu întunericul?”). Aceste idei sunt exprimate mai concentrat, cu o subliminală forță hortativă, în versuri scrise parcă pentru a trezi conștiințe: „Pe cât trup, pe/ atâta noroi./ Pe cât duh, pe/ atâta lumină”. (*Omul din oglindă*, 20, în vol. *Piața Centrală*)

În vreme ce tectonica poeziilor este, clar, frapantă prin modernitate, limbajul simbolic al acestor poeme menține, și duce mai departe, câteva dintre semnificațiile polivalente ale simbolului luminii din *Sfânta Scriptură*: dimensiunea sa morală, cea estetică, cea etică și, mai cu seamă, sacralitatea ei, față de care Poetul se poziționează, din cauza limitelor condiției umane, între accesare, asimilare spirituală și „neapropiere”. Concordanțele de fond cu mesajul biblic sunt atât de limpezi și de imperative prin forța pe care o exercită asupra conștiinței Poetului, încât, mergând pe calea luminii, el însuși are sentimentul că este „inspirat”:

„... acesta e adevăratul
drum
îmi șoptesc
libertatea supremă
întoarcerea în marele
tot
să numesc așa
totul?
și simt că nu numai
gândul
dar nici articularea cuvintelor
nu-mi aparține” (*Drumul spre Tenerife*)

Așa cum au remarcat cei mai mulți dintre exegeții lui Eugen Dorcescu (V. Nemoianu, Andrés Sánches Robayna, Jaime Siles etc.), poezia sa, eminentamente spirituală, este orientată spre metafizic. *Biblia*, alături de multe alte scripturi, oferă necesarele fundamente pentru cunoașterea adevărului de dincolo de percepția umană. De aceea, Poetul o frecventează, nu doar ca un creștin, ci, mai ales, ca un artist pentru care ceea ce contează este situat la înălțimi inimaginabile pe axa valorilor.

Eugen Dorcescu scrie în spiritul *Bibliei*, dar, enunțând adevărul acesteia, creează propriile imagini ale *luminii*²³.

4. În loc de concluzii

Într-o abordare hermeneutică interesată de textul dorcescian, în sine și pentru sine, evaluarea, oricât de sumară, a dimensiunii simbolice a creației s-a dovedit prielnică relevării mesajelor profunde și convergente exprimate de autor în structuri semantico-sintactice de mare varietate și complexitate.

În poezia lui Eugen Dorcescu, se remarcă distribuția particulară a unor forme simbolice puse de mii de ani în circulație, atât de cărți pe care se întemeiază mari religii (creștină, buddhistă, hinduistă), cât și de o cultură spirituală universală, îndatorată miturilor, legendelor, dar și creațiilor literare culte din patrimoniul umanității. Opțiunile vădite în selectarea, distribuția și modelarea semantică a simbolurilor determină realizarea unei ample construcții semiotice, propulsată de un imbold metafizic.

Atitudinea Poetului față de creație și existență atestă faptul că nu discriminările, ci compatibilitățile ideologice

---

²³ Gaston Bachelard, *Pământul și reveriile voinței*, București, Ed. Univers, 1998, p. 7.: „O imagine literară spune ceea ce nu va fi niciodată imaginat de două ori”. (s.n. – M.I.B.)

sunt adecvate formației și vocației sale. Lectura și cultura nu l-au încătușat. Față de ambele a manifestat, ca și față de creația poetică, o libertate absolută. Asociind simboluri, Eugen Dorcescu a dezvăluit convergențe culturale și religioase care permit o sinteză nebănuită, spectaculoasă și gravă.

Frumusețea și profunzimea liricii sale, impactul acesteia asupra cititorilor – tot mai mulți, tot mai tineri și mai fascinați –, perspectiva unei posterități luminoase se explică și prin învestirea simbolurilor implicate în propria creație cu rolul unor mesageri ai adevărului Ființei, spre care aspiră necondiționat, onorându-și deopotrivă condiția de OM și de POET, ca ființă întru Ființă.

Sacralizarea formelor simbolice, coroborată constant cu rafinamentul expresiei, pe parcursul unei jumătăți de veac de creație literară – trăită cu sentimentul responsabilității față de darul său de har –, îl încadrează pe Eugen Dorcescu în tradiția cărților poetice și sapiențiale ale *Bibliei*, recunoscute de către Poet drept major ghid existențial, reflexiv și estetic. În literatura română, o asemenea preocupare pentru stilul înalt, pentru sublim, au manifestat-o, în toată opera lor, scriitori ca Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Al. Philippide, Ion Pillat, alături de care se situează, fără nicio îndoială, Eugen Dorcescu.

Izvoare literare

Eugen Dorcescu, *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, ed. critică de Mirela-Ioana Borchin, Timișoara, Ed. Eurostampa, 2015.
Eugen Dorcescu, *Arhitectura visului*, Timișoara, Ed. Facla, 1982.

Bibliografie

Bachelard, Gaston, 1997: *Aerul și visele*, București, Ed. Univers.
Idem, 1995: *Apa și visele*, București, Ed. Univers.

- Idem, 1999: *Pământul și reveriile odihnei*, București, Ed. Univers.
- Idem, 1998: *Pământul și reveriile voinței*, București, Ed. Univers.
- Barthes, R., 1991: *L'aventure sémiologique*, Paris, Seuil.
- Idem, 1995: *Plăcerea textului*, Cluj, Ed. Echinox.
- Benoist, Luc, 1995: *Semne, simboluri și mituri*, București, Ed. Humanitas.
- Borchin, Mirela-Ioana, 2016: *Etern, într-o eternă noapte-zi*. Eseu hermeneutic în dialog cu Poetul Eugen Dorcescu, Timișoara, Ed. Mirton.
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, 1995: *Dicționar de simboluri*, vol. I-II-III, București, Ed. Artemis.
- Cocagnac, Maurice, 1997: *Simbolurile biblice*, București, Ed. Humanitas.
- Dorcescu, E., 2009: *Poetica non-imanenței*, București, Ed. Palimpsest.
- Durand, Gilbert, 1968: *Structurile antropologice ale imaginarului*, București, Ed. Univers.
- Eco, Umberto, 1982: *Tratat de semiotică generală*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Eliade, M., 1978: *Aspecte ale mitului*, București, Ed. Univers.
- Idem, 1995: *Sacru și profan*, București, Ed. Humanitas.
- Evseev, I., 1983: *Cuvânt – simbol – mit*, Timișoara, Ed. Facla.
- Idem, 1999: *Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale*, Timișoara, Ed. Amarcord.
- Greimas, A.J., 1975: *Despre sens. Eseuri semiotice*, București, Ed. Univers.
- Idem, Fontanille, Jacques, 1997: *Semiotica pasiunilor*, București, Ed. Scripta.
- Klinkenberg, J.M., 1996: *Précis de sémiotique générale*, De Boeck Universite, De Boeck & Larcier S.A.
- Maingueneau, Dominique, 2007: *Pragmatică pentru discursul literar*, Iași, Ed. Institutul European.
- Mincu, M., 1983: *Semiotica literară italiană*, București, Ed. Univers.
- Todorov, Tz., 1977: *Teorii ale simbolului*, București, Ed. Univers.

IV.
RECUNOAȘTEREA

EUGEN DORCESCU ÎN SPAȚIUL CULTURAL HISPANIC

Prezență notabilă în presa literară de limbă spaniolă, Eugen Dorcescu se află, de un deceniu încoace, într-o relație constantă și rodnică cu numeroși literați din lumea hispanică. Varietatea și calitatea rezultatelor acestei colaborări permite, în acest moment aniversar, evaluarea modului cum poezia lui Eugen Dorcescu a fost promovată și receptată în Spania, dar și evidențierea serviciilor intelectuale, pe care, cu rigoare, competență și consecvență, poetul timișorean le-a adus unor importanți scriitori spanioli contemporani, traducându-le valoroasele opere, pentru a le face cunoscute, cât mai curând, publicului românesc.

Prin urmare, prezentarea acestui fenomen de interferență culturală româno-spaniolă, aflat în plină desfășurare, va avea o dublă finalitate. În primul rând, voi avea în vedere o trecere în revistă a situațiilor în care Eugen Dorcescu s-a remarcat în literatura hispanică, ținând cont de câteva aspecte relevante, precum: apariția de grupaje de poezii, de schițe biobibliografice și interviuri edificatoare în reviste literare din Spania, Argentina și Mexic; publicarea, la edituri prestigioase, a unor recente volume de versuri, exclusiv în traducere spaniolă sau în variantă bilingvă (*el camino hacia tenerife*, 2010; *Poemas del Viejo – Poemele Bătrânului*, 2012; *Las elegías de Bad*

Hofgastein, 2013); includerea sa, alături de mari poeți europeni, în antologii monumentale; intrarea acestuia în atenția unor renumiți critici spanioli, cadre didactice la universități de prestigiu din Spania (Andrés Sánchez Robayna, Jaime Siles), care i-au abordat, eseistic, creația lirică, pornind de la volumele traduse în spaniolă, și au formulat aprecieri foarte onorante la adresa liricii dorcesciene etc. În al doilea rând, intenționez să urmăresc, cu egal interes, modul în care acest veritabil om de cultură, foarte bun cunoscător de limbi și de literaturi romanice, a tradus, a publicat și a comentat el însuși, în acest răstimp, operele unor confrăți spanioli, probând acribie, seriozitate și eleganță ieșite din comun în ducerea la bun sfârșit a angajamentelor sale.

Referindu-se la consacrarea lui Eugen Dorcescu în lumea poeziei de limbă spaniolă²⁴, Ilinca Ilian a subliniat contribuția hotărâtoare a binecunoscutului scriitor timișorean la derularea cu succes a unui proiect literar – inițiat, în 2007, de Institutul Cervantes, proiect care viza organizarea de întâlniri între poeți români și spanioli: „Este meritul poetului Eugen Dorcescu acela de a fi transformat acest proiect cultural într-un dialog poetic cu adevărat relevant, prin transmutarea elementului inevitabil social, poate chiar convențional, al unor astfel de evenimente culturale în niște prietenii literare autentice. Or, prietenii literare, departe de a răspunde clișeului referitor la asocierile pe baza interesului reciproc, se întemeiază pe rezonanța veritabilă între spirite și, pornind de aici, pe generozitate, critică, atenție și studiu în comun”.²⁵

---

²⁴ V. articolul *Eugen Dorcescu în spațiul poeziei hispanice*, în „Orizont”, 3, 2014, p. 22.

²⁵ *Ibidem*.

Contextele în care Eugen Dorcescu a participat la numeroase evenimente culturale româno-spaniole au fost favorizate de câțiva factori politici și culturali de dată recentă: integrarea României în Uniunea Europeană, libera circulație, stabilirea de contacte necesare realizării de proiecte literare, care deschid perspective semnificative pentru promovarea textelor poetice. În aceste circumstanțe, implicarea lui Eugen Dorcescu în stabilirea și întreținerea unei legături cu mediul literar hispanic, pe temeiul beneficiului reciproc, se bazează pe un background solid de specialitate, reprezentat de acumularea de cunoștințe în urma unui studiu îndelungat și profund al culturilor aflate în contact, pe specializarea foarte serioasă în domeniul limbilor și al literaturilor romanice, pe o creativitate de excepție și, nu în ultimul rând, pe relații interumane de cea mai bună calitate.

Actualizarea prezenței lui Eugen Dorcescu în cultura hispanică

Seriozitatea cu care a tratat Eugen Dorcescu relația cu scriitorii spanioli și, implicit, cu literatura hispanică, a determinat permanentizarea prezenței sale în medii cultural-artistice de mare audiență. Recunoașterea personalității lui Eugen Dorcescu de către scriitorii spanioli și frecvența cu care este solicitată implicarea sa în acte de natură interculturală sunt incontestabile dovezi ale faptului că poetul timișorean este posesorul unor competențe variate, care corespund exigențelor actuale din cultura de elită a Europei și a continentului american. Cooperarea cu oamenii de cultură spanioli, în general, și cu poeții de limbă spaniolă, în special, s-a manifestat sub diverse forme, pe care le consemnez ca pe niște indici de

performanță. În opinia mea, în partea de vest a țării, Eugen Dorcescu este un deschizător de drumuri în această privință, oferind un model de eleganță, de verticalitate, în parteneriatul cu spaniolii, în vederea promovării propriei opere, dar și a literaturii române, într-o lume cultural-artistică unde aceasta era prea puțin, sau, oricum, vag, cunoscută. Și nu exagerez estimând că o relație interumană de asemenea durată, foarte promițătoare încă – chiar mai mult decât oricând – este rarisimă în istoria raporturilor literare româno-spaniole.

În vederea structurării materialului informativ, am delimitat șapte direcții de manifestare a legăturilor dintre Eugen Dorcescu și lumea literară hispanică:

1) Apariția unor grupaje de poezii traduse în spaniolă, adesea însoțite de scurte bio-bibliografii:

a) în reviste literare din Spania, Argentina și Mexic:

- 2008: în revista *El Perseguidor. El vuelo de Ícaro*, ediția din 28 martie, este publicat un grupaj (bilingv) de poeme, cu titlul *Adan – Adam* (traducere: Andreea Adam, Corina Jurcul), precedat de eseu lui Virgil Nemoianu, *Eugen Dorcescu, llegado a la madurez* („Eugen Dorcescu, la maturitate”); în *Cuadernos del matemático* (Madrid), în numărul 41-42, apar secvențe extinse (de asemenea bilingve) din volumul, încă inedit în acel moment, *Drumul spre Tenerife (el camino hacia tenerife)*, în traducerea Rosei Lentini și a autorului.

Pentru exemplificarea modului în care presa spaniolă l-a prezentat pe Eugen Dorcescu publicului larg, reproduc fraza care precedă eseu lui Virgil Nemoianu²⁶:

---

²⁶ <http://www.laopinion.es/2c/2008/03/30/eugen-dorcescu-llegado-madurez/136313.html>

El vuelo de Ícaro presenta hoy a Eugen Dorcescu, uno de los más prestigiosos poetas rumanos, uno de los grandes poetas contemporáneos y, sin embargo, un gran desconocido. Con un texto introductorio del prestigioso profesor Virgil Nemoianu y estos dos poemas, esperamos que la puerta comience a abrirse para este imprescindible escritor.

- **2010:** în revista *Tenemos la palabra*, în ediția din 15 iulie 2010, sunt publicate 10 texte din *Poemas del Viejo* (*Poemele Bătrânului*), în traducerea Rosei Lentini, însoțite de biobibliografia autorului; în *ABC*, Madrid, supl. „*ABC Cultural*”, 13 nov. 2010, apare un succint profil al poetului, ilustrat cu poemul *Aquí ponemos punto – Aici punem punct* (traducere: Lilica Voicu – Brey și Silvana Rădescu).

- **2011:** în revista mexicană *Crítica – Revista cultural de la Universidad Autónoma de Puebla* – nr. 142, sunt publicate *Cinco poemas* (Cinci poeme), din diverse perioade de creație, și un profil artistic al lui Eugen Dorcescu. Traducerile (semnate: Lilica Voicu-Brey și Silvana Rădescu), precum și comentariul, provin de la Atelierul de traducere literară (*Taller de Traducción Literaria*) al Universității din La Laguna, Tenerife.

- **2012:** *Cuadernos del matemático* („Revista Ilustrada de Creación”) publică, în numărul 49, în suplimentul *Les cresson bleus*, dedicat traducerilor din literatura universală, o amplă selecție din volumul *Elegías de Bad Hofgastein* (*Elegiile de la Bad Hofgastein*), în tălmăcirea lui Coriolano González Montañez. Cele 11 texte, în apariție bilingvă, spaniolă-română, sunt însoțite de o detaliată biobibliografie.

- **2013:** în revista argentiniană *Analecta literaria* (*Revista de Letras, Ideas, Artes y Ciencias*), din al cărei *Consejo Literario* face parte și poetul Eugen Dorcescu, a fost publicat, în ediția din 20 aprilie, un eșantion reprezentativ din volumul de poezie bilingv (spaniolă - română) *Poemas del Viejo* (*Poemele Bătrânului*), în traducerea Rosei Lentini, alături de o biobibliografie și de fotografia autorului. Aceeași revistă a inserat, o săptămână mai târziu, în secțiunea *Ecos de Babel* (*Otras Voces, Otras Lenguas, Otras Poéticas, Otras Literaturas*), consacrată literaturilor lumii, eseul *Eugen Dorcescu, entre la esencia y la existencia*, semnat de Andrés Sánchez Robayna.

- **2014:** în revista *Alga* (Castelldefels), în n. 7. 71, sunt publicate două poezii din volumul *Las elegías de Bad Hofgastein*, precum și *Añoranza*, în traducerea lui Coriolano González Montañez, însoțite de o biobibliografie a poetului.

- **2016:** în aceeași revistă *Alga*, nr. 76, p. 43, este publicat poemul *El Caballero*, în traducerea Rosei Lentini, alături de o biobibliografie a autorului. De notat reacția lui Jaime Siles, la lectura acestui poem, anterioară publicării lui în *Alga*: „Excelente poema y buena traducción. Un fuerte abrazo. Jaime Siles”, 14 februarie 2016.

- **b) în importante antologii:**

- **2011:** *Ars poetica* (*Versiones de poesía moderna*), Andrés Sánchez Robayna (Ed.), Valencia, Editura Pre-Textos, cuprinzând traduceri din poezia europeană, precum și din alte spații geografice și culturale, de la romantism până în strictă contemporaneitate. Poezia română modernă este prezentă în acest prestigios context prin două nume:

Lucian Blaga și Eugen Dorcescu. Poeziile lui Eugen Dorcescu au fost traduse de Lilica Voicu-Brey și Silvana Rădescu, cu supervizarea lui Andrés Sánchez Robayna.

Ex.: „În clopot de-ntuneric luna bate./ E-un naos marea. Golul, dedesubt,/ Se-acoperă c-un pod de alge, rupt./ Concentrice văpăi dezghiocate.// Un miez de foc alunecă pe creste/ În râpe-ntunecate strălucind./ Vin zorile, cu grape de argint./ Nimic nu e aicea. Totu-i peste”.

La luna da en una campana oscura./ El mar es una nave. El vacío, debajo,/ Se cubre con un puente de algas, roto./ Llamas concéntricas resquebrajadas.// Un ascua se desliza por las cimas/ Y brilla en los abismos tenebrosos./ Llega el alba, con ráfagas de plata./ Aquí no hay nada. Todo por encima.

- **2012**: *Antología poesía universal: más de 9100 poetas de 175 países*, Fernando Sabido Sánchez (Ed.), Madrid. Din opera lui Eugen Dorcescu sunt reținute aici texte aparținând volumelor *Poemas del Viejo* (traducere: Rosa Lentini), *Elegías de Bad Hofgastein* (traducere: Coriolano González Montañez), o poezie, la acea dată, inedită, *Añoranza* (*Nostalgie*, tălmăcită de Coriolano González Montañez), și poemul, tradus în mai multe limbi, *O arhi-amintire* (versiune engleză, franceză și spaniolă, de Paul Abucean).

2) Publicarea, în traducere spaniolă, a unor volume de poezie de dată recentă (în care Eugen Dorcescu apare nu doar ca autor, ci și în postura de traducător al propriilor poeme, din română în spaniolă):

- Eugen Dorcescu, *el camino hacia tenerife*, Idea Ediciones, Colección Atlantica, Santa Cruz de Tenerife – Las Palmas de Gran Canaria, 2010. Traducere: Coriolano González Montañez și Eugen Dorcescu, 120 p.;

- Eugen Dorcescu, *Poemas del Viejo – Poemele Bătrânului*, ediție bilingvă, spaniolă – română, traducere: Rosa Lentini și Eugen Dorcescu, prefață: Andrés Sánchez Robayna, Ediciones Igitur, Montblanc (Tarragona), Spania, 2012, 70 p.;

- Eugen Dorcescu, *Las elegías de Bad Hofgastein*, ediție bilingvă, spaniolă – română, traducere și prefață: Coriolano González Montañez; text coperta a IV-a: Andrés Sánchez Robayna; ilustrația copertei I: „Cristales del crepúsculo”, 2003, pictură abstractă de Fernando Sabido Sánchez, Editura Mirton, Timișoara, 2013, 103 p.

3) Traducerea, de către Eugen Dorcescu, a unor volume de poezii aparținând unor importanți poeți spanioli contemporani:

- Coriolano González Montañez, *Călătoria*, Editura Mirton, Timișoara, 2010, 72 p.

- Rosa Lentini, *Tsunami și alte poeme*, Editura Mirton, Timișoara, 2011, 60 p.;

- Andrés Sánchez Robayna, *Umbră și aparență – La sombra y la apariencia*, ediție bilingvă spaniolă-română, traducere și prezentare: Eugen Dorcescu, Editura Mirton, Timișoara, 2012, 107 p.

- Fernando Sabido Sánchez, *Poemas – Poeme*, cu o Prefață în limba engleză de Mirela-Ioana Borchin, ISSUU, 2017, 23 p.

- Jaime Siles, *Poemas – Poeme*, cu o Prefață în limba engleză de Mirela-Ioana Borchin, ISSUU, 2017, 25 p.

În diverse reviste au apărut traduceri de texte poetice aparținând altor scriitori: Ernesto Suárez, Elkin Restrepo, M. Cinta Montagut, Goya Gutiérrez.

4) Comentarea liricii dorcesciene în presa spaniolă:

Comentarii spanioli ai poeziei lui Eugen Dorcescu sunt literați de primă linie: Andrés Sánchez Robayna,

Coriolano González Montañez, Jaime Siles, Amalia Iglesias Serna, Maria Cinta Montagut, Luis Leon Barreto, Jorje de Arco etc. Numitorul comun al aprecierilor acestora îl constituie recunoașterea valorii poeziei lui Eugen Dorcescu, „el gran poeta rumano”.

Cu toate că nu este la fel de cuprinzătoare, ci focalizată pe cele trei volume traduse în spaniolă, în special pe *Poemas del Viejo*, critica hispanică este convergentă cu cea românească, însă, în multe privințe, mai percutantă și mai riguroasă.

Într-un articol fundamental pentru exegeza dorcesciană,²⁷ Andrés Sánchez Robayna demonstrează originalitatea și valoarea fondului ideatic al operei lui Eugen Dorcescu. Mai întâi, raportându-l negativ pe poetul român la mari autori de poeme ale senectuții (Lope de Vega și John Donne, Goethe și Victor Hugo, Giuseppe Ungaretti și Jorge Guillén), eseistul spaniol subliniază caracterul distinctiv al volumului recenzat:

În Poemas del Viejo – Poemele bătrânului de Eugen Dorcescu suntem în fața unei realități ori a unei lumi foarte diferite. Chiar de la piesa inițială, ceea ce se abordează și se explorează în ele este experiența însăși a bătrâneții, această dramatică realitate a unei ființe care, de fapt, nu trăiește, ci își supraviețuiește sieși, așa cum ni se spune la un moment dat. Desigur, apar, în paralel, alte teme (de la corporalitate până la „negura” lui Thánatos), dar ele gravitează, toate, în jurul semnificației bătrâneții, o bătrânețe ce ajunge la capătul „aventurii de neînțeles a existenței”.

În al doilea rând, Robayna evidențiază dramatismul acestei opere de maturitate, al cărei centru de vibrație

---

²⁷ *Eugen Dorcescu entre la esencia y la existencia*, Tegueste, Tenerife, 15 de noviembre de 2011; *Analecta Literaria*, Buenos Aires, 2012.

artistică îl constituie „frumusețea sfâșietoare” a personajului-simbol, Bătrânul, de care „vocea lirică” se distanțează formal, numai atât cât e necesar pentru a reda, la limita dintre obiectivitate și subiectivitate, tragicismului ființei scindate între materie și spirit, în permanent conflict cu sinele, dar și cu universul existențial:

Despre bătrân se vorbește întotdeauna la persoana a treia („Bătrânul cunoaște exact...”, „bătrânul a observat...”, „bătrânul se încapățânează...”), ca și cum această distanță ar permite vocii lirice să obiectiveze realitatea despre care grăiește, lumea acestei ființe „tragice și nenorocite”, înscrisă între văzduh și cenușă. Există, însă, de asemenea, frumusețe, o „frumusețe sfâșietoare”, a ființei conștiente de finitudinea ei și de solidaritatea și armonia cosmosului. Existența își așteaptă sfârșitul, și se predă lui, pentru a avea loc fluxul etern al cosmosului, pentru ca ființa să poată urca „treptele veșnic tinere ale eternității”.

În vreme ce critica românească, în cea mai mare parte, îl consideră pe Eugen Dorcescu un poet religios sau mistico-religios, Andrés Sánchez Robayna îi remarcă acestuia înclinația spre metafizică, provocată de necruțătoarea sondare a spiritului, a ceea ce definește, în esență, „ființa în fața eternității”:

O adâncă scrutare a sensului transcendenței – uneori inseparabil unit cu lecțiile misticii occidentale – își dă mâna, în această poezie, cu o vigoasă căutare metafizică („metafizică, nu filozofică”, insistă Juan Ramón Jiménez), al cărei centru sau axă este ființa în fața eternității.

Nu în ultimul rând, ci mai presus de orice altceva, referindu-se la anvergura liricii dorcesciene, marele critic spaniol schițează și o foarte onorantă încadrare axiologică a poetului român, care, prin adâncimea problematizării și opțiunea estetică, își dovedește modernitatea, pretându-se la integrare în elita poeziei europene:

Nu va fi inutil să se atragă atenția asupra lui Dorcescu ca poet european, în ciuda faptului că împrejurările sociale și culturale ale țării sale, pe durata prea multor ani, l-au izolat, în mare măsură, în limitele propriei limbi, și doar în vremea din urmă această operă a început a fi cunoscută în restul continentului. Fiindcă important este că în creația lui Dorcescu sunt puse unele din cheile cele mai adânci ale modernității poetice, și într-o manieră foarte specială ceea ce Mario Luzi a numit „dialectica dintre existență și esență”, adică necesarul inter-schimb dintre experiența vitală însăși și fondul ontologic în care această existență se înscrie.

Coriolano González Montañez²⁸ adâncește lectura liricii dorcesciene în cheie metafizică, făcând considerații care oglindesc, de asemenea, originalitatea poetului român. Se subliniază, în acest articol:

- unicitatea personajului-*alter-ego*, situat „dincolo de orice dihotomie”:

Într-un joc continuu de oglinzi și contrarii, iubirea și ura îi deschid Bătrânului calea spre meditație, el optând să ocolească o atare tensiune, întrucât, în ce-l privește, se situează dincolo de respectiva dihotomie. De aceea, afirmă: „și Bătrânul nici nu se iubește,/ nici nu se urăște...”;

- aprofundarea căii spirituale, indicate, în plan simbolic, de foc și de căutarea neîncetată a sufletului:

Implicitele referințe religioase ce apar în operă îl poartă pe Bătrân în spații purificatoare, acolo unde focul îndeplinește un rol simbolic preponderent:

*așteaptă clipa când își
va îmbrățișa mesagerul de
flăcări...*

---

²⁸ *La poesía metafísica de Eugen Dorcescu, El Perseguidor. El vuelo de Ícaro, Tenerife, CLXXV, 28.03.2012, p. 7.*

[...] *Ura față de trupul pământesc, trecător, și dorul arzător după suflet se finalizează cu integrarea în creația divină, în Acela ce abia-i sugerat, ce abia dacă e numit.*

- forța perlocuționară a unei poezii metafizice, care revelează fiorii introspecției realizate de un personaj contradictoriu:

Eugen Dorcescu a fost calificat drept poet metafizic, versurile sale mustind, în plus, de nuanțe ascetice: individul uman ce se întreabă asupra viețuirii sale și care află ecou în cugetarea profundă, în scrutarea onestă a temerilor ancestrale. Autorul român găsește răspuns în seninătate, în acceptare, scriind o poezie sugestivă și tăioasă, ce tulbură spiritul și nu-l lasă indiferent pe cititor.

Jaime Siles, în *Festinul funebru*²⁹, relevă subtilele sensuri ale unei poezii generate de sfâșierea unei conștiințe superioare. În esență, festinul funebru ce se degajă din text presupune o uniune a «corpului, sufletului și cosmosului» într-un imn care ne face să luăm parte la viitoarea «cenușă virtuală». Cu o intuiție formidabilă, criticul spaniol se arată frapat de tot ceea ce se construiește în jurul tulburătoarei imagini a „florilor de cenușă” (*Flores de ceniza*). Cenușa este un simbol cu puternice reverberații în poezia lui Dorcescu, într-un

... teritoriu în care subiectul real al „ororilor vieții” este într-un moment în care „nu-și găsește nici spațiul, nici timpul”, pentru că îi apare înaintea ochilor un peisaj inimaginabil de pustiu, dar, în același timp, neasemuit de frumos, „operă a incinerării universale”, peste care „noaptea coboară definitiv”.

Jaime Siles îl raportează pe poetul român la Vicente Aleixandre, grație măreției personajului său longeviv, ale cărui gesturi sunt cutremurătoare:

---

²⁹ *Festín fúnebre*, în „ABC Cultural”, Madrid, 24.03.2012.

... se elimină din lume, ștergându-și urmele „atât înapoi,/ cât și înainte”. Acesta dobândește o „înfățișare de sfinx”, înainte de a se întoarce „pe tărâmul său secret și la florile sale de cenușă”.

Critica spaniolă nu se oprește la *Poemas del Viejo*. M. Cinta Montagut, de pildă, în *La sencillez de la emoción* („Naturaletăea emoției”)³⁰, se referă la *Elegiile de la Bad Hofgastein*, remarcând sensibilitatea unei poezii existențiale, manifestată în complexitatea căutării, în durere, a sensurilor profunde ale existenței:

*Nu e ușor să întâlnești în poezia contemporană combinația dintre profunzimea gândului, căutarea senină a sensului existenței și emoția sinceră, exprimate într-un limbaj clar, direct și extraordinar de nuanțat. Poezia lui Eugen Dorcescu, în cartea sa *Las elegías de Bad Hofgastein*, conține toate aceste elemente, care o convertesc într-o poezie adevărată, dat fiind că în ea pulsează o autenticitate și o voce, care, din cea mai adâncă intimitate, sunt capabile să ne vorbească despre inevitabila pierdere și despre mușcătura durerii, fără a cădea vreodată în lacrimi și în sensiblerie.*

M. Cinta Montagut este fascinată de pendularea între prezent și trecut, între trăirea lucidă a realității și forța amintirii:

Toamna de-acum trimite la alte toamne, când mama trăia și se plimba alături de poet, murmurând versuri din Eminescu. Poemele sunt pline de timp, ieri și azi, un azi devenit fărâme ce se scurg printre degete. Mama este timp, trece puțin câte puțin, fiindcă, așa cum ni se spune, „El padre murió en una/ única fecha./ La madre muere/ cada día”. („Tatăl a murit o/ singură dată./ Mama moare în/ fiecare zi”).

Finalmente, autoarea recenziei se arată cucerită de felul în care Eugen Dorcescu exprimă, într-un limbaj

---

³⁰ *El Persequidor. El vuelo de Ícaro*, Tenerife, 17.11. 2013.

poetic memorabil, caracterizat de simplitate și de referențialitate în universuri accesate prin cunoașterea sensibilă, adevăruri cutremurătoare:

Poezia directă, sigură, în unele momente coasi-axiomatică ne deslușește un adevăr profund, a cărui exactitate o putem împărtăși cu toții: „Yo no ceso de/ estar vivo./ La madre no cesa/ de morir”. („Eu nu-ncetez al fi viu./ Mama nu-ncetează/ să moară”).

5) Scrierea, de către Eugen Dorcescu, a unor eseuri despre operele unor scriitori și artiști plastici spanioli:

- a) despre Lucía de Fraga Rodríguez: *La desilusión metafísica*.

În calitate de eseist, Eugen Dorcescu excelează într-o interpretare obiectivă, prin care scoate în relief, într-un elevat limbaj metatextual, aspecte definatorii ale poeziei analizate:

- tematica existențială:

El tema (más precisamente – el arqui-tema) de la poesía (y, tambien, de la prosa) de Lucía de Fraga Rodríguez es la negación. La negación no como concepto, por supuesto, sino como actitud existencial, como programa estetica y como estilo. Por lo tanto, este tema no es un estado de ánimo, sino una energía.

- referențialitatea complexă a discursului despre ființă, mizând pe irelevanța contradicțiilor:

El campo (la sustancia) sobre el cual actúa esta energía, esta fuerza, es el ser (el ser humano), su situación ontologica, en general, mas, sobre todo, su situación en la contemporaneidad. El ser se muestra un no-ser („Yo caía en un vacío constante que me dejaba prácticamente inconsciente”).

- particularitățile limbajului poetic „delirant”:

Y su lenguaje – un delirio. Cuadros tenebrosos, el cultivo doloroso y vano del cuerpo („Yo, ser humano sin alma. Todo carne y frialdad”), el dominio del vacío, del disgusto („Mi cuerpo es un trapo sucio”), de la desesperación.

În concluzie, eseistul român subliniază controlul rațiunii asupra deziluziei metafizice, cu deosebită apreciere pentru această soluție – o trăsătură definitorie a lirismului modern:

Pero todo este contenido, toda esta desilusión metafísica y toda la estructura del discurso son bien y firmemente controlados por la razón, conforme a la „ars poetica” moderna.

b) despre expoziția artistului plastic Antoni Tàpies, Tàpies: presencia, ausencia y vacuidad.

Eugen Dorcescu tratează creația plastică în analogie cu cea poetică. Analiza picturilor expuse de Antoni Tàpies este structurată la trei nivele:

1) *la nivel semiotic*, evidențiindu-se rolul a trei tipuri de semne – plastice, lingvistice și indiciale:

A mi entender, el arte de Antoni Tàpies (ciñéndonos a las obras que actualmente se exponen en la Fundación Canaria Cristino de Vera, en Tenerife) puede ser interpretado, por lo menos, a tres niveles, estrechamente ligados entre sí, conforme a una semiótica particular. [...] Pero estos signos plásticos, lingüísticos (a través de los títulos) e indiciales (los ángulos agudos y las flechas, por ejemplo; las señas icónicas faltan, excepto, parcialmente, en el fantástico y muy significativo Hesyhasta) no son suficientes en sí mismos...

- și a trei tipuri de simboluri, universale, care organizează discursul plastic – cercul, pătratul, crucea:

... encontramos — datos de la mayor importancia — los tres símbolos del equilibrio cósmico: el clásico círculo (la esfera),

el cuadrado (moderno, pero asimismo antiguo: la Jerusalén celestial es un cubo, *Apocalipsis* 21:16) y la eterna cruz (síntesis de la verticalidad y de la horizontalidad): **Cordel, Marrón con cuatro ángulos blancos, Círculo, cruz y collage, el espléndido Párpado, el dibujo VII de Sobre una confidencia...**, etc.

2) *la nivel semantic*, unde se revelă, drept centru de iradiere a semnificațiilor, tema absenței:

El tema de esta obra es, a mi juicio, la ausencia. Las huellas (sinécdoques, según el mismo Sánchez Robayna) son las únicas marcas visibles, son como advertencias que hablan de la naturaleza ilusoria del objeto (de todo objeto) y del sujeto (de todo sujeto). La ausencia es, pues, la más convincente presencia. Así se observa en algunos de los dibujos (II, IV, VI) del citado Sobre una confidencia del mar griego.

3) *la nivel ontologico-existențial*, unde se resimte, asupra personalității artistului, influența orientală în abordarea conceptului de vacuitate:

... la vacuidad, un concepto que no es igual a la nada, que no es igual a una aniquilación total de lo existente, sino que, al contrario, expresa la más duradera existencia, la clara luz, la consciencia universal —raíz de todas las cosas del mundo. Los elementos, los objetos y los fenómenos no son sino la consciencia hecha visible y tangible.

Fascinația misterului îl face pe artist să ignore efemerele aparente, în căutarea esenței:

... muestran el carácter efímero de esta forma corporal (como en Amorfo y línea diagonal), muestran su índole transitoria, su impermanencia, para subrayar, en cambio, inagotablemente, la eternidad de lo intangible, del Espíritu, del misterio.

Universalitatea temelor artistice motivează empatia poetului cu pictorul și utilizarea unui metalimbaj maleabil, valabil și în interpretarea operei poetice, și în cea a operei de artă.

6) Un interviu cu Eugen Dorcescu, publicat într-o revistă spaniolă de mare circulație³¹:

În replicile sale, Eugen Dorcescu se impune ca veritabil reprezentant al literaturii române, pe fundalul căreia reușește să își dezvăluie atât individualitatea, cât și amplitudinea supranațională. În rezumat:

- motivează de ce literatura română este foarte puțin cunoscută în afara țării, referindu-se la dificultăți de natură lingvistică, la o relativă insularizare, dar și la o certă specificitate a sufletului românesc, care se mișcă mai puțin pe orizontala socio-geografică și mai mult pe verticala istoriei și a spiritului;

- sintetizează trăsăturile definitorii ale literaturii române: prevalența poeziei asupra prozei, a lirismului asupra răcelii analitice, a imaginației asupra simțului practic, a semnificatului asupra referentului, a tradiției asupra inovației, a transcendenței asupra imanenței etc.;

- respinge calificarea poeziei sale drept religioasă, cu argumentul că a scris întotdeauna o poezie de factură spirituală, a cărei arhitemă este „ființa în fața eternității”, a vieții și a morții, o poezie care ar putea fi considerată, eventual, mistică, mai degrabă metafizică, pentru că exprimă o relație directă cu misterul, nicidecum una mediată de ritualul religios;

- indică semnificația toposului *Tenerife* în creația sa, *el camino hacia tenerife* (*Drumul spre Tenerife*): este insula

---

³¹ Coriolano González Montañez, *Entrevista: 'Mi poesía puede ser calificada, eventualmente, como mística'*, *La Opinión.es*, Santa Cruz de Tenerife, 30.03.2009.

visată, un catalizator, acea realitate exterioară, care a integrat instantaneu o realitate interioară, devenind „locul unde ar putea trăi, locul unde ar vrea să moară”;

- neagă influența marilor poeți naționali și europeni, pe care îi admiră și îi frecventează, afirmând că se recunoaște doar în opera lui Seneca și în cărțile poetice, profetice și sapiențiale din *Biblie*;

- se definește ca poet la modul absolut, motivându-și convingerea că este poet „și nimic altceva”, deoarece, indiferent de activitatea literară pe care o desfășoară, viziunea și spiritul poetic, creativ, nu-l părăsesc. Întâlnim aici un adevărat autoportret, întemeiat pe o profesiune de credință:

Soy poeta. Ni más, ni menos, ni otra cosa. En tanto que „poeta doctus” (no „artifex” – soy artista, no acróbata), he ejercitado alguna vez mi pluma tanto en la prosa como en el ensayo. Pero mi prosa es la prosa de un poeta, es una prosa fantástica. Y mis ensayos, dedicados, la mayor parte de las veces, a la poesía, son, también, los ensayos de un poeta, de un escritor metafísico, que busca comprender el misterio de su trabajo. Comentando un libro, interpretando la obra de cualquier autor, no los comento ni los interpreto, sino que los invento.

7) Corespondența cu scriitori și oameni de cultură spanioli

Corespondența personală este o componentă importantă a relației cu mediul cultural hispanic, întrucât dovedește că, dincolo de relația literară, s-au înfiripat legături umane, la fel de profunde. Am selectat din corespondența pusă la dispoziția noastră de Eugen Dorcescu:

- *considerații asupra poeziei și a traducerilor scriitorului român:*

Hay lazos secretos que unen las literaturas de distintos países y que, de pronto, se hacen visibles. Debemos a Eugen

Dorcescu un admirable trabajo de traducción a través del cual han salido a la luz conexiones entre la lengua rumana y la lengua española que apenas intuíamos. A su vez, la lengua española ha conocido la fuerza de una singular personalidad creadora venida desde Rumanía. Gracias sean dadas a Eugen Dorcescu por ese doble viaje en el luminoso Secreto de la palabra poética. (Andrés Sánchez Robayna)³²

- felicitări cu ocazia obținerii Premiului Opera Omnia:

Querido Eugen:

Mi más cordial felicitación por ese premio que acaba de recibir. Es un honor para los escritores españoles que usted se ocupe de ellos, que los recree en su lengua, integrándolos así en la cultura rumana, y haciendo incluso algo mejor: poniendo en comunicación, en diálogo abierto, las dos lenguas, las dos culturas. [...]

Un fuerte abrazo de su amigo

Andrés.³³

*

Querido amigo:

Mi más intensa enhorabuena. Me llena de emoción y alegría que tu labor sea reconocida y que seas un profeta en tu tierra.

Un gran abrazo.

Coriolano³⁴

*

Rosa Lentini

Felicidades Eugen. Te lo mereces sobradamente. Un fuerte abrazo.

Rosa³⁵

---

³² 26.08. 2015.

³³ 25.11. 2012.

³⁴ 25.11.2012.

- *dovezi de solicitare și acordare de sprijin:*

De exemplu, ne-a parvenit o adeziune din partea lui Eugen Dorcescu, la cererea Rectoratului Universității de La Laguna, pentru poetul Andrés Sánchez Robayna, în vederea obținerii premiului *Princesa de Asturias en modalidad de letras*:

*Al equipo rectoral de la Universidad de La Laguna,
La Laguna, Tenerife.*

Timișoara, Rumania, 26. I. 2016

Señores,

Con el presente escrito deseo sumarme a la propuesta como candidato al premio Princesa de Asturias del poeta Andrés Sánchez Robayna, por los méritos que en él concurren en su trabajo dentro del campo de la poesía, pero también en el ámbito de la crítica literaria, el ensayo y la traducción.

Eugen Dorcescu,

Poeta, prosista, ensayista, traductor del francés y del español

Miembro de la Unión de los Escritores de Rumanía

Doctor en letras

Ciudadano de honor de Timișoara

Un muy breve argumento

El eminente Profesor, ensayista y traductor Andrés Sánchez Robayna es, al mismo tiempo, un enorme, un extraordinario poeta. Un poeta doctus, mas no artifex. Su poesía (una poesía vital, no convencional) explora las profundidades del alma, en busca del ser, y del sentido de la existencia. A sido para mi un gran gozo y un gran honor traducirla al rumano. Conozco bastante bien la poesía europea, y estoy muy convencido de que mi erudito y célebre amigo, Andrés Sánchez Robayna, es uno de

---

³⁵ 26.11. 2012.

los primeros poetas contemporáneos, no solo en Europa, sino que en la literatura universal. Su personalidad y su obra merecen de sobra este importante premio.

Eugen Dorcescu³⁶

- *mensaje amicale:*

Mi muy querido Eugen:

Leo tu correo y no solo lo entiendo sino que comparto ese sentimiento de liberación contigo. No obstante, me entristece y desearía que estuvieras aquí con nosotros, sentado contemplando el mar. Ya comienza a hacer calor y mi cuerpo, como los lagartos, despierta. ¡Cómo me gustaría hablar contigo detrás de una buena taza de té, mientras la suave brisa marina nos reconforta y la luz nos hace entornar los ojos!

Ojalá pudiera, solo por un instante, compartir estas emociones contigo.

Tu amigo,
Coriolano
24 februarie 2011

Querido Eugen:

Mil gracias por el envío del pdf de su antología, por la que le doy mi enhorabuena más cálida. Y felicite también de mi parte, por favor, a señora Mirela-Ioana Borchin.

¿El libro tendrá edición en papel? Me gustaría recibirlo.
Su amigo

Andrés.
27. 8. 2015

---

³⁶ 26.01.2016.

Querido Eugen:

Acaba de llegarme su Nirvana, con su muy afectuosa dedicatoria. Le estoy especialmente agradecido por el envío, por ese regalo de tantos poemas de una vida entregada a la verdad de la palabra, a la realidad de las palabras que los seres humanos nos damos unos a otros para enfrentarnos a los conflictos y a la belleza de la existencia. Gracias de verdad.

También he visto con mucho interés el foto-video-film, en el que la presencia de su esposa llena todo el espacio, y en el que usted y su palabra se me hacen más cercanos aún.

Aquí me tiene, por mi parte, tratando de conjurar la Ausencia e intentando aceptar lo inaceptable, en esa lucha que mantenemos con nosotros mismos para poder sobrevivir, para asumir la necesidad de seguir adelante.

Con el reconocimiento y la constante gratitud de quien le sabe a usted siempre muy próximo, más allá de la distancia física, en la fraternidad de las palabras, un fuerte abrazo de su fiel amigo

Andrés.

14. 11. 2015

Querido y admirado amigo: me hace usted un enorme honor con su propuesta. Sabe cuánto admiro a su país y su lengua. Fui alumno de Coseriu en la Universidad alemana de Tübingen, donde estudió Eminescu; he sido lector de Ionesco, Eliade, Iordan y Cioran; y, como latinista, admirador de Herescu. He dado conferencias también sobre Trajano y he reseñado casi todos los libros de poetas rumanos traducidos en los últimos cuarenta años al español. Su mensaje me llena de alegría. Le enviaré , pues, con sumo gusto todo lo que me pide. Reciba un gran abrazo de su lector y amigo Jaime Siles

23 ianuarie 2017

CONCLUZII

Complexitatea activităților desfășurate de Eugen Dorcescu în spațiul hispanic reflectă, din mai multe perspective, dimensiunile personalității unui distins cărturar român. Domnia Sa nu este doar poet, ci și filolog, traducător, editor și eseist de talie europeană. Remarcabil este faptul că figurează cu toate aceste competențe în lumea hispanică.

Profesionalismul și valoarea umană conlucrează la succesul colaborării dintre Eugen Dorcescu și unii poeți spanioli contemporani, în majoritate profesori universitari, care nu au doar practica, ci și știința literaturii. Aprecierea este mutuală și îi onorează deopotrivă. Este de salutat susținerea reciprocă, prin traduceri și comentarii, dar și prin semnele de solidaritate amicală, identificate în descrieri ale întâlnirilor directe, în interviuri sau în corespondență.

Exegeza spaniolă stabilește câteva importante direcții de abordare a operei lui Eugen Dorcescu: analiza sa în context european, raportarea la poeți reprezentativi pentru modernitate, receptarea ca poet metafizic, în condițiile unor interpretări axiologice corecte, rezumate de expresia „el gran poeta rumano”.

Cooperarea cu scriitorii spanioli continuă în aceleași coordonate. În prezent, volumul *Nirvana*, 2014, este în curs de traducere în spaniolă. Inițiativa traducerii i-a aparținut lui Coriolano González Montañez. De asemenea, antologia

Nirvana. Cea mai frumoasă poezie, 2015, a fost primită cu entuziasm de colaboratorii spanioli, dintre care unii au fost menționați și citați în schița biobibliografică și în eseul hermeneutic.

Editura Arsensis din Zaragoza intenționează să publice, în 2017, o antologie din poezia lui Eugen Dorcescu, cuprinzând integral volumele deja traduse în spaniolă, la care se adaugă *Nirvana* (2014).

Eugen Dorcescu a solicitat poeme reprezentative scriitorilor Rosa Lentini, Coriolano González Montañez, Andrés Sánchez Robayna, Fernando Sabido Sánchez și Jaime Siles, pentru a le traduce și a le include într-o antologie (ediție critică) a poezilor spanioli contemporani, care va apărea cât de curând.

Astfel, recunoașterea personalității lui Eugen Dorcescu în spațiul hispanic (ca poet, traducător, eseist și editor de carte) a devenit o certitudine, ilustrată de numeroase fapte culturale. Fenomenul în sine este îmbucurător, face onoare literaturii române.

Acest eseu-raport scoate în relief trăsături distinctive ale Poetului și Omului Eugen Dorcescu, aflat în pragul unui eveniment aniversar, la care participă și poezii spanioli, care îi sunt prieteni și cititori. Este un moment prielnic elogierii și omagierii marelui Poet timișorean. ¡Feliz cumpleaños!

BIBLIOGRAFIE

- Borchin, Mirela-Ioana, *Eugen Dorcescu sau vocația vectorială a Nirvanei*, în *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, Timișoara, Ed. Eurostampa, 2015, p. 459-608.
- Dorcescu, Eugen, *Tàpies: presencia, ausencia y vacuidad*, [Exposición *Antoni Tàpies*. Fundación Canaria Cristino de Vera, Espacio Cultural Caja Canarias, La Laguna, Tenerife, hasta el 7 de julio de 2012], în *La Provincia*, Las Palmas de Gran Canaria, 26 04. 2012, p. 45.
- Idem, *La desilusión metafísica*, în „Confluente literare”, 01.02. 2016.
- Ilian, Ilinca, *Caminos de la mística*, în *La opinión de Tenerife. El vuelo de Ícaro*, Tenerife, 28.03.2009.
- Idem, *Eugen Dorcescu în spațiul poeziei hispanice*, *Orizont*, 3, 2014, p. 22.
- Montagut, M. Cinta, *La sencillez de la emoción, El Perseguidor. El vuelo de Ícaro*, Tenerife, 17.11. 2013.
- Montañez, Coriolano González, *Encuentros con Eugen Dorcescu*, Tacoronte (Tenerife), febrero 2013; *Prefacio la Eugen Dorcescu, Las elegías de Bad Hofgastein*, 2013.
- Idem, *La poesía metafísica de Eugen Dorcescu, El Perseguidor. El vuelo de Ícaro*, Tenerife, CLXXV, 28.03.2012, p. 7.
- Idem, *Entrevista: 'Mi poesía puede ser calificada, eventualmente, como mística'*, *La Opinión.es*, Santa Cruz de Tenerife, 30.03.2009.

Robayna, Andrés Sánchez, *Eugen Dorcescu entre la esencia y la existencia*, Tegueste, Tenerife, 15 de noviembre de 2011; *Analecta Literaria*, Buenos Aires, 2012.

Sabido Sánchez, Fernando, *Poemas – Poeme*, cu o Prefață în limba engleză de Mirela-Ioana Borchin, ISSUU, 2017, 23 p.

Siles, Jaime, *Festín fúnebre*, în „ABC Cultural”, Madrid, 24.03.2012.

TABULA GRATULATORIA

Au mai participat la evenimentul omagial:

A

Ildico Achimescu
Cezarina Adamescu
Lucian Alexiu
Ion Nicolae Anghel
Liliana Ardelean
Claudiu T. Arieșan
Ion Arieșanu
Tatiana Arieșanu
Jesús Díaz Armas

B

Adriana Babeți
Tiberiu Babeu
Dușan Baiski
Pascu Balaci
Paul Banciu
Rodica Banciu
Florina Băcilă
Iosif Băcilă
Nicolae Băciuț
Viorica Bălțeanu
Rodica Bărbat
Valentina Becart
Elena Bercea
Lucian Bercea

Raluca Bercea
Eugen Berceiu
Vasile Bogdan
Iulian Boldea
Maria Bologa
Ioan Bude
Eugen Bunaru
Erwin Lucian Bureriu
Mariana Bureriu

C

Cala C. Christian
Valy Ceia
Nina Ceranu
Iosif Cheie-Pantea
Laura Cheie
Ilie Chelariu
Iulian Chivu
Cătălin Ciobanu
Tiberiu Ciobanu
Livius Ciocârlie
Alexandru Cistelean
Anișoara Cîra
Edith Cobilanschi
Simona Constantinovici
Adriana Costin

Mircea Costin
Pompiliu Crăciunescu
Ada Cruceanu

D

David Dagaru
Vasile Dan
Olga Alexandra Diaconu
Octavian Doclin
Manolita Dragomir-Filimonescu
Tatiana Dragotă
Sergiu Drincu
Marian Drumur

E

Maria-Ecaterina Ehling
Ștefan Ehling

F

Florea Firan
Dan Florița-Seracin
Șerban Foartă
Lucia de Fraga
Vasile Frățilă
Arthur Funk

G

Ildiko Gabos-Foartă
Dana Gheorghiu
Remus Valeriu Giorgioni
Adrian Grauenfels
Goya Gutierrez
Margareta Gyurcsik
Ilie Gyurcsik

H

Lucian Hetco

I

Ioan Iercan
Ilinca Ilian
Stejărel Ionescu

J

Andrei Jecza
Sorina Jecza
Vladimir Jurăscu
Melania Jurca
Gheorghe Jurma

K

Julia Kakucs
Toni Kün

L

Simona Leontescu
Cleopatra Lorințiu
Octavian Lupu

M

Constanța Marcu
Mircea Mihăieș
Mihăița Mihălceanu
Silviu Mihălceanu
Eugenia Mihu
Victoria Milescu
Delia Mocan
Andrei Mocuța
Florica Mocuța
Gheorghe Mocuța
Doina Moț

N

Marlen Negrescu
Dan Negrescu

Silvia C. Negru
Victor Neumann
Ioana Nicolescu
Laurențiu Nistorescu

O

Ileana Oancea
Nadia Obrocea
Carmen Odangiu
Marian Odangiu
Marian Oprea
Dumitru Oprișor

P

Ion Pachia-Tatomirescu
Mihaela Pasat
Alexandrina Paul
Simona Pavelescu
Alexandra Pârvan
Dana Percec
Zaharia Pereș
Ioan Petraș
Lucian P. Petrescu
Ioana Constanța Petrescu
Vasile Pistolea
Ion Pop
Paulina Popa
Victor Popa
Adrian Popescu
Dumitru Popescu
Ionel Popescu
Mircea Pora

R

Nicolae Robu
George Roca

Monica Rohan
Corina Rujan
Daniela Rujan

S

Fernando Sabído Sánchez
George Schinteie
Ion Scorobete
Gheorghe Secheșan
Nicolae Silade
Ana Pop Sîrbu
Cassian Maria Spiridon
Beatrice Stanciu
George Stroia
Titus Suci
Ladislau Szalai
Diana Szebenyi

Ș

Ioan Șandru
Margit Șerban
Viorel Șerban
Cristina Ștefan
Alex. Ștefănescu

T

Cristina Temu
Nicolae Ovidiu Teodorescu
Adina Tihu
Mircea Tonenchi
Vlad Tonenchi

Ț

Bogdan Țâra
Lucreția Țunea
Emilia Țuțuianu

U

Emilia Ungureanu
Magda Ursache

V

Rosario Valcárcel
Livia Vasiluță
Ioan Vasiu

Juan Carlos Vázquez
Dumitru Velea
Lucian Velea
Daniel Vighi
Dumitru Vlăduț
George Vulturescu

W

Adriana Weimer

CUPRINS

Cuvânt înainte (Mirela-Ioana Borchin) 5

Biobibliografia scriitorului Eugen Dorcescu 9

I. OMUL ȘI POETUL

ION MARIN ALMĂJAN, ELOGIU CĂRTURARULUI ȘI
PRIETENULUI EUGEN DORCESCU 19

AUREL GHEORGHE ARDELEANU, SCHIȚĂ DE PORTRET:
EUGEN DORCESCU 22

VERONICA BALAJ, LA MULȚI ANI CREAȚIEI POETICE,
PARTE DIN MAREA CREAȚIE! 24

LIVIU PETRU BERCEA, AMINTIRE DESPRE
EUGEN DORCESCU 26

DOINA BOGDAN-DASCĂLU, SALVAREA PRIN TEXT 28

ZENOVIE CÂRLUGEA, GENȚIENE DE CARPAȚI 31

RADU CIOBANU, O METAFIZICĂ SALVATOARE 33

BLAGOIE CIOBOTIN, PORTRETUL MAESTRULUI EUGEN
DORCESCU 35

MONICA M. CONDAN, FEREASTRĂ DESCHISĂ SPRE POEZIA
LUI EUGEN DORCESCU 37

CRIȘU DASCĂLU, ADEVĂRATUL DEBUT 41

SIMION DĂNILĂ, EUGEN DORCESCU – MĂRTURISITORUL
ȘI POETUL 44

I. FUNERIU, O LECȚIE DE OMENIE 49

EUGEN GEORGESCU, *NIRVANA. CEA MAI FRUMOASĂ
POEZIE...* 50

LUCIAN IONICĂ, LA LUMINA ȘI CĂLDURA VERSURILOR	53
ELISABETA IOSIF, CĂLĂTORIA, CA METAFORĂ A VIETȚII	55
IOAN IOVAN, RECUNOSCUȚ ȘI RESPECTAT	58
ION JURCA ROVINA, TREPTILE DEVENIRII	60
MIRCEA LĂZĂRESCU, EUGEN DORCESCU ȘI LUMEA SA METAFIZICĂ	62
TICU LEONTESCU, EUGEN DORCESCU	64
ROSA LENTINI, EUGEN DORCESCU: EL YO Y EL ÉL (EUGEN DORCESCU: EUL ȘI EL, trad. de Eugen Dorcescu)	66
VIOREL MARINEASA, CE E ȘI CE NU E DEȘERTĂCIUNE	71
M. CINTA MONTAGUT, LA PALABRA CRISTALINA DE EUGEN DORCESCU (CUVÂNTUL CRISTALIN AL LUI EUGEN DORCESCU, trad. de Eugen Dorcescu)	72
CORIOLANO GONZÁLEZ MONTAÑEZ, EUGEN DORCESCU Y LA ISLA (EUGEN DORCESCU ȘI INSULA, trad. de Eugen Dorcescu)	75
IVO MUNCIAN, EUGEN DORCESCU – STAREA SINELUI ÎN SINE	80
DORIN MURARIU, UN GÂND DESPRE UN MARE SCRITOR	82
MARIA NIȚU, POEMA TERȚULUI TAINIC INCLUS	83
MARIA PÂȘLEA, BUCURIA DESCOPERIRII UNUI MARE POET	87
MARIA PONGRÁCZ POPESCU, OMUL CARE ADUCE LUMINA	89
ADRIAN DINU RACHIERU, EUGEN DORCESCU – UN HERMENEUT	91
ANDRÉS SÁNCHEZ ROBAYNA, PRESENCIA DE EUGEN DORCESCU (PREZENȚA LUI EUGEN DORCESCU, trad. de Eugen Dorcescu)	95
ALEXANDRU RUJA, OPERĂ INTEGRATOARE	99
CORINA-VICTORIA SEIN, PRIETENIA CA O POVESTE	101

JAIME SILES, EUGEN DORCESCU : FESTÍN FÚNEBRE <i>(EUGEN DORCESCU: FESTIN FUNEBRU, trad. de</i> <i>Eugen Dorcescu)</i>	104
CONSTANTIN STANCU, DESPRE EREMIT	108
ROBERT ȘERBAN, VIRGULA, VIRGULA	111
MARCEL TOLCEA, LA MULȚI ANI CU UN MULȚUMESC TOPIT ÎN AFECȚIUNE	112
VASILE D. ȚÂRA, O VIAȚĂ DĂRUITĂ CELEI MAI DESĂVÂRȘITE DINTRE ARTE	115
CORNEL UNGUREANU, DESPRE EUGEN DORCESCU. DUPĂ 55 DE ANI	117
SMARANDA VULTUR, LUI EUGEN DORCESCU – UN GÂND ..	119

II. SCRIBUL

CONSTANTIN STANA, POEZIA CA INSPIRAȚIE DIVINĂ	123
--	-----

III. POEZIA

MIRELA-IOANA BORCHIN, DESPRE O ARHI-AMINTIRE	131
MIRELA-IOANA BORCHIN, SIMBOLURILE MATERIEI... SPIRITUALIZATE ÎN POEZIA LUI EUGEN DORCESCU	144

IV. RECUNOAȘTEREA

MIRELA-IOANA BORCHIN, EUGEN DORCESCU ÎN SPAȚIUL CULTURAL HISPANIC	203
CONCLUZII	225
BIBLIOGRAFIE	227
TABULA GRATULATORIA	229

Tiparul executat la

TRADITIE SI CREDIBILITATE

MIRTON®

editură-tipografie-legătorie

IMPRIMERIA MIRTON

RO-Timișoara, str. Samuil Micu nr. 7
Tel.: 0256-225684, 272926; Fax: 0256-208924;
e-mail: mirton@mirton.ro; www.mirton.ro

PSALM

Lăudat să fii, Doamne,
pentru lumină și soare,
lăudat pentru alba ninsoare,
lăudat pentru ploi, pentru grâne,
lăudat pentru luna și stelele ce
clipesc primăvara în *Râu* și-n fântâne.
Lăudat pentru bucata de pâine
și pentru paharul de apă, date mie azi,
date ieri, date mâine.

Lăudat că ești Duh. Că-mi vorbești
fie-n vis, fie-n suferință, fie-n gând.

Fiindcă ești.

Lăudat pentru-nmiresmatele ierburi. Pentru
frunze și flori.

*Lăudat că-n final
mă omori...*

Eugen Dorcescu

ISBN 978-973-52-1705-1

9 789735 217051